AKİS

HAFTALIK AKTUALİTE MECMUASI

ARZULARINIZIN
TAHAKKUKUNU
TESADÜFE
BIRAKMAYINIZ
İHAP HULUSİ
GAYELİ
TASARRUF
YOLUYLA
YUVANIZA
MUHAKKAK
KAVUŞURSUNUZ
EMLÂK
BANKASI
YAPI TASARRUFU

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası
B. M. M. arkası Ardıç Sok.
Desen Matbaası — Ankara
P. K. 582 — Tel: 18992

Fiyatı: 60 kuruş

* *

AKİS *Ortaklığı adına imtiyaz sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden :*

Metin TOKER

Teknik Sekreter
Cüneyt ARCAYÜREK

*
* *

Ressam :
İzzet ÇETİN — AYHAN

Fotoğraf :
Turhan VANDEMİR

Klişe :
Cemal YENAR

*
* *

Abone Şartları :

3 aylık	(12 nüsha)	:	6 lira
6 aylık	(25 nüsha)	:	12 lira
1 senelik	(52 nüsha)	:	24 lira

*
* *

İlân Şartları :

4 Renkli arka kapak (Tam sayfa) : 350 lira

Kapak içi ve metin sayfaları Santimi 4 Lira

Dizildiği ve Basıldığı yer :

Desen Matbaası - Ankara

Kapak Resmimiz

Sıtkı Yırcalı

Sıfırları azaltabilecek mi?

Kendi aramızda

Sevgili AKİS okuyucuları

Nihayet bizde de görüldü. Çorum vapuru İzmir seferinden dönüyor, Midilli adası açıklarında seyrediyordu. Yolcular güvertede dolaşıyorlardı. Hava sakin, berrak ve güneşli. Tek bulut yoktu. Öylesine mavi, öylesine berraktı ki, yolcular bu berraklığın ortasında etrafa ışıklar saçan puro biçiminde bir cisim gördüler. Havada sabit bir nokta imişçesine duruyor, yan taraflarından ışıklar saçıyordu.

Yolcular heyecana düştüler, aralarında Ord. Prof. Ekrem Şerif Egeli, Ord. Prof. Kâzım İsmail Gürkan da bulunuyordu.

Prof. Gürkan derhal kararını verdi, «bu, uçan dairelerin bir diğer şekilde olanıdır.» dedi. Prof. Egeli kamarasında istirahat ediyordu, kaldırdılar, bu garip cismi ona da gösterdiler. Ayni mütalâada bulundu. Anlattıkları şu idi :

«— Gökte hakikaten —sanki yalan söylüyorsun diyen varmış gibi— acaip, parlak bir cisim gördük. Bu» yan yana iki uzun parlak çizgi halinde ve beyzi şekilde idi. Hava gayet açık ve berraktı. Birbirine muvazi olan bu iki parlak çizgi, yıldız gibi parlak ışıklar saçıyordu.

Bu parlak uzun cismi on, on beş dakika kadar seyrettik. Bundan sonra gayet büyük bir süratle seyrederek gözden kayboldu.»

İşte bu uçan puro, Midilli adası açıklarında Çorum vapuruna, bilhassa iki profesörümüze gösteri geçişi yaptıktan sonra, çekmiş gitmişti. İşin garibi, şu ne olduğu bilinmiyen uçan puro dairelerden biri Türkiye'ye gelmiş, şehirleri seyretmeyi bir yana bırakmış, gitmiş tam Midilli adasının civarında durmuş, üstelik tam da Çorum vapurunun geçeceği saati seçmişti. Daha ileriye de gitmiş, bakmış ki, Türk ilim adamları kendisini seyrediyor, fazla sır vermemek için, kaçmıştı.

Yalnız bilinen bir şey varsa, iki üstad profesörümüzün, isimleri etrafında gürültülü neşriyatı pek sevdikleridir. İnanılabilir ki, uçan puro bu hakikati bilsin, bilhassa bu iki profesörümüze görünmeyi tercih etmiş olsun!

Çorum vapuru İstanbul'a döndükten, profesörlerimiz de gazetecilere uçan puroya ait beyanatlarını verdikten sonra, Ankara'da ayni mahiyette, ayni iddiadan mülhem bir heyecan başladı.

Maarif Kolleji talebelerinden Demir Karsel, Sümer sokağındaki evlerinin önüne geldiği zaman, her nedense, başını göğe kaldırıp, birşeyler aramak lüzumunu hissetti. Bu tetkikinin neticesi, gökte disk seklindeki bir cisim gördü. Evlerinde günün konusu uçan daire, uçan puro idi. Hemen eve koştu, annesine heyecanla, hayretle ve biraz dehşetle seslendi :

"— Anneciğim, anneciğim. Gökte uçan daire var!"

Anne de, baba da sokağa fırladı. Gökte yuvarlak bir cisim vardı, yükseliyordu; çok ama çok beyazdı. Bayan Karsel itiraz etti ve "Bu bir paraşüttür" dedi. Fakat, Bay Karsel, bir paraşütün yükselmiyeceğini, bilâkis aşağıya doğru ineceğini biliyordu, bu fikrini de söyledi.

İşte, şu tezat yok mu, fikirlerde, zihinlerde bir istifham yarattı. Uçan bir daire Ankaraya da gelmişti. Geçen sene, yine bir uçan dairenin şehrimizi ziyaret ettiği şayiası çıkmış, fakat Meteoroloji teşkilâtı bunun hava rasadını, durumunu tespit etmek için «uçurulmuş bir balon» olduğunu bildirmişti.

Bu sefer, meseleyi gazetelere aksettirmeden önce herkes ihtiyatlı davrandı ve meteorolojiden uçurulan bir balon olup olmadığı soruldu. Hayır cevabı alınınca, bin metre irtifada görünen, rengi beyaz ve parlak bu cismin uçan daire olduğunda karar kılındı.

Herkesin verdiği ifade ayni idi. Ankaralılar da bu uçan dairelerin şehirlerini ziyaret etmelerinden memnun görünüyorlardı.

Hayaller böyle akisler uyandırırken Fransa da bir hâdise oldu. Lüle civarında kalın mukavvadan yapılmış bir uçan daire bulunmuştu. Bildirildiğine göre eski bir madenci tarafından saka maksadiyle yapılan uçan dairelerden şimdiye kadar bin tane uçurulmuştu. Uçan dairelerin altında erimiş balmumuna batırılmış bir paçavranın tutuşturulması ile sıcak hava mukavva daireyi biraz yükseltmekte, daire bundan sonra rüzgârla uçmaktadır. Yanan mum, muhavva dairenin etrafında turuncu bir hale teşkil etmektedir.

Polis, muzip ihtiyar madenci hakkında tahkikata başlamıştır.

Sevgili okuyucular, yoksa hepimiz mi hayal görüyor, hayaller için de yasıyoruz? Basın hürriyeti, insan hakları, demokrasi de mi dünyayı pembe görenlerin; basın hürriyetsizliği, insan haklarının çiğnenmesi, diktatörlük de mi dünyayı kara görenlerin hayallerinden ibarettir? Dünyayı, yahut Türkiyeyi...

Şu işin doğrusunu bir keşfedebilsek... Daha doğrusu, bir keşfedebilseniz. AKİS, bu iş için lüzumlu malzemeyi, yâni hem o tarafla, hem bu tarafta olup bitenlerin bütün içyüzünü sizlere tam ve cesur bir tarafsızlıkla vermekte devam edecektir.

Karar sizin.

Saygılarımızla,

AKİS

Tiyatro

Tiyatro bir aynadır

Ankaradaki Küçük Tiyatronun salonu en arka sıralarına kadar doluydu Yeni bir piyes bağlıyacaktı : Reşat Nuri Güntekinin «Tanrıdağ Ziyafeti». Bu bir komediydi.

Hemen bütün Ankara, oradaydı Yalnız gözlen iki kişiyi aradı. Maalesef biri Almanyadaydı, diğeri Taşlıkta, Halbuki ikisinin de bulunması kendileri için pek istifadeli olurdu. Bilhassa Almanyada bulunan için... Zira, doğrusu istenilirse öteki böyle bir tecrübeyi geçirmiş, kendisini avuçlarım patlatırcasına alkışlayanların, geçtiği yerlere zafer takları dikenlerin, her lâfını bir mübarek kelâm sayanların iç yüzlerini, hakiki mahiyetlerini görüp anlamıştı. Fakat Almanya'dakinin böyle bir piyesi seyretmesini gönül ne kadar isterdi!

Bu bir diktatörün hikâyesidir. Eski bir devri, eski bir rejimi en halisane niyetlerle deviren kumandanın az zaman içinde ne tıynette adamlarla çevrildiğim, herkes susmaya başlayınca idarenin ne bal aldığını, kumandanın nasıl mâbutlaştırılıp bir diktatör haline getirildiğini, yavaş yavaş kendisini methedenlerden başkasının sesini işitmez olduğunu, bunların sonunda da felâketin kaçınılmaz bulunduğunu pek hoş bir tarzda anlatmaktadır. Muharrir bu vakayı naklederken diktatörün etrafını o kadar mücerret şahıslarla donatmıştır ki, kendilerini tanımamaya imkân yoktur. Her biri kendi menfaatinin peşinde koşan bu «ezeli insan» lar, şefleri artık bu menfaati sağlayamaz hale düşünce onu bırakıp yerine gelene «yaşasın!» diye bağırmakta zerre kadar tereddüt etmemektedirler. Şef, geri bırakılmış bir memlekette iyi şeyler yapmak niyetiyle iktidarı alanların ikisi de haklı görünen iki fikrin karşısında kaldıklarını, felâket anından evvel dalkavuklarına anlatır. Bunlardan biri yapılan vaadlerin tutulması, hürriyetlerin verilmesi, hakiki demokrasinin ve onunla beraber tenkid hakkının gerçekleşmesi, bir mürakabenin tesisidir. Diğeri ise, memleketin durumu gözönünde tutularak, hürriyetlerin, vaadlerin, tenkid haklarının, demokrasinin ve mürakabenin bir kenara bırakılıp kalkınma hamlesine girişilmesidir. İkinci yolu tutanlar, kendilerine daima, başkalarına tanımadıkları sebepleri tanımaktadırlar. Demektedirler ki, hürriyet verilirse muzir cereyanlar, tezvirler, iftiralar, bir muhalefet baş kaldıracak, yapılacak işleri güçleştirecektir. Halbuki memleketin, Batı memleketlerinin seviyesine yükselmesi için hamleye ihtiyacı vardır.

Halbuki sonra aradan seneler geçer ve diktatör bir de dönüp bakar ki, yapılan —kendi ifadesiyle— iki asfalt yol ile onun kenarında iki binadır. Bunların yapılması için ise pek çok şey feda edilmiştir.

Değer mi?

Reşat Nuri Güntekin'in kahramanı ispat etmektedir ki, değmez! Diktatör de insandır. Zafer takları bir an için sarhoşluk verse de, o yol öyle bir yere götürmektedir ki —hem de, insan oraya gittiğinin farkına bile varmamaktadır— bir tek samimî lâf, bir tek doğru söz, bir tek içten fikir Kerbelâda su kadar ender hale gelmektedir.

Ya o arkadaşlar, ya o iğrenç insanlar... Fikre değil Şefe, köpek gibi bağlı görünenler, onun için hayatlarını fedaya hazır olduklarına yemini billâh

Piyesteki diktatör
Kime benziyor?

edenler, «sen öl de, biz ölürüz» diye teminat verenler hep şampanya içen, apartıman diken, şu tesisi bu tesisi kuran (piyeste gazete veya matbaa kuran kimse yoktur) menfaatperestlerden başka kimseler değildir. İktidarın devrilme tehlikesiyle beraber onlar da, batan gemiden kaçan fareler gibi kaçmaktadırlar. Ama, —yine Şefin ifadesiyle— diktatörlerin onlardan kurtulma imkânları yoktur. Onlar, diktatörlerin lâzımı gayrı müfarıklarıdır. Ali veya Veli, Nahid veya Muhterem... İsimden ne çıkart Hem, gelen de gideni mutlaka arayacaktır.

O halde?

O halde, memleket ne kadar geri sayılırsa sayılsın, kalkınma lüzumu ne kadar şiddetli olursa olsun icraatı mutlaka ve mutlaka tam bir serbesti, tam bir tenkid hürriyeti içinde yapmalı, «İki asfalt yolun kenarına iki bina dikmek» için demokrasi baltalanmamak, bir «bize mahsus demokrasi» icat edilmemeli, kısacası iktidara gitmek üzere yola çıkılırken hangi niyetler beslenili-yorsa onlar muhafaza edilmeli. Zira, Reşat Nurinin piyesinden anlaşılmaktadır ki, fikirler muhalefette iken çok daha salimdir.

Komedinin sonunda, diktatörün dalkavuklarına oyun ettiği anlaşılıyor. Buna neden lüzum görmüş? Çünkü, piyesin bir yerinde «ben, sanki sizi yeni mi tanıyorum?» diyor. İhtimal ki maksadı, «etraf» ı başkalarına da tanıtmaktır.

İşte, salonda iki kişiyi arayanlar onları görmeyince bilhassa bundan dolayı üzüldüler. Kaldı ki, muharrir, eserini takdim eden bir yazıda «piyesi görecek arjantinliler Peron'un adamlarını, Almanlar Hitler'in adamlarını tanıyacaklardır» diyordu.

Hatıra bir sual geliyordu. Piyes Türkçe olduğuna ve Türkiye'de oynanmak üzere yazıldığına göre ya Türkler?

(Piyes hakkında bir diğer yazıyı Tiyatro sayfamızda bulacaksınız.)

(Piyes hakkında bir diğer yazıyı Tiyatro sayfamızda bulacaksınız.)

C. H. P.

Muhalefetin talihsizliği

Ankara'da çıkan Halkçı gazetesinin kapıcısı «Başefendi», bir zarf uzattı. Zarfı alan, meraklı pir adamdı ve Halkçı gazetesi kapıcısının üzerinde Halkçı başlığı bulunan bir zarf uzatması fali hayır sayılmazdı. Hemen orada açtı. İçinde bir mektup, mektubun altında da gazete sahibinin imzası vardı.

Mektup şu idi :

H A L K Ç I
Gündelik Siyasi Sabah Gazetesi
Sayı : 1326 Ankara, 1/10/1954

Bay.............

Gerçek bir demokrasinin teminat ve hürriyetleri içinde haber verme ve tenkid vazifesi yapmak isteyen bir Rozete için emniyet kalmadığını elemle müşahede etmiş bulunuyoruz.

Bu durumda, bizimle beraber çalışan arkadaşları bir gün ansızın işsiz kalmış görmek endişesini daima duymaktayız. Böyle bir vebali omuzlarımızda taşımamak için, sizinle, Halkçı (Yani Ulus) arasındaki mukavelenin bize verdiği haklardan vazgeçtiğimizi ve ayrıca bu mektubumuzla 5953 sayılı kanunun 6 ncı maddesindeki mukavelenin fethini bir ay önce ihbar vecibesini yerine getirmek olduğumuzu bildiririz. Mukavele 1 Kasım 1954 tarihinden itibaren feshedilmiş olacaktır. Muhalefet için teminatın asgariye indiği bir zamanda, demokrasi dâvasına hizmet yolunda gazetemizdeki çalışmalarımızın kıymetli hâtırasını daima taze tutacağımızı sevgi ve saygılarla teyid ederiz.

Halkçı Gazetesi Sahibi
Prof. Nihat Erim

Mektubu alanın müessesede bir pardesüsü vardı. Onu giydi ve çıktı. Ertesi gün hemen bütün gazeteler bu hâdiseden bahsediyorlardı. Verdikleri haberler mübalâğalı idi, meselâ son basın dâvasında C. H. P. Genel Başkanı İsmet İnönü'nün bir seçim nutkunu «tahrif etmeksizin» gazetesine verdiği için mahkûm olan İbrahim Cüceoğlunun da böyle bir mektup aldığı bildiriliyordu. Halbuki Cüceoğlu, memleketi olan Trabzona gitmişti, Ankarada değildi. Gerçi kendisi hakkında da bu neviden niyetler beslendiği bilinmiyor değildi ama, ortada müsbet bir hâdise yoktu. Hem böyle bir hareketin doğuracağı aksülâmeli Prof. Nihad Erim pekâlâ hesaplayabilirdi.

Gazetelerin açtıktan yaylım ateş üzerine, Halkçı kendisini müdafaa etti. Diyordu ki iki kişiye bu neviden mektup yazılmıştır ve onlar da vazifelerini bırakıp gitmişlerdir. Sanki, yapacak başka şey varmış gibi..

İş bununla kalmadı. Mektubu alanlardan Faruk Taşkıran tazminatını talep etmiye gittiğinde bizzat Nihat Erim kendisini kolundan tutup odasına götürdü ve :

«— Ne yapıyorsunuz, canım dedi.. Ne bu çocukluk! Ben bu neviden mektupları herkese yazdım: Maksadım kadrodan iki kişiyi tasfiye edip, onların maaşlarım sizlerin maaşınıza ilâve etmekti. Bak, sen Cemil Saidin çıkardığı Son Havadiste de çalışıyorsun. Bunu istemiyorum. Hem de Cemil Saidin gazetesi... Kızacak, alınacak ne vardı? Mukavelenin feshinin sizin menfaatinize olmadığım nereden çıkardınız? Biraz bekleseydiniz ya.. Bakınız, hemen bütün gazeteler bu meseleyi ele aldılar. Niçin fırsat veriyoruz?»

Halkçı burada basılır
Neşriyatı idare eden : Erim

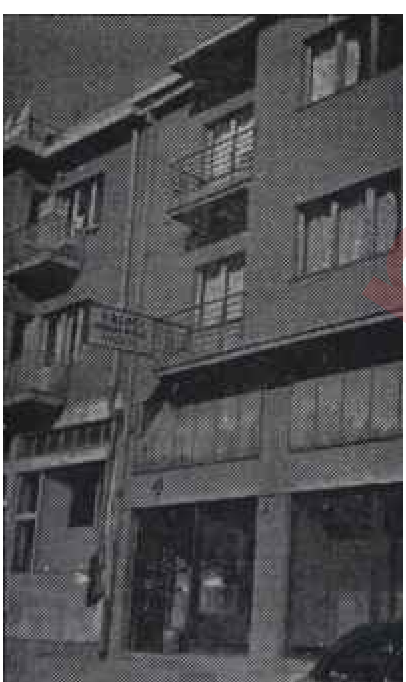
Faruk Taşkıran bu nutka pek ziyade hayret etti. Cebinde bulunan mektupta «... gazetenizdeki çalışmalarınızın kıymetli hatırasını daima taze tutacağımızı sevgi ve saygılarla teyid ederiz» deniliyordu. Bir insana bundan başka türlü yol verilebilir miydi? Üstelik mukavelenin feshedileceği de açıkça söyleniliyordu.

Anlaşılmıştı ki Halkçı gazetesinin sahibi sevmediği bazı gazetelerde —meselâ Son Havadis'te, meselâ AKİS'te— de çalışan muharrirlerini işlerinden uzaklaştırmak veya onların bu faaliyetlerine son vermek niyetindeydi. Hakikaten sahiplerinin eline geçen iki mektuptan ötekini alan gazeteci de AKİS'te çalışmaktadır. Ancak gazetecilerin Nihad Erimle olan mukavelelerinde bunların başka yerde iş alabilecekleri hususu tasrih edilmiştir. Hak ve kanun, mağdurların tarafındadır. Mukavele sarihtir. Prof. Erim eğer bu maddeyi değiştirmek istiyorsa, bunu pekâlâ ve açıkça söyliyebilirdi.

Fakat, işte, bahis mevzuu olan Nihad Erimdir ve muhalefetin talihsizliği Nihad Erim gibi bir zatın muhalefet içinde işgal ettiği mevkidir. Yalnız muhalefetin değil, memleketin de...

Zira bir gazete sahibinin, gazetesinde çalıştırdığı kimselerin işlerine son vermesi veya onlarla olan mukavelesinde tadilât yapması kendisinin en tabii hakkıdır. Kanun bu son verme işinin veya tadilâtın nasıl yapılması gerektiğini tafsilen anlatmıştır. Hiç kimse bir gazete sahibini, arzu etmediği kimselerle çalışmaya mecbur kılamaz. Bu bakımdan Prof. Nihad Erim gazetesinden iki kişiyi de çıkarabilir, on iki kişiyi de, yirmi iki kişiyi de.. Nitekim Nihad Erim otobüse de binebilir, tramvaya da binebilir, sağa da bakabilir, sola da bakabilir, ev de alabilir, ev de satabilir.. Bunlar kendisinin bileceği işlerdir. Hiç kimse karışmaz. Hattâ Nihad Erim menfaatini de herkesten fazla düşünebilir, hattâ Nihad Erim bir ticari dehaya sahip te olabilir, hattâ Nihad Erim bir takım kombinezonlar da çevirebilir. Meselâ —yaptığı gibi—, «Yeni Ulus» u çıkarırken bunu bir gün şahsına maletmek düşüncesini akimin köşesine yerleştirdiğinden eski «Ulus» mensuplariyle imzaladığı mukaveleye «eğer Nihad Erim gazetesinin ismini değiştirip faaliyete devam ederse bu hükümler mer'i kalacaktır» diye bir madde de koyabilir. Para kazanır, para kazanmaz; ilân alır — seçimlerin arifesinde altı sayfalık «Yeni Ulus» un üç sayfa ilânla çıktığı çok olmuştur—, ilân almaz... Bütün bunlar hep kendisinin bileceği işlerdir. Kendisinden başka hiç kimseyi de alâkadar etmez. Hattâ ve hattâ gazetesini kapamamak şartiyle bir elçilik peşinde de koşabilir veya bunu vermek için gazetesini kapaması kendisine teklif edilebilir. Bunlar, olur! Tekrar ediyoruz, bunlardan dolayı da ancak kendisi mesuldür.

Ama, eğer gazetesinden iki kişiyi çıkarıp onların maaşlarını öteki arkadaşları arasında paylaştırmak ve bu suretle Halkçı mensuplarının başka yerlerde çalışmalarına mâni olmak maksadiyle giriştiği bir hareketi izah için lâfa «Gerçek bir demokrasinin teminat ve hürriyetleri içinde haber verme ve tenkid vazifesini yapmak isteyen bir gazete için emniyet kalmadığını elemle müşahede etmiş bulunuyoruz» diye başlarsa ona sadece ve sadece muhalefete, ihanet ediyor denir. İşin en acı ve talihsiz tarafı ise memleketteki durumun hakikaten bu olmasıdır. Öyle anlaşılıyor ki, Niham Erim bu durumla mücadele edecek yerde, bu durumdan şahsî meselelerini hal için istifadeye kalkmakta, kendisine bahane olarak bunu kullanmakta, bir bakıma vaziyet-

Halkçı burada ilân alır
Bedelini alan : Erim

ten memnun görünmektedir. Çok rica ediyoruz, bir gazeteden iki kişiyi çıkarmakla «haber verme ve tenkid vazifesinde emniyet» in ne alâkası var? Bu gibi meseleler nasıl istismar edilebilir; istismar edildikten sonra ise böyle çalışan bir muhalefete kim iltifat, hattâ emniyet edebilir? Demokrat Parti tek parti sistemine doğru gidiyorsa bunda muhalefetin böyle ellerde kalmış, böyle ellerde bırakılmış olmasının hiç mi kabahati yoktur, hiç mi tesiri yoktur? Gazetesinden iki kişiyi çıkarmak için memleketin belli başlı bir dâvasını tarif edilmez hafiflikle istismar etmekten çekinmiyen bir lidere sahip muhalefet partisinin peşinden kim gidebilir? Böyle bir zatın tarif edeceği memleket manzarası üzerine partilerinin politikasını istinat ettirecekler ancak yanlış yola giderler ve hangi his altında olursa olsun onu himayede devam edenler hakikati görmemekte fazla inatçı davranmış olurlar.

İnsanları tanıyalım!..

Basın

İçerdekiler - Dışardakiler

Dünya gazetesinin sahip ve muharriri Bedîî Faik :

«— Vay canına! dedi Bütün mücadelemiz, yine aynı yerin yolunu tutmak için miydi?»

Kendisini, ifadesini almak üzere İstanbul savcılığına çağırmışlardı.

Bedîî Faik savcılıkların, mahkemelerin, hattâ hepsinden dehşeti Örfi İdare kumandanlıklarının yabancısı sayılmazdı. Cumhuriyet Halk Partisi iktidarı zamanında bunlardan her birini teker teker —bazan ikişer ikişer— denemişti. İfadesini almışlar, «dostane tavsiyeler» de bulunmuşlar, muhakeme etmişlerdi. Ama, o, bildiğinden şaşmamış, daha çok hürriyet, daha sahici demokrasi istemek dâvasından vazgeçmemiş, bunlara mâni olmaya çalışanlara gerçekten acı, ama haldi hücumlarda bulunmaktan çekinmemişti.

Sonra, iktidar edebiyatının lisaniyle bir 14 Mayıs günü bu memleketin üzerine demokrasinin güneşi doğdu... ve aradan beş sene geçmeden bizim Bedü Faik «ifadesi alınmak üzere» yeniden savcılığa davet olundu.

Karşısında Hicabı Dinç vardı. Hicabî Dinç Bedîî Faik'i gayet iyi tanırdı, zira kendisi Cumhuriyet Halk Partisi zamanında yine İstanbul'da —şimdi İstanbul savcısıdır— basın savcısı idi ve gazetelerle gazeteciler hakkında takibata o lüzum gösterirdi. Dünya gazetesinin sahibine suçunun, daha doğrusu suçlarının ne olduğunu anlattı. İddiasına göre Bedii Faik Başvekilin, Adliye Vekilinin, Maarif Vekilinin, Adliye Vekâletinin manevî şahsiyetlerine hakaret, Reisicumhura hürmetsizlik etmiş ve bütün bunları kendi iki küçük fıkrasına sığdırmıştı. Dünya gazetesi hakkında, bunlardan başka diğer bir takım suçlardan dolayı da takibat açılmıştı. Gazetenin öteki sahibi Falih Rıfkı Atay her hangi bir yazısından dolayı suçlu görülmemişti. Ama, eğer arkadaşları mahkûm olurlarsa yiyecekleri para cezasının beş mislini de o ödeyecekti.

Adaletin kılıcı, Dünyanın başına inmek üzereydi İhtimal ki şu veya bu başmuharir yine «Şeriatın kestiği parmak acımaz» deyip basın hürriyetinin «hakiki» mânasını belirteceklerdi.

Hâdise akisler uyandırdı. Pek çok sayıda avukat Bedîî Faik'in ve Dünya gazetesinin müdafaasını bedava olarak Üzerlerine almak için müracaatta bulundular. Bunların çoğu Halk Partili avukatlardı ama içlerinde tarafsız, hattâ Demokrat Partiye sempati duyanlar yok değildi. Bildirildiğine göre Üniversitenin tedris heyetinden bazı hukukçular da dâvaya gireceklerdi. Gazeteye ve Bedîî Faik'e telgraflar da geldi. Dostları dostluklarını bildiriyorlardı.

*

Eğer Hüseyin Cahit Yalçın ve arkadaşlarının, eğer Bedîî Faik ve arkadaşlarının üzerlerine Adaletin kılıcının inmesi hâdisesi gazeteciler arasındaki —bulunması gereken— tesanüdün bir miyarı sayılacaksa pek fena not aldığımızı burada ifade etmeden geçemeyiz. Mesele Hüseyin Cahit Yalçını mahkûm eden mahkemenin kararım münakaşa etmek veya Bedîî Faik'i ifadesini almak üzere celbeden savcının hareketini beğenip beğenmemek değildir. Ortada bir kanun vardır ve mahkemeleri o kanun bağlar.

Bedii Faik

Kabahati : Güzel yazmak

Fakat kanunun basın hürriyetini zedeleyecek mahiyette olduğu artık anlaşılmış bulunuyor. Böyle bir kanun mevcutken iktidarı her hareketinden dolayı methetmekle kendilerini mükellef görmiyen veya tenkid ederken iktidar için ayrı, muhalefet için ayrı ölçü kullanmayı tarafsızlığa yakıştıramıyan kalem sahipleri pek zor durumdadırlar. Elbette ki şantaj için gazete çıkaranlar, elbette ki şahıslara gelişi güzel sövenler, elbette ki basın hürriyetinin mânasını anlayamıyanlar ve bu hürriyeti dejenere edenler herkesten evvel hakiki gazetecileri üzer, rahatsız eder, onların lanetini çekerler. Ama, Hüseyin Cahit Yalçın veya Bedîî Faik bu sınıfa girerler mi?

Haydi Hüseyin Cahit Yalçın-ı bir kenara bırakınız. O, daima —yâni bu son senelerde daima— Cumhuriyet Halk Partisini tutmuştur ve onun yazılarından Demokrat Partili liderler hep şikâyetçi olmuşlardır. Ama, Bedii Faik iğnesini Halkçı veya Demokrat liderlere batırırken değişmemiştir kil... Değişen Bedîî Faik değildir kil... Bedii Faik İnönüyle alâkalı bir hareketi tenkid ederken İnönü Reisicumhurdu ama bugün iktidarda bulunan kimseler o zaman kendisini Reisicumhura hürmetsizlik etmekle suçlandırmıyorlardı. Bedii Faik Recep Peker'i tenkid ederken bugün iktidarda bulunan kimseler o zaman kendisini Başvekile hakaret etmekle suçlandırmıyorlardı. Bilâkis, her ikisi için de kendisini tebrik ediyor, cesaretim öğüyor, belki de bu vesileyle ona demokrasi ve hürriyet âşıklığının methiyesini yapıyorlardı. Hem o zamanlar Bedii Faik meselâ Recep Peker veya o telâkkide olanlar hakkında çok daha acı kelimeler kullanıyordu. Bunlar o zaman suç sayılmıyordu. Şimdi, suç sayan bir kanunu nasıl müdafaa edebiliriz?

Basın hüriyetini, bir memlekette herkesten çok ve herkesten fazla basın müdafaa eder. Bir gazeteci, ama Hüseyin Cahit Yalçın veya Bedîî Faik gibi bu meslekte hakikaten bir kıymet olan ve «Kapkaççı», «Sansasyon meraklısı» hüviyet taşımıyan bir gazeteci mahkûm olunca evvelâ meslekdaşları üzülürler. Sonra da oturup vaziyeti, her türlü particilik mülâhazasının üstünde düşünürler. Kanunun mânasını daha iyi anlamaya çalışırlar. Her meslekte bir meslek tesanüdü vardır. Unutulmamalı ki mesleğin menfaatine olan şey nihayet aslında o meslek erbabının menfaatinedir. Bunu hatırdan çıkarmamak lâzımdır. Muvafakat, muhalefet.. Bunlar gelip geçici şeylerdir. Meselâ Ahmet Emin Yalman Samet Ağaoğlu'nun Başvekil muavinliği zamanında bal gibi muhalifti. Şimdi, aynı şekilde muvafıktır. Yarın, bir hâdise, kendisine karşı iktidarın veya muhalefetin davranışında bir değişiklik karşısında yine muhalefete pekâlâ dönebilir. Fakat o zaman, kanunun kusurlarına şimdi göz yummasının eziyetini bizzat çekebilir.

«— Oh, olsun!» demek kolaydır. Zor olan, şahsî hislerin üstünde kalınıp mesleğin icap ettirdiği aksülâmeli yürekte hissedebilmektir. Meslek tesanüdünden maksat da budur. Yoksa, suçluları körü körüne müdafaa değil.

Ahmet Emin Yalman, ki hâlen Başvekile en yalan gazetecidir, bu balcımdan kendisini acaba tamamiyle müsterih hissediyor mu?

D. P.

Çantadan çıkan keklik

Aakara Palasın, şimdi lokanta olarak kullanılan bar kısmında, pencere önüne gelen bir masada üç kişi yemek yiyor, otelin salonunda da bir kişi enine boyuna dolaşıyordu. Yemek yiyenlerin üçü de kısa boyluydular. Bir Menderes kabinesine girebilecek kadar kısa boylu... Hakikaten, içlerinden ikisi hâlen vekildi, bir tanesi bir zamanlar vekillik etmişti. Bunlar Gümrük ve İnhisarlar Vekili Emin Kalafat, İşletmeler Vekili Prof. Fethi Çelikbaş ve eski Başvekil yardımcısı Samet Ağaoğlu idi. Aralarında bir müşterek vasıf daha vardı: Üçü de Demokrat Partinin Genel İdare Kurulu âzasıydı.

Salonda dolaşan zata gelince, o Devlet Vekili Dr. Mürekkem Sarol'un hususî kalem müdürü Salâhaddin Karakaş idi.

Demokrat Parti Genel İdare Kurulunun bu üç azasını bir yemek masasının etrafında da olsa başbaşa görenler hayret etmekten kendilerini alamadılar. Aralarının iyi olmadığı sanılıyordu. Fethi Çelikbaş ve Emin Kalafat Samet Ağaoğlunun dahil bulunduğu bir kabineye girme tekliflerini daima reddetmişler, ancak Ağaoğlu iktidardan ve gözden düştükten sonra vekillik kabul etmişlerdi. Memleket meselelerini başka başka görüyorlardı ve demokrasi anlayışları ayrıydı. Herkes arasında fikir ihtilâfı bulunabilir. Bunu tabiî görmek icap eder.

Samet Ağaoğlunun Başvekil yardımcılığı zamanında Emin Kalafat ve Fethi Çelikbaş partiye hâkim zihniyeti nasıl tasvip etmiyorlarsa, şimdi üçü birden bir takım hâdiseler karşısında aynı reaksiyonu gösteriyorlardı. Seçimlerin hemen akabinde çıkan kanunlara karşı Samet Ağaoğlu bilhassa Anayasa Komisyonunda Fevzi Lûtfi ile beraber açıktan açığa mücadele etmiş, hele seçim kanununda yapılan değişikliğin seçim hürriyetini baltalayacağını söylemişti. O zamanlar ikisinin bir tandem, iki kişilik bir bisiklet meydana getirdikleri görülüyordu. İki vekile gelince fikirlerini umumî heyet önünde veya komisyonlarda ifade etmiş olmamakla beraber kanunları tasvip etmedikleri biliniyor, görüşlerini kabine toplantılarında belirttikleri sanılıyordu. Nihayet Samet Ağaoğlunun yazı geçirdiği Büyükada kulübünde hükümeti metih yollu sözler sarfetmediği hiç kimsenin meçhulü değildi.

O akşam Ankara Palastaki yemek masasının etrafında bulunanların üçünün de Demokrat Partiye bağlılıklarından şüphe edilemezdi. Hepsi de dâvaya kuvvetle inanmışlar, bu işin senelerdir mücadelesini yapmışlardı. Ancak görüyorlardı ki her iktidara musallat olan insanlar ve onların getirdikleri dertler demokrasimizin bünyesinde de tahripler yapmaktadır. Gidiş iyi bir gidiş değildir. Demokrat Partinin ana gayeleri «dejenere» edilmektedir ve bunun müsebbibleri liderlerin isimlerine sığınarak parti içinde kuvvetli bir mev ki elde etme yolundadırlar. Bir gün partiye tamamiyle hâkim olmaları imkânsız değildir. Bunun mücadelesini yapmaktadırlar ve yaklaşan Büyük Kongre arifesinde Genel İdare Kuruluna kendi taraftarlarını seçtirmek için gayret sarfetmektedirler. İsmi parti içinde kuvvetli olan ve bir şahsiyete sahip bulunan, üstelik son kanunlara karşı yaptığı mücadele ile umumî efkâr önünde eski kötü intibaı silip «sevilen insan» olma yoluna giren Samet Ağaoğlunun bir koz teşkil ettiği meçhul değildi.

Samet Ağaoğlu
İnsan denen meçhul

Kozu kırma teşebbüsüne girişilmedi değil. Bu gibi işlerde son derece mahir olan ve fikirlerin hepsinin satın alınabileceği gibi bir kanaate sahip bulunanlar veya bütün düşüncelerin altında mutlaka şahsî sebepler arayanlar (kırgınlık, infial, unutulma, yüz bulmama, okşanmama, v.s.) ve bir türlü, gidişin, Demokrat Partinin hakikî ideallerine inananları üzdüğünü anlamak istemiyenler derhal kombinezon buldular. Ortada malûm «Türk Sesi» gazetesi vardı. Gazete, başlığının yanında hükümetin basın işlerini tedvire memur Devlet Vekilinin ismini taşıdığı için hiç mi hiç satmıyordu. Ama, resmi ilânlar ve resmi aboneler bu gazeteye akın ettiğinden —resmi ilânların anahtarını bir gazete sahibinin eline teslim etmek ne derece doğru harekettir, ancak erbabı bilir— tesislerinin genişletilmesi düşünülüyordu. Hattâ Ahmet Emin Yalmanın elindeki bir rotatif bu gazeteye «müsait» bir fiyatla devredilivecekti. Gazetenin başına —şirkete de hissedar olarak— Samet Ağaoğlu geçtiği takdirde bir taşla bir kaç kuş vurulacaktı. Hem «Ağaoğlu endişesi» bertaraf edilecekti. Hem Fevzi Lûtfi Karaosmanoğluna bir darbe vurulacaktı (Ankara Palasta bu işi düşünüp şimdiden kahkaha atanlar vardı). Hem de «şahsî emel ve ihtiraslardan ilham alarak parti program ve nizamnamesine riayet etmiyenler» in kurdukları —ve kurduklarının inkârına imkân olmayan— hizipe karşı Büyük Kongrede dikilecek mutediller cephesi zayıflatılmış olacaktı. Hem Samet Ağaoğlu yıpratılacaktı. Taktik eski taktikti

İş, çantada keklik sayılacak kadar olgunlaşmıştı.

Fakat keklik çantaya girmedi.

İşte bu sırada Zafer gazetesinin asıl başmakale sütununda —birinci sayfanın sol altı— Samet Ağaoğlu imzalı bir yazı çıktı. Üstad bunda, kendi adını da karıştırarak Demokrat Parti içinde hizipler kurdurup bozduranları «gizli emellerle» itham ediyordu. Hattâ şöyle diyordu :

«Her hangi bir Demokrat Parti mensubunun falan ve filân mevzuda şu veya bu kimseden ayrı düşünmüş ve düşüncesini ifade etmiş olmasını ele alarak onunla diğerleri arasında şahsî ihtilâflar olduğunu, bir tarafın diğer taraf aleyhine hizipler teşkil ettiğini zannetmek akıl ve mantık işi olmadığı gibi böyle bir zannı umumîleştirerek ondan muhalefet hesabına menfaatler ummak beyhude, çok beyhude bir gayrettir».

Ya, yine yazıda belirtildiği gibi, «şahsî emel ve ihtiraslardan ilham alanlar» m liderlerin etrafına kurdukları perdenin nihayet devrilmesinden iktidar ve memleket hesabına menfaat umanlar? Acaba onlar da mı beyhude gayrete kapılmışlardı?

Zannetmiyoruz! Zannetmek istemiyoruz.. Zira sureti katiyede ifade edebiliriz ki, Samet Ağaoğlu önüne konulan kombinezona girmiyecektir.

Evet, Büyük Kongreye az zaman kaldı. Bekleyen görecektir!

Fakat unutulmamalıdır ki işin sonu, yine lidere dayanmaktadır. Herkes pekâlâ bilmektedir ki Genel İdare Kuruluna girmek isteyen ve bunun için gayet faal çalışıp hizipler kuran bir zat, Parti içindeki her hareketi lidere karşı bir hareketmiş gibi göstermektedir. Halbuki Adnan Menderes'in tabii lider olduğunda hiç kimsenin şüphesi yoktur ve mesele onun etrafını saran «kötü otlar» ı temizlemektir. Bu kötü otlar her iktidarda ortaya çıkmaktadır. Tarih şahittir ki eğer zamanında temizlenmezlerse, önünde sonunda, ne kadar kuvvetli olursa olsun o iktidarın başını yemektedirler.

Bunca emeğin mahsulü olan demokrasimize yazık değil mi?

Asıl kimler mahkemeye verilmeli

Başvekilimiz Adnan Menderes yurt dışı bir seyahate çıkmış bulunuyor. O, yola çıkarken ziyaret edeceği memleketin Başvekili bir seyahatteydi ve Londra'da milleti için hayati (kelimenin tam mânasiyle hayati) ehemmiyette müzakereler yapmakla meşguldü. Aynı sırada aynı şehirde Fransa Başvekili de vardı ve o da aynı derecede hayati meseleleri görüşüyordu. Onlardan başka, Amerika Hariciye Vekili dahil, altı Hariciye Vekili İngiltere'deydi.

Hepsi de seyahatlerine başlamak üzere evlerinden veya otellerinden çıkmışlar, otomobile binmişler, hava meydanına gelmişler, uğurlayıcılarının ellerini sıkmışlar, tayyarelerine bin» mişler, havalanmışlardı. Yirminci asrın ikinci yarısında milletlerarası münasebetlerde kullanılan tek vasıta, seyahatlerdir.

Fakat hiç bir memlekette o devlet adamının yolculuğa çıkışı, devletin resmi ajansı tarafından aşağıda parçalarını okuyacağınız şekilde nakledilmemiştir. İhtimal ki, hiç bir devlet adamının yolculuğa çıkışı da Başvekilimizinki gibi olmamıştır.

Devlet adamlarımıza hakaret veya hürmetsizlik ettikleri iddiasiyle bir takım basın mensurdan mahkemeye verilirlerken dünyanın hiç bir memleketinde görülmiyen sun'i merasimler tertipleyen (polis vasıtasiyle konfeti, serpantin dağıtarak) idare âmirleri veya bunları dünvanın hiç bir memleketinde görülmiyen şekilde şişirerek resmi ajans bültenlerine sokanlara ne muamele edildiğini bilmeyi pek isteriz.

Zira kanaatimizde o devlet adamlarının manevi şahsiyetlerine karşı asıl hürmetsizlik, hattâ hakaret edenler onlardır.

İstanbul. S (a.a.) — (Anadolu Ajansı hususî servisi) : Başvekilimiz Adnan Menderes, Alman Federal Cumhuriyeti Hükümetinin daveti üzerine ve Şansölye Dr. Conrad Adaneauer'in memleketimize yüaptığı resmi ziyareti iade için beraberlerinde Hariciye Vekili Prof. Fuad Köprülü ve resmi bir heyet ile basın mensupları olduğu halde hususî bir S. A. S. uçağiyle Münich'e gitmek üzere bu sabah saat 9,30 da Yeşilköyden hareket etmiştir.

... Başvekilimizi uğurlamak üzere İstanbul şehri sabahın erken saatlerinden itibaren hararetli bir faaliyete geçmiş. Sayın Menderesin geçeceği bütün yollar boyunca binlerce İstanbullu yer almıştı.

Baştanbaşa bayraklarla donatılmış ve yeşil dallarla süslenmiş olan Yeşilköy hava meydanında da Başvekilimizi uğurlamak üzere bütün hazırlıklar tamamlanmış bulunuyordu. Yolların muhtelif noktalarında olduğu gibi hava mevdanının girişine de bir tak kurulmuş, bayraklar ve dallarla süslenmiş ve bu girişte üzerinde «Sayın Başvekilimiz yolunuz açık, seyahatiniz her zamanki gibi uğurlu olsun» ibaresi görülen büyük bir levha bulunuyordu...

... Sabahın erken bir saati olmasına rağmen Park Otel civarı. Taksim meydanı çok kalabalık vatandaş kitlesi ile dolu bulunuyordu. Başvekilimizin bulundukları otomobil görünür görünmez Taksim meydanını dolduran halk büyük sevgi tezahüratında bulunmuşlar, alkışlar, «Yaşa, varol, yolunuz açık ve uğurlu olsun» nidaları etrafı çınlatmıştır.

Başvekilimiz Adnan Menderes'in ve refakatindekilerin bulundukları otomobil kafilesi bir alkış tufanı ve konfeti yağmuru altında Taksimden İstiklâl caddesi yoliyle yer almış bulunan öğrencilerin alkışları ve hararetli sevgi tezahüratı arasında Tünelden kıvrılarak Şişhane yoliyle Atatürk Bulvarına vasıl olmuştur.

Atatürk Bulvarı üzerinde sabahtanberi Başvekilimizi beklemekte olan halk otomobil kafilesinin görünmesiyle sayın Menderes bir alkış tufanı ve konfeti yağmuru ile karşılanmıştır...

... Halk, Başvekilimize bir taraftan sevgi tezahüratında bulunurken öte yandan da «Alman milletine sıcak selâmlarımızı götürün, yolunuz açık, uğurlu olsun» nidaları ortalığı kaplamıştı.

Burada yer almış bulunan Denizcilik Bankasının Haliç Tershanesi ile Tekel Fabrikalarına mensup vatandaşlar Başvekilimizi «Yaşa, varol, yolun açık olsun» nidaları ve alkış sesleri ile karşılamıştır. Vatandaşlar, Başvekilimizin bulunduğu otomobilin etrafını sarmışlar ve sevgilerini coşkun bir şekilde izhar etmişlerdir. Halkımızın Başvekilimize yaptıkları tezahürat sırasında «Alman milletine sıcak selâmlarımızı götürün» tarzındaki ifadeleri Türk milletinin bu seyahatin mâna ve değerini ne derece anladığını ve buna nasıl bir önem verdiğini içlerindeki samimî duyguları belirtiyordu.

Otomobil Kafilesi Atatürk Bulvarından tezahüratın şiddeti karşısında güçlükle geçebilmiş oradan Fatih - Edirne kapı yoliyle Yeşilköy istikametine doğru ilerlemiştir.

Atatürk Bulvarından çıkıldıktan sonra Fatih meydanına gelinmiş, burada meydanda yer almış bulunan itfaiye takımı sayın Başvekilimizi Siren çalmak suretiyle alkışlamıştır.

Yeşilköy, hava meydanının methalinde civardan kamyonlar dolusu gelen kalabalık vatandaşlar yer almışlar, davul ve zurnalariyle sevinç ve sevgi tezahürlerinde bulunmuşlardır.

Başvekilimizin ve refakatindeki zevatın otomobilleri göründüğü zaman meydanda ve civarda müthiş bir alkış tufanı kopmuş «yaşa, varol, güle güle git, uğurlu git» nidaları ortalığı kaplamıştı...

... Başvekilimiz Adnan Menderes alkışlar arasında meydana dahil olmuş ve burada Büyük Millet Meclisi Reisi Refik Koraltan kendisini çok samimi bir surette karşılamıştır...

... Bu esnada meydana başta sancağımız bulunan bir ihtiram kıt'ası ve protokola dahil zevat yerlerini almış bulunuyordu.

Başvekilimiz ihtiram kıt'asının yanında kendisini selâmlıyan kumandanların ayrı ayrı ellerini sıkmış ve müteakiben kıt'ayı teftiş etmiştir.

Başvekilimiz Adnan Menderes. Hariciye Vekili Prof. Fuat Köprülü, Milli Müdafaa Vekili Ethem Menderes, İstanbul Valisi ve Belediye Reis Vekili Profesör Gökay ile birlikte otomobilden inmiş, bu esnada methalde yer alan bir polis müfrezesi sayın Başvekilimize selâm resmini ifa etmiştir.

... Başvekilimiz Adnan Menderes daha sonra sırasiyle meb'uslar, Genel Meclis üyeleri, Vilâyet ve Belediye Erkânı, Adliye Erkânı, Üniversiteler rektörleri ve dekanları, bankalar umum müdürleri, Ticaret Odası mensupları, partililer, cemaatler reislerinin ve kendisini uğurlamıya gelenlerin ayrı ayrı ellerini sıkarak kendilerine veda etmiş ve hazır bulunan uçağa doğru ilerlemiştir. Bu sırada meydanda bulunan vatandaşların alkış ve sevgi tezahürleri son haddini bulmuştu...

... Başvekilimiz Adnan Menderes bundan sonra alkışlar ve coşkun tezahürat arasında uçağa dahil olmuş ve kendisine yapılan tezahürata elini sallıyarak selâm vermek suretiyle mukabele etmiştir...

... Başvekilimiz Adnan Menderes ile refakatindekileri hamil bulunan uçak saat 9.40 da Yeşilköy Hava meydanından Münih'e müteveccihen hareket etmiştir.

Menderes Almanyada
Ziraat sergisini geziyor

Dış politika

... alış veriş miskalle!

Dünyanın en büyük hava kumpanyalarından olan S. A. S. 'ın tayyaresi altmış kişilikti. Başvekilimizin riyasetindeki heyet içeri girince, hemen bir tek kişilik boş yer kalmadı.

Heyetimiz başlıca üç ana gruptan müteşekkildi. Birincisinde siyasi şahsiyetler vardı. Başlarında bizzat Başvekilimiz Adnan Menderes bulunuyordu. Değerli Hariciye Vekili Prof. Fuad Köprülü de oraya alınmıştı. Siyasi temsilcilerimizin adedi 11 idi. Onlardan başka «eksperler heyeti» adını taşıyan bir grup mevcuttu. Bunlar muhtelif vekâletlerin ileri gelenleri ve mütehassısları idi. Ziraatçı vardı, nafiacı vardı, işletmeci vardı, banka müdürü vardı. tütüncü vardı. Nihayet, bir gazeteci heyeti götürülüyordu.

Gazetecilerin seçilmesi, tenkidlere uğradı. Muhalif gazeteler bu seçimde siyasi ölçülerin kullanıldığını yazıyor, hükümeti tenkid ediyorlardı. İleri sürdükleri iddia şuydu: Muhalifleri götürmemek doğru değildi. Halbuki gazetecilerin seçiminde kullanılan ölçü sureti katiyede siyasi değildi. Tamamiyle hissi idi. Burhan Belge veya Ahmet Emin Yalman muvafıksa da Haldun Simavi tarafsızdır, Cemil Sait Barlas ile Burhan Felek ise muhaliftir. Kafileyi teşkil edenlerin bir tek müşterek vasıflan vardı: Başvekile şirin görünürlerdi.

Bu, iki şeyi ispat eder : 1) Başvekilimize bazı muhaliflerimiz de şirin görünebilirler, 2) Türkiye'de kullanılan ölçüler daha ziyade hissidir!

Heyetimiz, istanbul Valisi ve Belediye Reis Vekili üstad Ordinaryüs Profesör Doktor Fahreddin Kerim Gökay tarafından itinayla tertiplenen bir uğurlama merasimi sonunda yola çıktı.

Uğurlama merasimi yer yer pek gülünç olmuştu. Ama heyetimiz, memleket için hakikaten son derece ciddi meseleleri halletmek vazifesini omuzlarında taşıyordu ve milletimizin —ifadesini takı zaferler veya konfetilerde bulmak âdeti olmıyan— en iyi ve en halisane dilekleri kendisiyle beraberdi.

*

Bu satırlar çıktığı sırada Başvekilimiz ziyaretini tamamlamış olacak ve yurda hareket edecektir. Seyahat vesilesiyle pek çok nutuk söylenmiş, Anadolu Ajansı pek çok «tezahürat, coşkun alkış, yollara biriken halk» havadisi vermiştir. Nutuklarda parlak lâfların söylenilmesi nasıl âdetse, devlet adamlarımızla yola çıkan Anadolu Ajansı temsilcilerinin «şişirme» hastalığı her türlü ciddiyetten mahrum ve mutlaka tedavisi gereken bir dert halinde nüksettiğinden hakikî durumu onların yarattığı hava içinden anlayıp çıkarmak maalesef müşküldür.

Buna rağmen, iki hakikatin gözden uzak tutulmasına imkân yoktur. Alman milleti, eski bir silâh arkadaşı olan Türk milletine karşı hakikî bir sempati duymaktadır ve Başvekilimizin şahsında bu sempatisini izhar etmiştir. Elbette ki Adnan Menderes Almanyanın hiç bir yerinde İstanbulda düzenlenen merasimin onda biri kadar merasimle dahi karşılanmamıştır. Yabancı memleketlerde —tıpkı bizde de olması gerektiği gibi— yabancı devlet reislerinden başkasına «muhteşem tören» yapılmaz, takı zafer kurulmaz, şehirlerde bayram havası estirilmez. Zaten bunlara ne lüzum var? Adnan Menderes her türlü protokol zaruretinin dışında, bizzat halktan sempati ve alâka görmüştür. Memleketimizin, bilhassa 1950' den bu yana dünya siyaset sahasında elde etmeğe muvaffak olduğu güzel mevkiin Alman dostlarımız tarafından anlaşılmamasına imkân yoktur — Ruslara karşı bir kale olmamız ise - bu durumu tarih boyunca muhafaza ettiğimiz için her hangi bir tarih zikrine imkân yoktur. Türkiyeye ve Türklere karşı beslenilen iyi hisleri kuvvetlendirmektedir. Üstelik Dr. Adenauer'in de memleketimize duyduğu dostluk bilinmektedir. Bütün bunlar başvekilimizin sıcak ve samimî, alayişsiz bir hüsükabul gördüğünü ispat eder.

Ancak dostlukla alışveriş arasında, Avrupalıların ve bilhassa Almanların nazarında büyük bir fark vardır. Dostluk? Evet, dostuz, tabiî! Ama, alışveriş için iki tarafın menfaati bulunması

Hariciye .... Bakanı

şarttır. Bizim bu seyahatte Almanyaya vereceğimiz şeyin, istediğimizden mühim olmamasıdır ki, heyetimizin ve Başvekilimizin üzerine düşen yükü ağırlaştırmaktadır. Adnan Menderesin siyasî sahada kuvvetli, fakat iktisadi ve malî sahada Almanyaya borçlu bir memleketin Başvekili olarak Bonn'u ziyaret etmekte bulunduğunu hatırlamak, bir takım ham hayallere düşmemek için şarttır.

Almanlar, hazırladıkları programa «görüşme» için iki gün koymuşlardı. Bunlar, tabiatiyle «yüksek seviyedeki görüşmeler» di. Yâni Adnan Menderes ve Dr. Adenauer'in iştirak ettiği görüşmeler. Bunlarda, teferruata inilmeden esaslar üzerinde bir mutabakata varılmak istenildi. Siyasi taraf üzerinde daha az duruldu. Dr. Adenauer Başvekilimize Londrada varılan anlaşma hakkında izahat verdi ve Almanyanın en kısa zamanda N. A. T. O.' ya alınması hususunda Türkiyenin düşüncelerini öğrendi. Zaten Almanlar bu niyetlerini açıkça izhar etmişler ve Almanyanın en büyük gazetelerinden «Frankfurter Allgemeine Zeitung» bir yazısının sonunu «Batı Almanya halkı yakın bir gelecekte N. A. T. Û. camiası içinde müttefiki olan Türkiye Cumhuriyeti ile yanyana bulunmaktan büyük bir memnuniyet duyacaktır» diye bitirmişti.

Bizim için asıl hayatî olan taraf, iktisadî görüşmelerdi. Alman şansölyesi Ankarayı ziyaret ettiği zaman yanında sadece iki tane iktisadi müşavir bulunuyordu. Bonn'da daha rahat konuşacağı muhakkaktı. Adnan Menderes de çok sayıda mütehassısla beraberdi ve iyi «dokümante» idi. Nihayet, ne isteyeceğini, biliyordu: Almanya, Türkiyenin kalkınmasında rol alsın. Tıpkı, Amerikanın bilhassa Birinci Cihan Harbinden sonra Alman kalkınmasında aldığı rol gibi... Yâni, sermaye ve çalışma gücü ile.. Envestisman kurup teknisyenler göndermek suretiyle (Amerika, bunlardan sadece birini yapmıştı). Görüşmelerin havası «anlayış havası» oldu.

Başvekillerin konuşması kısa sürdü ve pek seyrek oldu. Dr. Adenauer son derece meşguldü. Fakat Başvekilimiz bizzat Alman iş adamları ve sanayicileri ile görüştüğü gibi yanındaki «eksperler heyeti» mensupları da gurup gurup Alman meslekdaşlariyle görüşüyorlar, tetkiklerde bulunuyorlardı. Adnan Menderes, daha yola çıkarken bu mütehassısların kendisiyle beraber dolaşmalarının şart olmadığını söylemiş, işlerine bakmaları lüzumunu hatırlatmış, hattâ bir kısmının heyetin dönüşünden sonra da orada kalabileceğini bildirmişti.

Seyahat bu bakımdan da istifadeli oldu.

Şimdi, elle tutulur neticelerine intizar ediyoruz.

KAPAKTAKİ VEKİL:

Sıtkı Yırcalı

1947 yılında siyasî {artlar muhalefet için ağırdı. Muhtelif yerlerde baskı hareketlerine girişilmişti. Muhalefet elindeki tek çareyi kullanıyor, sesini millete tertiplediği mitinglerle, toplantılarla duyuruyordu.

Bu toplantılardan birisi Balıkesir'de yapıldı. İl Başkanı Sıtkı Yırcalı bir konuşma ile durumu vatandaşlara duyurdu. Sözlerini «Hâkimiyet kayıtsız şartsız milletindir.» diye bitirdi ve mitingde hazır bulunan herkesi ayni sözleri tekrarlamağa davet etti. Binlerce halk bir amentü gibi «Hâkimiyet kayıtsız şartsız milletindir.» diye hep bir ağızdan bağırdı. Bu ses, bu toplu haykırış bütün vatanın sathına bir kaç günde yayıldı, toplantılardan sonra, ayni şekilde bir sesleniş, bir an'ane halini aldı.

Bu amentüyü memleketin sathına yayan, o zamanki Balıkesir İl Başkanı Sıtkı Yırcalı, bugün Ekonomi ve Ticaret Bakanıdır.

Sıtkı Yırcalı 1908 de Balıkesir'de doğdu. İlk tahsili orada yaptı, Kabataş lisesini bitirdi, İstanbul Hukuk Fakültesinden mezun oldu ve Fransada doktorasını verdi. 1936 da Maliye Müfettişi oldu ve siyasi hayatının başlangıç tarihi olan 1945' e kadar bu vazifede kaldı. Siyasî hayat ile birlikte avukatlığa başladı, Balıkesir'de D. P. nin kuruluşunu temin etti. 1948' de Demokrat Parti Genel İdare Kurulu üyeliğine seçildi, ayni vazifeyi yapmaktadır. İktidar değiştikten sonra, Gümrük ve Tekel Bakanlığına getirilinceye kadar, Meclis Reis Vekilliği vazifesini deruhte etti. Bir buçuk sene gümrük ve Tekel Bakanlığında bulunduktan sonra, İşletmeler Bakanlığına verildi ve son olarak Ekonomi ve Ticaret Bakanlığına tayin olundu.

İki çocuk sahibi olan Sıtkı Yırcalı'nın karısı da politika ile ilgilidir, Yırcalı ile ayni politik anlayışa sahiptir.

Sıtkı Yırcalı'nın babası, Şükrü Yırcalı da politika ile uzun zaman meşgul olmuş, İttihat ve Terakki Partisinin mensubu olarak çalışmış, milli mücadelenin başlangıç yıllarında, Balıkesir'de kurulan Kuvayi Milliye heyeti merkezinde idare heyeti âzalığı yapmıştır. Şükrü Yırcalı, İzmirden kaçan Necati ve Vasıf Beylerle birlikte mücadeleye girmiş, düşmana karşı silâhlı on üç aylık ilk mücadelenin birinci sınıf elemanlarından birisi olmuştur.

Ekonomi ve Ticaret Bakanı Sıtkı Yırcalı bugün Hükümetin en ağır ve mesuliyetli vazifesini üzerine almıştır. Diğer Bakanlık vazifelerindeki muvaffakiyetinin, Ekonomi ve Ticarette de görülmesi şayanı temennidir.

Hükümet

Vekil olmayan muavin

Gazetelerde tebliğ çıktığı zaman, hayret edenler çok oldu. Tebliğde, meşhur tâbirle ezcümle şöy deniliyordu:

... Başvekile Milli Müdafaa Vekili Ethem Menderes, Hariciye Vekiline de Başvekil Muavini Fatin Rüştü Zorlu vekâlet edeceklerdir.

Kıymetli ve pek dirayetli Hariciye Vekilimiz üstad Prof. Fuad Köprülü'ye Fatin Rüştü Zorlu'nun vekâlet etmesinden daha tabiî bir şey bulunamazdı. Başvekil muavini bu işi, uzun aylardan beri sık sık yapmaktadır. Fakat Adnan Menderes Almanyaya giderken, kendisine vekil olarak Millî Müdafaa Vekilini niçin seçmişti? Gerçi iki devlet adamının soyada aynıydı ve «Başvekil Menderes» demekle «Başvekil Vekili Menderes» demek bazı işleri kolaylaştırırdı ama, sebep bu muydu? Zira Başvekilin, kabinede bir muavini bulunuyordu. Başvekillere, yokluklarında, muavinlerinin vekâlet etmelerinden daha tabii ne bulunabilir? Fakat hayır, Fatin Rüştü Zorlu sadece Hariciye Vekiline vekâlet etmekle vazifelendirilmişti ve Başvekile Ethem Menderes vekâlet edecekti.

Gerçi ateş olmıyan yerden duman çıkmadığı bir Türk atasözüdür ama, Öküzün altında buzağı aramak da aynı vasfı taşır. Ateş yar mıydı, yok muydu bilinmez tabiî. Bilinen, hâdisenin derhal Ankara siyasi çevrelerinde —hattâ politikaya meraldi sosyetede— bir takan dedikodulara yol açtığıdır. İddia edildiğine göre bazı vekillerin Fatin Rüştü Zorlu'nun Başvekil vekâletinden alınacakları endişesi mülâhaza olunmuştur. Hele bunların arasında bir tanesinin, kendini Başvekilin hakikî vekili saydığı ve Başvekil muavininin emri altına girmek istemiyeceği ısrarla söylenmektedir. Halbuki Milli Müdafaa Vekili Ethem Menderes bu neviden itirazlara yol açmıyacak bir hüviyete sahip bulunduğundan onun Başvekil vekâleti vazifesine tayini daha münasip görülmüştür.

Zaten doğrusu istenilirse bizde Başvekillere mutlaka muavinlerinin veya yardımcılarının vekâlet etmesi gerektiği hususunda yerleşmiş bir teamül yoktur. Başvekil, günün icaplarına ve parti içindeki vasiyete göre kendisine bir vekil tayin etmektedir. Meselâ eski Sağlık Vekili Dr. Ekrem Hayri Üstündağ'a bu vazifeyi verdiği olmuştur.

Mesele dedikodu yaratırken «Vekile vekâlet» mevzuunda yeni bir tayin çıktı. Gümrük ve İnhisarlar Vekili Emin Kalafat yurt dışına çıkacak ve kendisine Maliye Vekili Hasan Polatkan vekâlet edecektir. Zaten Hasan Polatkan dışarıya çıktığı zaman da Maliye vekili Vekâletini Emin Kalafat deruhte ermişti.

K Ü L T Ü R

Kızlar mektepten çıkıyor
Evlerine kimler götürecek?

Terbiye

Kızlarımız, kızlarımız...

Günler var ki, bütün İstanbul bir tek şeyle meşgul bulunuyor. Sadece İstanbul değil, aynı meseleden dolayı hemen bütün Türkiyenin de gözü bu en büyük, en medenî, en ileri ve en aydın şehrimizdedir. Maarif Vekili Celâl Yardımcı (ki Amerikayı ziyareti münasebetiyle Nebrasca Üniversitesince kendisine Amiral payesi verilmiştir ve Nebrasca bir çöldür) nutuklar irad ediyor, beyanatta bulunuyor; İstanbulun küçümencik valisi tetkikler yapıyor, vaziyeti yerinde inceliyor, tedbirler alıyor... Polis işe vaziyet etmiştir. Endişe edilecek bir husus bulunmadığı yolunda teminat veriliyor. Emniyet makamları her şeyi düşünmüşler ve husussî ekipler vasıtasiyle hususî tedbirler almışlardır. Evet, ortada çok vahim bir durum, çok tatsız bir hâdise vardır ama durumun vehametinin, hâdisenin tatsızlığının giderilmesine elden geldiği kadar çalışıldığı insaf sahipleri tarafından gözden kaçırılmamalıdır. Hükümet mümkün olan her şeyi yapmaktadır.

Peki ama, ne imiş bu mesele? Mektepli genç kızlarımız, saat altıda evlerine nasıl döneceklerdir? Türkiyenin en ileri, eh medenî, en aydın, en büyük şehrinde bir kızın saat altıda evine nasıl döneceği memleket çapında bir hâdise olmaktadır. Bundan dolayı ancak utanılır.

Gelmiş geçmiş maarif vekilleri senelerdir nutuklar verirler, gelmiş geçmiş bütün iktidarlar yaptıktan mekteplerin sayısı ile iftihar ederler, partiler seçim zamanları parlak istatistikler çıkarmakta birbirleriyle yarışırlar... ve sonra, yeni ders yılı başlayınca bir de görülür ki mektepler talebelere yetmemektedir.

Muvafık gazetecilerin her sıkıntıyı nasıl, el çabukluğu ile «yurt kalkınması» na atfettikleri malûm olduğundan hiddetlerini ve şiddetlerini bu meselede üzerimize çekip ziyan etmemek için Fransızların «hükümet etmek ileriyi görmektir» sözünü hatırlamamazlıktan gelelim. Ama hemen her mektepte çift, bazan üçlü tedrisat yapılırken, bir takım yerlerde talebeler barakalarda ders görürlerken maarif politikamızın iyi ellerde olduğunu ileri sürmek hayli müşkül bir meseledir. Okuyacak yaştaki çocukların ve okuyacak yaşta çocuğu bulunan ebeveynin maruz bulunduğu sıkıntı bu yıl her yılki sıkıntıyı fersah fersah geride bırakmıştır.

İşte bunun beklenilmedik, daha doğrusu hatıra gelmiyen bir neticesi kendini İstanbulda göstermiştir. Meselâ İstanbul kız lisesinde tamirat bulunduğundan —Yarabbi, bu tamiratın zamanında bitirilememesi de mi şu kalkınmamızla alâkalıdır?— talebeler derslerini öğleden sonra İstanbul -erkek lisesinde görmektedirler. Erkek talebeler 13.30' da çıkmakta, onların yerine kızlar girmektedir. Bu ikinci tedrisat 18, e kadar devam etmektedir. 18' de kızlar evlerine dönmektedirler.

Usulün tatbikine başlanılır başlanılmaz derhal görülmüştür ki, 13.30 da derslerini tamamlayan erkek talebeler doğru dürüst evlerine gidecek yerde kapının önüne toplanıp içeri giren kızları —en hafifinden— seyretmektedirler. Bu arada, bazı güzel kızlara da Amerikan usulü ıslıkla hayranlık ifadeleri olmaktadır.

Fakat asıl müşkülât kızların çıkışında başlamaktadır. O saatte hava da karardığından genç kızların peşine delikanlılar takılmakta, yolda onları —yine en hafifinden— rahatsız etmekte, lâf atmaktadırlar. Çıkış saatinde mektebin önünün giriş saatinde olduğundan da fazla kalabalık çektiğini görmek pek çok kimseyi hayrete düşürmüştür. Bundan başka bu talebeler evlerine; dönmek için tramvay ve otobüslere bindiklerinden bu nakil vasıtalarında da bazı kimseler —diyelim ki— kendilerini rahatsız etmekte ellerini de kullanmaktadırlar. İnsanların ezile büzüle sığışabildikleri İstanbul tramvay ve otobüslerinde bu işi âdeta ikinci bir meslek haline getiren şahıslar türemiştir. Bunlar genç kızların çıkış saatlerini kollayarak zaten kalabalık olan nakil vasıtalarını biraz daha kalabalık hale sokmaktan hususi bir zevk duymaktadırlar.

Vaziyet az zaman içinde öylesine vahim bir hal almıştır ki, pek çok kız talebeyi babalan veya ailelerinden erkekler mektebe götürüp getirmek zorunda kalmışlardır. Bu manzarayı gösteren fotoğraflar gazetelerde poz poz çıkmıştır. Elinde baston, sert çehreli bir baba ve yanında bir sabi sübyan!

Bunun üzerine emniyet teşkilâtı harekete geçmiş, husus ekiplerle körpe kız meraklısı amatör ve profesyonellere hadlerini bildirmek yoluna girmistir. Bilhassa İstanbul lisesinin ve tabiî diğer kız mekteplerinin önüne çıkış saatlerinde memurlar konmakta, talebelerin korunulmasına çalışılmaktadır. Otobüs ve tramvaylarda da tedbirler alınmış, kızlara göz, dil ve el atanların takibine başlanılmıştır. Hattâ kadın memurlar —gençleri— kendilerine memur değilmiş süsü vermekte ve sarkıntılık edenleri bizzat yakalamaktadırlar. Ancak bütün bu tedbirlere rağmen İstanbul Erkek Lisesinin önü bir panayır manzarasından kurtulamamıştır.

Diğer semtlerde de çifte tedrisat yüzünden evlerine geç dönmek mecburiyetinde kalan talebeler aynı dertlerle karşı karşıyadırlar. Hele hava karardıktan sonra bunların nakil vasıtalarına binmeleri bir mesele halini almaktadır. Peşlerine adamlar takılmakta, yolları zaman zaman kesilmekte, kısacası türlü şekillerde rahatsız edilmektedirler.

Nihayet babalar analar müracaatta bulunmuşlar, bilhassa kız evlâtlarının İstanbul sokaklarında hava karardıktan sonra kalmalarının önüne geçilmesini istemişlerdir. Hele İstanbul Erkek Lisesinde erkeklerin öğleden sonra, kızların öğleden evvel ders görmeleri ısrarla talep edilmiştir. Bu tezi müdafaa edenlerden biri İstanbul gazetelerine verdiği beyanatta aşağı yukarı şunları söylemiştir :

«— Tedrisat saatlerini değiştirmekte çok fayda vardır. Bu suretle hem kız talebeler gündüz göziyle, kazasız belâsız İstanbul sokaklarında gidip gelirler, hem de erkek talebeler mektepten kaçtıkları takdirde sinemalara do-

lamazlar. Öğleden evvel seans yoktur. Gitseler gitseler kahvelere gidebilirler ki, oralarda da yakalanmaları daha kolay olur. Evet, erkekler akşam üzeri, kızlar sabahleyin ders görmelidirler!»

Teklif, bütün kız ailelerinin desteğine mazhar olmuştur. Gerçi kızların sabahlan annelerine ev islerinde yardım etmeleri bu suretle gayrı mümkün hale gelmektedir ama, anneler «kızımız mektebine sağlıkla gitsin, sağlıkla gelsin de biz yardımdan vazgeçtik» de» mişlerdir.

Maarif de bu haldi arzuyu kaale almazlık edemez.

*

Şimdi, işin gülünç taralı bir yana terbiyecilerin üzerinde dikkatle durmaları gereken bir hususla karşı karşıya bulunduğumuzdan şüphe yoktur. Bir memleketin en büyük, en ileri, en medeni ve en aydın olması gereken şehrinde mektepli genç kızlar akşam üzeri saat altıda evlerine yalnız başlarına gidemezlerse o memlekette mutlaka halledilmesi gereken bir dâva var demektir. Dünyanın her tarafında kızlara, hele güzellerine yoldan geçerlerken muhtelif kimseler tarafından muhtelif şekillerde takdir ifade edilir. Islık çalmak bir Amerikan usulüdür, Amerikan sokaklarında bu neviden hayranlık ihzarına sık sık şahit olunur; Fransada da, meselâ Paristeki talebe mahallesi olan Quartier Latin'de genç kızlar türlü şekillerde —isterseniz— rahatsız edilirler. Ama oralarda erkek ile kadın arasındaki münasebet hiç bir zaman bugün İstanbulda görüldüğü gibi iptidaî bir mahiyet almaz. Emniyet makamlarının kız talebeleri himaye altına almasına lüzum hissedilmez. Değil saat altıda, hattâ gece yarısı kadınlar yalnız başlarına evlerine dönebilirler. Pariste tiyatrolar gece yarısı biter. Seyircilerin pek çoğu da tahsillerini yapmakta olan Fransız veya ecnebi genç kızlardır. Yalnız gelirler, yalnız dönerler.

O halde, bu halin sebebi ne?

Bu halin sebebi, genç erkeklerle genç kızlar arasında bizim suni olarak yükselttiğimiz, yahut muhafaza ettiğimiz duvardır. Bizim garip telâkkilerimizdir. Daha geçenlerde Ankara'da sevişen bir Türk genciyle bir Belçikalı kızın başına gelenler, daha doğrusu başlarına getirdiklerimiz elbette ki unutulmamıştır. Genç kız - genç erkek münasebetleri karşısında reaksiyonumuz bu olduğuna göre saat altıda kızlarımızın erkekler arasından geçip de evlerine gidememelerine niçin şaşmalı?

Bu, her şeyden evvel bir terbiye meselesidir. Bir yetişme davasıdır. Dünyanın en tabii hâdiselerini en garip tarzda karşılarsak, o hâdiseler elbette ki en garip tarzlarda karşımıza çıkacaktır. İki cins arasındaki duvarı alaşağı etmedikçe yüz kızartıcı iptidai hareketleri dünyanın en kuvvetli polisiyle bile önlememize imkân yoktur.

Zira tekrar ediyoruz : Bu bir polis değil, bir terbiye meselesidir. Maarif Vekili işi o taraftan ele alsa, pek yerinde bir iş yapmış olur. İstanbuldaki son hâdiseler bunun zamanının gelmiş olduğunu isbat etmektedir.

Üniversite

Fizik mühendisleri yetiştiriyoruz

Fizik Enstitüsünün profesör, doçent ve iki asistanı saat iki buçuğa beş kala lâboratuvarda toplanmışlar, tatbiki çalışmanın başlaması için biricik talebenin gelmesini bekliyorlardı. O gün atom fiziğine ait bir tecrübe yaptırılacaktı. Bir asistan, profesörün nezareti altında bir hafta uğraşarak bu tecrübeyi hazırlamıştı. Saat 2,30 oldu, dersin başlaması lâzımdı, fakat talebe henüz gelmemişti; beş dakika geçti, 10 dakika geçti, yine kimse görünmedi. Profesör, doçent, asistanlar kızgın ve mahzun bakıştılar, soma başlarını önlerine eğdiler. Anlaşılan biricik talebenin bir işi çıkmıştı, derse gelmiyecekti. Dersi gelecek haftaya bırakmaktan başka çare yoktu. O zamana kadar çeşitli yollardan biricik talebede belki yeni biz heves uyandırılabilirdi. Bir haftalık emeğinin boşa gittiğini gören asistan kendini tutamadı: «Nedir bu halimiz hocam», dedi, «Buna bir çare bulamaz mıyız?» Profesör başını salladı. «Evet, mutlaka bir çare bulmalıyız, bu vaziyet normal değil» dedi, «Bir taraftan yeni bir atom sırrı öğrenmek için bütün dünya birbirine giriyor, öbür taraftan burada bir atom fiziği tecrübesi göstermek için tek talebe bulamıyoruz. Yok yok, bu işte bir yanlışlık, bir tertipsizlik var; bunu düzeltmenin bir yolu olmalı!»

Yeni bir ders yılının başlaması yalan olduğuna göre, Fen Fakültelerinin Fizik Enstitülerinde yukarıkine benzer sahnelerin görülmesi de yaklaşıyor demektir. Gerçekten böyle sahnelere ders yılı boyunca hemen her gün rastlanır. Vakıa dünyanın her üniversitesinde bazı çok hususi dersler vardır ki talebeleri hiç bir zaman ikiyi, üçü geçmez. Ama bu konuların sadece akademik önemi vardır, yalnız orijinal fikir eseri olarak değerlidirler. Pratik tarafları olmadığı için çoğunluğun ilgisini çekmezler. Bizde ise, talebe bulamıyan dersler bu çeşit dersler değil, umumî elektrik, atom fiziği gibi fiziğin esas konularım anlatan ve dünyanın her yerinde en fazla popüler olan derslerdir. Gösterilen ilgisizlik fiziğin bir özel konusuna değil, doğrudan doğruya kendisinedir. Ankara Fen Fakültesinde geçen sene fizik okuyan talebe sayısı 15 idi. İstanbul Fen Fakültesinde de bundan fazla değildir. 15 talebe dört sınıfa bölününce, aşağı sınıflarda birikme de olduğu için, son sınıflara ancak iki, üç talebe kalır; dolayısiyle bu sınıflarda okutulan dertlere bazan talebe bulunamaz.

Fizikten niye kaçıyorlar?

Fiziğe karşı bu ilgisizliğin sebebi açıktır : Lise mezunu gençler, memleketimizin bugünkü şartlan içinde, fizik tahsilinde kendileri için istikbal görmüyorlar. Yalan zamana kadar Milli Eğitim Bakanlığı fakültelerdeki fizik talebelerine burs veriyordu ve mezun olunca bunları liselere öğretmen tayin ediyordu. Böylece fizik lisansı alan bir gencin yapacağı şey, ya lisede veya küçük bir ihtimalle üniversitede fizik okutmaktı. Talebe bu istikbali çok parlak bulmuyordu ama burs onu çekiyordu; nihayet, malî imkânları yetmiyen bir genç böylelikle yüksek tahsil yapabiliyor ve fakülteden çıkınca kolaylıkla iş buluyordu. Fakat Bakanlık, dört sene önce, yeni fizik öğretmenine ihtiyacı kalmadığım ileri sürerek bursları kaldırdı ve fakülteleri kendi hâllerine bıraktı. İşte bunun üzerine de şimdiki kritik durum ortaya çıktı.

Yardımcı ve Nebrasca'lılar
Amiral ve filosu

Profesörün dediği gibi, bu normal bir durum değildir, bir çaresi olmalıdır. Nitekim gerek İstanbul, gerek Ankara fakülteleri kendi başlarının çaresine bakmak için uğraşıyorlar. Fakat henüz teşebbüslerin semeresini alacak kadar zaman geçmedi. Mesele şudur : Lise mezunu genç bugün Türkiyede bir fizikçiye normal geçim sağlıyacak bir iş bulunmadığını sanıyor. Halbuki bu yanlış bir kanaattir. Aslında, Eğitim Bakanlığından başka bir çok müesseselerin fizikçilere ihtiyacı vardır. Yapılacak şey, gençleri bu ihtiyaçtan haberdar etmek ve onları bu İhtiyacı karşılayabilecek şekilde yetiştirmektir. Meselâ bu gün M. T. A. Enstitüsü, Karayolları, Radyo İdareleri gibi bir çok müessesede muhtelif maksatlar için bazı modern fizik âletleri kullanılıyor. Bu âletleri istenen maksada en uygun şekilde çalıştıracak ve bilhassa tamir edebilecek olan insanlar fizikçilerdir. Keza Savunma Bakanlığının atom taarruzlarından korunma işinin planlanması ve tatbikatında bir çok fizikçiye ihtiyacı vardır; dünyanın her ordusunda askerlerin bu işteki esas yardımcıları fizikçilerdir.

Çare : Fizik mühendisliği.

Yalnız bütün bu işleri yapabilecek fizikçi, fizik öğretmeninden biraz farklı şekilde yetiştirilmelidir. O, lâboratuvarda rahat rahat çalışabilecek, bütün el âletlerini emniyetle kullanabilecek ve bazı esaslı fizik âletlerini imal ve tamir etmesini bilecektir. İşte böyle bir lâboratuvar fizikçisi yetiştirmek için gerek İstanbul, gerek Ankara Fen Fakültelerinde son senelerde bazı hareketler görüldü. İstanbulda mevcut sistemi değiştirmeden derslere daha fazla önem verme yoluna gidildi. Yeni bir anlayışla ele alman bu derslerde, talebelere kendi hazırladıkları âletlerle tecrübeler yaptırılıyor, böylelikle lâboratuvarda müstakil çalışma usulü öğretiliyor. Hayata hazırlamak bakımından faydasını gören talebeler bu derslere gittikçe daha fazla rağbet ediyorlar.

Ankara Fen Fakültesi ise bir müddet hazırlandıktan sonra daha esaslı bir teşebbüs yaptı: «Fizik yüksek mühendisliği» adiyle yeni bir ihtisas şubesi kabul etti. Önümüzdeki Kasımda ilk defa fizik mühendisliği için talebe kabul edilecektir. Fizik yüksek mühendisleri dört senelik normal lisans tahsilinden sonra en aşağı bir sene daha okuyacaklar ve bu sene esnasında kendi kurdukları bir âletle orijinal bir konuda araştırma yapacaklardır. Bir seneye sığdırılan bu araştırmaların ilmî. değeri şüphesiz doktora çalışmaları kadar yüksek olmıyacak, fakat bunlar asıl talebeye bir araştırmanın nasıl yapıldığını bilfiil göstermiye yarıyacaktır. Fizik mühendisleri ayrıca teknik resim, v.s.... gibi bazı ilâve dersler de okuyacak ve böylece aşağı yukarı kimya mühendisleri kadar teknik bilgi edinmiş olacaklardır.

Fizik mühendisliği tâbiri, ilk defa Ankarada uydurulmuş değildir. Almanya ve Amerikanın bazı üniversitelerinde fizik mühendisliği şubeleri vardır.

KİTAPLAR

DOKTOR GELİNCEYE KADAR

(Dr. Donald B. Armstrong ve Grace T. Halock'un ilk yardım usulleri. Hazırlıyanlar : Dr. Vasfi Hüner - *Dr. Ercüment Baktır - Dr. Orhan Özmat. Neşreden : Bilgi Basım ve Yayınevi. İstanbul 1954. 290 S. Ciltli 500 kuruş. Resimli.)*

Kitap çok temiz ve sağlam basılmış, ciltlenmiş. Okuyucuyu çekecek kadar zarif. Genel bölümler: 1. İlk yardım hakkında birkaç söz. (İlk yardım için elde bulunması gerekli iliç ve malzeme. İlk yardım balonundan vücut yapısı). 2. İlk yardımın temel konulan (Boğulma, kanama, zehirlenme, şok). 3. Alfabetik olarak ilk yardım. (Bütün âcil hastalıklar, kazalar, tedavileri). Kitabın sonunda «Zehirler tablosu» da yer almıştır. Kitabın cilt kapağı içine, bazı lüzumlu adresleri yazmak üzere özel bir sayfa konulmuş; kitapta geçen tıb terimleri açıklanmıştır.

REGİMENES DE LOS ESTRECHOS DEL BOSFOO Y DE LOS DARDANELOS

(Yazan : Dr. Mehmet Taplamacıoğlu. Ankara 1954. Ankara Üniversitesi B. 32 S. Annales de l'Universite d'Ankara dan ayrı basım)

Bir Türk tarafından İspanyolca olarak yazılan ilk eser. İspanyolcanın dünyada en çok konuşulan dillerden biri olduğunu da unutmadan ekliyelim. «İstanbul ve Çanakkale Boğazları rejimi». Dr. Taplamacıoğlu bu dikkate değer meseleyi üç devreye bölerek inceliyor; 1453 - 1841 Londra Konferansına kadar : Kapalı rejim; 1841 - 187 Tarafsızlık rejimi; Milletlerarası rejim: Lozan ve Montrö antlaşmalarına kadar. Kitaba bir de Bibliyografya eklenmiştir.

GEÇTİ BOR'UN PAZARI

(Namdar Rahmi Karatay'ın şiirleri. Ankara 1954. Yeni M. 80 S. 125 kuruş).

Geçti Bor'un Pazarı.. Bu ünlü bir atasözüdür; fakat, rahmetli N. R. Karatay'ın jüri bu sözden daha tanınmıştır demek mümkün. Kitabı, Bursa Okullarından Yetişenler Derneği yayımlamış. Kitabın başında şairin ve çocuklarının fotoğrafları da var. «Talebeleri» imzasiyle «Hocamız Namdar Bey» başlıklı bir yazı. Nihayet şairin kendi kaleminden çıkmış biyografisi, «Önsöz» başlığı ile 30 kadar mizahi destan kitapta yazıldıkları tarihlere göre sıralanmış. Bunların hemen çoğu ağızdan ağıza dolaşmış, ezberlenmiştir; «Karamanın koyunu; Ölme eşeğim ölme; Dam üstünde saksağan; Sizinki tatlı can da; Anlıyana sivrisinek saz gelir; Tezekten terazinin...» ve ötekiler..

Bu eser, ölümünden önce kendisi tarafından da bastırılmış, fakat baskı yanlıştan yüzünden ortaya çıkarılamamıştı. Öğrencilerinin vefası, şairin dileğini —ölümünden sonra da olsa— yerine getirmiş oldu.

TARİHTE BATI ANADOLU 1.

(Yazan : Rüstem Duyuran. İzmir 1954 (Baskı: İstanbul: Kâğıt ve Basım İsleri A. S. 69 S. Resimli. 300 kuruş. Ege Turizm Cemiyeti Yayınları No. 8)

Kitap, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürü olan yazarın ilk eseri değildir. Özenle basılmıştır. Dört fasikülden meydana gelecektir. Batı Anadolu yer adları alfabetik bir sıra içinde açıklanmaktadır. İlk fasikül A - D harflerini içine almaktadır. Dördüncü fasikülün sonunda antik ve modern adlara göre hazırlanmış bir indeks bulunacaktır. Her fasikülde yüzden fazla ad yer alacaktır. Kitapta geçen yer adları, yazarın bundan önce çıkmış olan «Batı Anadolu Arkeoloji haritası» nda bulunmaktadır.

KUMARBAZ

(Dostoyevski'den çeviren : Nihal Yalaza Taluy. İstanbul Eylül 1954 Yeni M. 152 S. 8 100 kuruş. Varlık Yayınları, Sayı: 286. Varlık Cep Kitapları : 109)

Dostoyevski'nin bu romanı Türkçeye daha önce de çevrilmişti. (Çeviren: N. Ataç, 1941, 2. basım; 1945). Kitap ince puntolarla, eserin tamamını alacak şekilde basılmış. Romanda, «kumarbaz» ın, kumar hastalığına karşı mücadelesinin hikâyesini okuyoruz. Bu eser vaktiyle filme alınmış, «Kumarbaz» ı tanınmış Fransız artisti Pierre Blanchard canlandırmıştı.

ÇALIŞMA

İŞÇİ

İşçinin rahatlığı

Telefon çaldı, memur ahizeyi kaldırdı ve kargı tarafın ilk sualine cevap verdi : «Evet efendim, istenildiği şekilde bir hizmetçi veya yine istediğiniz şekilde bir çocuk bakıcısı bulabiliriz.»

"İstenilen şekilden" kasid, evsaftı. Telefonlu müracaatçı, sorulan suallere birbiri arkasına cevap verdi, verebileceği para miktarını söyledi, hangi saatlerde gelecek hizmetçinin ne işlerle bilhassa meşgul olacağım da ilâve etti ve telefonu kapadı.

Böyle bir müesseseye ilk defa müracaat edenlere belki bir yadırgama, bir inanmamazlık gelebilir, fakat bir zaman sonra evinizde telefon çalar veya dairenize bir «bildirge» gelirse, o zaman işlerin mânası, rengi değişir ve size şöyle diyebilirler : «İstediğiniz evsafi haiz bir işçi bulduk, derhal gönderiyoruz.»

Bir mesken bulmak derdi kadar, hizmetçi ve işçi bulmak buhranı ve sıkıntısı içinde olanlar için, bu sözlerin değerini, yüzlerine getireceği ve herkese göstereceği tebessümü tahmin edebilirsiniz. Bu faaliyet sosyal hayatımızda geniş hattâ, müzmin bir yara gibi işliyen bir derdi ortadan kaldırmış, bir müessesenin ufak bir çalışma çizgilidir. Şehirlerde, vatandaşa kolaylık getirmek istiyen bir fikrin, çalışma gücünün en azından bir ifadesidir.

Evlerin, evlilerin, ailelerin ütü yapabilen, çamaşır yıkayan, daimi hizmet gören işçilerini bulan bu iyilikçi müessese nedir, kimdir ve nasıl çalışır?

Bedava hizmet gören müessese :

1946 senesinde İş ve İşçi Bulma Kurumu kurulduğu zaman yapacaklarını bilen, hattâ inanan kimse yoktu. Sadece diyorlardı, devlet dairelerine, Bakanlıklara ek bir teşkilât daha kuruldu, bir çok memur istihdam edecek ve hiç bir i; görmiyecek. Tek hatamız bu kurumun kurulusunda yine ayakta kalmıştı, ortaya koyduğumuz bir çalışma müessesesinin neler yapabileceği, halk hizmetinde nasıl çalışabileceğini anlatmamıştık. Sadece bir kanun Meclis'e getirilmiş, üzerinde konuşulmuş, çıkarılmış ve tatbike konulmuştu.

1946 senesinde kurum faaliyete geçti. Maksadı, iş ve işçi bulmaktı, adı da gayesini açıkça ortaya koyuyordu. Kurumun «takip memurları» vardı. Bu memurlar, iş verenlerle temas ediyordu, işçilerin nerelere yerleştirilebileceğini biliyorlardı. İşçi ve iş verenlerle temas ettikten sonra, durumu Kuruma bildiriyordu. Kurum, işsiz işçileri çağırıyor, şu veya burada kendi çalışma sistemlerine, şekillerine uygun iş bulunduğunu bildiriyor ve oralara gitmelerini söylüyordu. İşçi gidiyor ve iş yerinde kalıyordu. Bu arada «ücret» meselesine ' karışmıyordu. Çalışma Bakanlığı işçi ücretleri meselesini esasen halletmişti, asgari ücret esası konulmuştu. İşçi, iş veren ile konuşuyordu, şu işi asgari ücretin altına inmemek şartı ile bir «isme bağlıyor», çalışıyordu.

1946 senesindeki faaliyetin bilançosu, yirmi bin işçinin iş bulması ile kapandı. Fakat, seneden seneye, Kurum faaliyetini genişletti, fazlalaştırdı, bu miktarı ümitlerin üstüne çıkardı.

Ve bilir misiniz, bütün bunları on para almadan, ne iş verenden, ne işçiden hiç bir ücret talep etmeden yapıyordu. Yapmaktadır.

1993 senesi, bir sene öncesine nazaran yüzde yüz bir faaliyet artışı gösterdi. Kuruma 257.203 müracaat oldu, bunların 194.862' si işe yerleştirildi. Son sene, 1954' de sekiz aylık bir faaliyet bilançosunu tetkik edelim, çalışma gücünün artışındaki hızı tesbit etmiş oluruz: Bu sene sekiz ay içinde 274.539 işçi müracaat etmişti. Bunlardan 135.377 işçi (Ziraat işçisi) ve 99.374 (muhtelif) işçiye iş temin edilmişti. Toplam olarak, kurum bu son sekiz ayda 234.751 işçiye iş bulmuş, yerleştirmiş ve memnun etmişti.

Yukarıdaki rakamların yanında bir parantez ve içinde de bir «ziraat» sözü gözünüze çarpmıştır. Ziraat işçileri memleketin hali icabı en çok iş arıyan bir zümredir. İş ve İşçi Bulma Kurumu bilhassa ziraat işçilerine iş bulmak için çalışmakta, şube ve ajanları faaliyetlerini bu noktada teksif etmektedir. Bu faaliyet hem memleketin, hem memleketin muhtelif bölgelerinin yararına olmuştur. Şimdi, bu son sözü misallere getirelim, bunların anlattıklarına hiç bir nokta ilâve etmeden, İş ve İşçi Bulma Kurumunun faydalarından birisini ortaya koymuş olalım :

Kazandıran kurum :

İş ve İşçi Bulma Kurumu, Adana daha doğrusu Çukurova bölgesinde şube açmağa karar verdiği zaman, çok faydalı bir faaliyet şubesine el koyduğundan şüphesi yoktu. Bu sıralar, Çukurova'da pamuk toplama mevsimi idi. İş verenler işçi arıyor, bulamıyordu. Kurum, bu bölgeye el atmadan önce, iş veren, işçi bulan bazı kimselerin hususî gayretlerine bel bağlıyor, bunların aracılığı vasıtası ile işçi temini yoluna gidiyordu. Fakat, «zaman zaman değil» hemen her zaman aksaklıklar oluyor, işçi bulucu sözünü yerine -getirmiyor, pamuk toplayıcı ve tarla çapalayıcı zamanında iş yerine gelmiyordu. Bazan da hiç gelmiyordu.

Kurum, Adana, Ceyhan, Samandağ, Antakya, İskenderun ve Tarsus'ta şubeleri vasıtası ile harekete geçti. Çukurova'nın, bu geniş bölgenin işçi meselesine artık el atılmıştı. Bu yerlerdeki şubeler ve ajanlar bülten teati ediyor, haftalık faaliyetlerini, işçi miktarlarını, işe yerleştirilenleri bildiriyorlar, işçi istiyen yerleri de kendi bölgelerine yakınlık veya uzaklık derecesinde gösteriyorlardı. İlk çalışma neticesinde, Antakya'dan yirmi kilometre uzakta bulunan Samandağından muhtelif yerlere yirmi bin pamuk çapacısı ve ekicisi gönderildi. Dikkat ediniz: 1946 senesinde Kurum faaliyete geçtiği zaman, Türkiye çapında gösterdiği faaliyet 20 bin işçinin işe yerleştirilmesidir.

Samandağındaki bu işçi bulma, işe yerleştirme ve iş vereni memnun etme gayreti ve faaliyeti sonunda; bu bölgenin yıllık gelirlerinde de birden beş misli bir yükselme görüldü. Saman-

Hayrettin Erkmen
Çalışma Vekili çalışıyor

dağ'ı senede bir milyon lira kazanıyordu, Kurumun bu işe el koymasından sonra senelik vasati kazancı beş milyon liraya yükseldi. İktisadî hayattaki yükselme birden, mühim bir farkla ortaya çıkıvermişti.

Daha başka faydalar temin edildi. Samandağı'nda toprak sahipleri mahduttu. Para kazanmada herkes birbiri ile yarış edip, çalışması sayesinde toprak edinmeğe başlayınca, Samandağı'nda herkes toprak sahibi olmağa başladı. Herkes kendi çapında, kendi kararınca ufak veya büyük arazi sahibi olmuştu ve ekiyordu. İnsanın, toprak insanının istediği de budur.

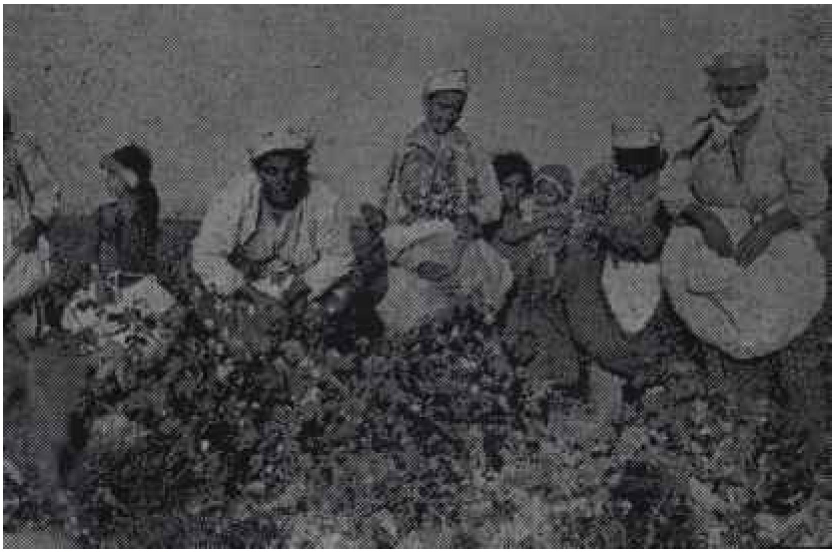
Kadınlar erkekleri geçiyor :

Bu çalışma seyri içinde erkek - kadın çalışanların nisbeti üzerinde biraz duralım. Kadınların bizde çalışamadıkları ileri sürüldü. Hattâ, verilen rakamlar da bu sözü biraz haklı çıkardı. Artık çıkaramıyacak! Erkek işçiler biraz kızacak, burun kıracak ve işlerinin elden gittiğinden dolayı sinirlenecekler. Durum şudur : 1953 senesinin ilk sekiz ayında iş alan erkek sayısı 21.429, işçi kadın sayısı 13.573 dür. Şimdi 1954' e bakalım. Görürüz ki, ilk sekiz ayda 72.968 erkek işçi, 62.400 kadın işçi vazife almıştır. Fark on binin altında görünmektedir, ve geçen seneye nisbetle işçi kadın adedinde muazzam denilecek kadar büyük bir fazlalık vardır. Nisbet itibariyle yüzde 340 kadın işçi miktarı artmış görünmektedir.

Kurumun 22 yerde şube ve ajanları vardır, faaliyet göstermektedir. Daimî çalışma işçinin iş bulmasında, yerleşmesinde bu mühim merhaleleri göstermiştir. Otuz büro bu şubelere bağlıdır, faaliyetlerine katılmaktadır.

Gelir *nereden?*

Görüyorsunuz ki, İş ve İşçi Bulma Kurumu durmadan faaliyet halindedir. İşçileri almakta, iş yerine sevketmekte, memnun olmalarını temin etmektedir. Bu işleri yapabilmek için yüzlerce memur çalıştırmak zorundadır, memurları, ücretlileri temin etmek için para lâzımdır. Siz diyeceksiniz ki, Kurum devlet bütçesinden para alır ve bu işleri yerine getirir. Değildir, devlet bütçesinden aldığı para mühim bir miktar değildir. Esas, Kurumun faaliyetlerini idame ettirmesine yardım eden belediyelerdir. Belediyeler ve sair teşekküller, Kuruma daima müzahir olmaktadır. Bu suretle, Kurum bu geniş, insan ve sosyal hayat için önemli vazifesini yapabilmektedir.

Pamuk toplayan kadınlar

İşte erkeği geçiyorlar

Her şey işçi için :

Kurumun ilk ölçüsü, her şey işçi için. İşçinin iş bulurken, bir gecenin ertesi işe başlıyabileceği de hesaba katılmıştır. Büyük barınma yurtlan yaptırılmıştır. Denizli'de bin kişilik, Adanada 154 kişilik barınma yurtlan vardır. İşçi gelir, işine ertesi günü başlaması zaruridir, otel aramaz, yurda gider. Burada duş bulur, banyo bulur, iyi ve temiz bir yatma yerini bulabilir. Söke'de bin yataklı bir işçi barındırma yeri yapılmaktadır. Kurum şunu bile düşünmüştür :

Görele'de vapur bekliyen işçiler bulunabilir. Bunları sokakta bırakmak da doğru olamaz. Örnek yurt tâbir edilen bir yerde işçileri barındırmak kaabildir ve barındırılmaktadır.

Köylere inen teşkilât :

Kurumun son faaliyeti, iş hayatını, işçi hayatını köylere indirmek noktasında toplanmaktadır. Konya'nın Lâdik köyünün bir zamanlarki halini düşününüz, buralarda en güzel halılar dokunurdu. Soma olanlar oldu, hah dokumacılığı durdu, bir daha ele alınmadı. Şimdi, bir firma burada halı üzerinde çalışmağa başladı, fabrika kurdu. Kurum ile bir anlaşmaya vardılar. Yüz işçi burada çalışacak, öğrenecektir. Bu işçiler Ladik'in köylüleridir. Bir sene kurs mahiyetinde görecekler, öğreneceklerdir. Sonra, yenileri gelecek, öğrenenler, yurdun bir tarafına gidecek veya bu fabrikada ücreti ile çalışacak, Köylü için çalışma imkânı, zemini hazırlaması bakımından faydalı olacağı muhakkak.

İş ve İşçi Bulma Kurumu, muhtelif iş sınıflarını daha iyi evsafta yetiştirmek için kurslar açmıştır. Buralarda işçiler bir sınıf üste çıkabilmek için çalışmaktadırlar.

Siz zannedersiniz ki, Kurum sadece işçilere iş bulur, yerleştirir. Münevverin işsizlik derdini de halleder. Meselâ Ankara şubesi mimara, mühendise iş temin etmiş, hem de yüksek ücretle bu yerleştirmeyi yapmıştır. Yedi yüz veya bin beş yüz liraya işe yerleştirilen mimar, mühendis veya mütercim vardır.

Şehre indiği zaman Kurum, yazının başında da belirttiğimiz gibi, şehirlinin her türlü işçi derdini halletmektedir. Size bir kolaylık, bir hatırlatma olsun, zamanında hemen Kuruma danışmanız için söyliyeyim, şu hizmetlerde de bulunurlar: Çocuğunuz var, o gece bir yere gideceksiniz, Kurum size o gece için bir kadın bulabilir, hastanız var bekleteceksiniz, size bir hastabakıcı temin edebilir.

Kuruma bir talepte bulunduğunuz zaman, sorulan suallerden sıkılmayınız. Çünkü memur, hangi neviden bir işçiye ihtiyacınız olduğunu, ilerideki sakatlıktan önlemek için sormak, bilmek zorundadır.

İşçi, Kuruma iş için müracaat ettiği zaman öyle bir masanın önüne gider ki, o masanın başındaki memur, o işin ehlidir, bilir, o işçinin o işde ne kadar ehliyeti olduğunu kısa bir soruşturma ile tesbit edebilir. Bu bakımdan, size gönderilecek işçinin ne evsafta olduğunu da sizden sorar ve öğrenir.

Bu Kurum emrinizdedir. Taleplerinizi beklemektedir.

Adenauer - Churchill
Avrupalılar anlaşıyor

Avrupa

Yağmur-Güneş-Yağmur-Güneş.

Cuma gecesi Londra radyosunu dinleyen adamın yüzü güleçti. Dokuzlar bir anlaşmaya varmış gibiydiler. Nihayet, Batı dünyasını ayıran Alman silâhlanması meselesi halledilmek üzereydi. Radyonun verdiği haberler insanı tam bir iyimserliğe sevkediyordu. Silâhlanmanın belli başlı muterizi Fransa uysallaşmışa benziyordu. Her şey yolundaydı. İşler, bir halk tabiriyle, tıkırında gidiyordu.

Fakat radyo meraklısı adamın çehresi, Cumartesi günü öğle vakti değişti. Haberler fenalaşmıştı. Dokuzlar anlaşamıyorlardı. Batı dünyasını ayıran Alman silâhlanması yeni bir çıkmaza girmek üzereydi. Bildirildiğine göre çalışmaların temposu adamakıllı yavaşlamıştı. Bir takım teferruat sayılması gereken işler birdenbire ön plâna çıkmıştı. Silâhlanmanın belli başlı muterizi Fransa yeniden itirazlarda bulunuyordu. Durum karışıktı. Mütehassıslar konferansın tam bir mutabakatla bitemiyeceğinden endişe ediyorlardı.

Akşam üstü radyo dinleyicisi daha da bedbin bir tavır takındı. Hariciye Vekilleri sabahleyin anlaşamadıkları gibi, öğleden sonraki celsede de ihtilâflarını halledememişlerdi. Hava karışıktı. Bulutluydu. Güneş bir türlü çıkmak bilmiyordu. Fransız Başbakanı tekliflerinde ısrar ediyordu. Her şey konferansın uzaması ihtimalini ortaya çıkarıyordu. Gerçi toplantıların en mühim simalarından biri olan Alman Başbakanı Dr. Adenauer Bonn'u resmen ziyaret edecek Olan Türkiye Başvekilini karşılamak üzere memleketine dönmek mecburiyetindeydi ama, belki çalışmalar bir gün daha uzayabilirdi.

Radyo dinleyicisinin yüzü, tekrar güldü. B. B. C. tatlı haberler veriyordu. Dokuzlar nihayet anlaşmaya varmışlardı. Alman silâhlanması meselesi halledilecekti. Vekiller yirmi dakika içinde uyuşmuşlardı. Greenwich ayariyle 17.40' da toplanmışlar, 18' de dağılmışlardı. Ama, bu pek istifadeli bir yirmi dakika olacak ki, meselelere uzlaşma havası verebilmişti. Gece son bir toplantı yapılacak ve işler tamamiyle düzelecekti.

Bir kısım radyo dinleyicileri, ağızlarının tadım bozmamak için son neşriyatı dinlemeyip yattılar. Bir kısmı ise beklediler. Merak ediyorlardı. Konferans yeniden çıkmaza girecek miydi, yoksa bir müsbet netice ile sona mı erecekti? Hiç bir barometre bu derece mütehavvil bir hava hakkında fikir veremezdi. Bir saat evvel yapılan bir saat sonra bozuluyor, bir saat evvel bozulan bir saat sonra tamir ediliyordu. Manzara karmakarışık bir manzaraydı.

Fakat sabreden dervişler muradlarına erdiler. Londra radyosu, neşriyatını iyi haberlerle tamamladı. Geceki toplantı sonunda dokuzlar tam bir mutabakata varmışlardı. Almanyanın silâhlanması meselesinde mi? Yok canım. 21 Ekimde Pariste yeni bir konferansın toplanması hususunda! Tebliğde «anlaşma» denilen buydu. Hattâ anlaşma da denilmiyor, bu kelime de kâfi görülmüyordu da «tam anlaşma» terkibi kullanılıyordu. İhtimal ki, bunun daha fazla tesir yapacağı tahmin olunmuştu. Karara göre 20 Ekimde Fransız başkentinde İngiltere, Fransa ve Almanya Hariciye Vekilleri toplanacaklar, ertesi gün de dokuzlar yeni bir konferansın çalışmalarına başlıyacaklardı. Niçin? İhtimal ki bu sefer de Bonn'da konuşmaya devam etmek hususunda «tam anlaşma» ya varmak üzere.

İş, çocuk oyuncağına dönüyordu.

*

Anlaşma nedir, anlaşmazlık nedir? Batılı devletler Almanyanın hükümranlığını iade hususunda mutabakata varmışlardır. Almanya işgal statü» sünden kurtulacak ve bu suretle harbin son tesiri de ortadan kalkacaktır. Bundan böyle Almanyaya karşı, diğer devletlerden farklı muamele yapılmayacaktır. Ancak bu, Almanya tamamiyle kontrolsuz bırakılacak da demek değildir. Memleketteki müttefik kıtaları, bu sefer dost sıfatiyle ikametlerine devam edecekler ve bu kıtaların güvenliği veya demokratik nizamın tehlikeye girmesi hallerinde müttefiklere sıkı yönetim ilânı hakkını veren hükümler muvakkaten yürürlükte bırakılacaktır. Fakat güvenliğin tehlikeye girdiği hususundaki kararı vermek hakkı kime ait olacaktır? Bu, belli başlı meselelerden biridir ve bir takım eş meseleler vardır ki teferruat gibi görünmekteyse de dâvanın esası ile sıkı sıkıya ilgilidir. Bundan başka Almanya topraklan üzerinde hangi silâhlar imal edilecek, hangileri imal edilemiyecektir? Bunu kim kontrol edecektir? Kontrolun bir faydası bulunacak mıdır? Hem bazı silâhların tahdidi düşünülüyorsa diğer Avrupa devletleri de aynı tahdidi kabul etmek mecburiyetindedirler. Yoksa Almanya yine tam hükümranlığını kazanmış olmıyacaktır.

Bütün bunlardan çıkan netice şudur : Almanyanın silâhlanması bir zarurettir. Almanya ve İtalya Brüksel paktına dahil olacaklar (Paktın diğer azaları : İngiltere, Fransa, Belçika, Hollanda, Lüksemburg) ve Almanya N. A. T. O. çerçevesinde silâhlanacaktır. Yâni Alman silâhlı kuvvetleri, bir formül ile N. A. T. O. kumandanlığının emri altında bulunacaklardır. Bunu temin için de Almanyaya hükümranlığı iade edilmektedir. Fakat, Fransayı yatıştırmak için bazı kontrollerin konulması da ihmal edilmemektedir. Geçen harpten sonra da Almanyaya hükümranlığı iade edilirken aynı şekilde tahditler konulmuş, ancak Almanya kuvvetlenir kuvvetlenmez bunların hiç biri yaşamamıştı. O zaman da Stressman, şimdi Adenauer'in verdiği gibi teminat vermiş, ama onun yerine gecenler bunları tanımamışlar, memleketlerinin menfaatini başka yolda görmüşlerdi.

Ne yapmalı ki şimdi Batı Dünyasının menfaati, tarihin tekerrürüne başlangıç olacak bir hâdiseyi kabul etmektedir.

Spaak
Bir uzlaştırıcı

Londra Konferansının sona ermesiyle her şey bitmiş demek değildir. Zira 21 Ekime kadar «İşgal statüsünün ilgasına ve Almanyaya hükümranlığının iadesine hazırlık teşkil edecek olan hükümleri tanzime memur mütehassıslar» çalışacaklar, bu çalışmaların neticesini dört büyük vekil 20 Ekimde Pariste tetkik edecekler, 21 Ekimde de dokuzlar tam kadro ile yeni bir toplantı yapacaklardır. Ertesi gün, yâni 22 Ekim tarihinde de N. A. T. O. konseyi Pariste toplanacaktır.

O zamana kadar kim öle, kim kala... Hele Fransız parlâmentosu bakalım ne diyecek? Zira sayın Mendes - France bazı andlaşmaları imzalasa bile Fransız parlâmentosunun bunları kabul edip etmiyeceği tamamiyle meçhuldür. Bakaramız Dokuzlar tantana ile uzlaşmaya varır, bunu kâğıt üzerine de geçirirler, fakat metni tasdik sırası gelince Fransız parlâmentosu bunu olduğu gibi —veya bir kulp takarak— reddediverir.

Fransa

Polisteki kızıl ajanlar

Neuilly kışlasının oldukça karanlık bir odasında, isminin başında a-salet ifade eden «de» edatı bulunan bir askeri sorgu hâkimi, karşısında duran zata baktı. Hâkimin adı De Resseguier idi, isticvap ettiği adamınki ise Jean Mons. M. Jean Mons memleketin en «mahrem» teşkilatlarından biri olan Millî Savunma Konseyinin daimi genel sekreteriydi. Gerçi bir kaç gün evvel kendisine işten el çektirilmişti ama sorgu hâkiminin böyle mühim bir kimse karşısında heyacana gelmesine imkân yoktu. Binbaşı de Resseguier saat 15'de Jena Mons'u dışarıya çıkardı, yerine başka birini aldı. İhtimal ki o gün, sorgu hâkiminin talihi parlak isimlerden açılmıştı. Zira içeri giren zat da Fransanın eski başvekili M. Paul Reynaud idi. Paul Reynaud Milli Müdafaa komitesinin eski bir üyesiydi. Komitenin nasıl çalıştığını, binbaşıya etraflı şekilde anlara.

Sık sık büyük rezaletlerin patlak verdiği Fransa'da yeni bir casusluk rezaleti ortaya çıkarılmıştı. Hâkim de Resseguier eski başvekilden sonra Jean Mons'un isticvabına devam etti. Millî Savunma Konseyinin daimi genel sekreteri «dikkatsizlik, tedbirsizlik, nizamlara aykırı hareket etmek suretile kendisine tevdi edilmiş bulunan ve öğrenilmesi milli savunma sularını veya bir kısmının veya bunların fotokopilerinin başka ellere geçmesine sebep olma» suçu ile itham olunuyordu. Bu suçun cezası beş yıl hapistir.

Rezalet, Jean Dides adlı bir polis komiserinin kızıllara hizmet ettiği iddiası ortaya atıldığı zaman meydana çıkmıştır. Komiser Dides isticvap edilmiş ve hakikaten bir takım işlere karışmış bulunduğu anlaşılmıştır. Siyasi şubede çalışan komiser, başka vazifeye nakledilmiş olmakla beraber gene eski mesaisinde devam arzusunu o kadar ısrarla izhar etmiştir ki, kendisinden şüphe edilmiştir. Komiser Dides, Parisin eski ve meşhur polis müdürü Baylot'nun adamı olarak biliniyordu. Baylot ise komünistlerle sıkı şekilde mücadele etmiş ve kendisine pek çok düşman toplamıştı.

Dides'in evinde yapılan aramada bazı mahrem evrak bulundu. Komiser verdiği ifadede bunları hayli garip tarzda izah etti. Baranees adında bir gazeteciyi muhbir olarak kullanıyordu, fakat muhbirinin iki tarafa birden hizmet ettiğini geç anlamıştı. Baranes'e gelince, o malûmatı Milli Savunma Konseyinden Turpin ile Labrusseden alıyordu. Turpin daimi genel sekreter Jean Mons'un hususi kalem müdürü idi. İki memur tevkif edildiler, Baranes'in de aranılmasına başlanıldı. Gazeteci kaçmıştı. Fakat onun da izi az zamanda bulundu. «La pierre qui vire = İstikamet değiştiren taş» adlı kasabaya saklanmıştı.

Fakat bu zatların, daha büyük kimselerin arkalarına saklandıklarından şüphe edilince tahkikat genişletildi. Vurdukça toz çıkıyordu. Askeri sorgu hâkimi de Resseguer az zamanda çok büyük bir casusluk işiyle karşı karşıya bulunduğunu farketti. Kızıllar her tarafa adamlar yerleştirmişlerdi ve en gizli haberleri büyük bir kolaylıkla alıyorlardı.

Fransa'da böyle bir hâdise çıksın da işe bir kadın karışmasın, bunun imkânı yoktur. Nitekim gazeteler şöyle bir haber yayınlamakta da gecikmediler :

«Devletin dış güvenliğini haleldar etmekle suçlandırılan şahıslar hakkındaki tahkikatı idare eden askeri sorgu yargıcı öğle üzeri genç bir kadını sorguya çekmiştir. Hüviyeti açıklanmayan bu kadın, söylendiğine göre, tahkikatın daha da genişlemesine yol açacak bazı malûmat vermiştir.»

Şimdi bütün Fransa bu işin dedikodusu ile meşguldür ve herkes tahkikatın neticesini büyük bir merakla beklemektedir. Merakın asıl sebebi, bir komünist şebekesinin nasıl çalıştığını öğrenmek değildir. Fransızlar için bu meselenin teferrüatıdır. Asıl, kirli bir takım çamaşırların dökülmesi ve tanınmış isimlerin hadiseye karışması alâkayı arttırmaktadır.

Fransa da kendisine bir «Wilma Montesi» meselesi bulmuştur. Hadisenin yakında Fransız parlementosuna aksetmesi kuvvetle muhtemeldir.

Hele gazeteci Labrusse itirafta da bulununca, mesele daha parlak bir durum aldı. Gerçi sorgu hâkimi kendisini pek uzun müddet isticvap etmiş, bir hayli sıkıştırmıştı ama, M. Labrusse'ün çenesinin de pek sıkı olmadığı anlaşıldı. Bildirdiğine göre Milli Savunma Konseyinden sızdırdığı haberleri gayet muntazam bir şekilde Fransız Komünist Partisine vermekteydi. Hattâ sorgusu esnasında bazı isimler vermekten de çekinmedi. Bunlardan biri meşhur Jacques Duclos idi. Duclos partinin 2 numaralı adamıdır. Gazeteler derhal Labrusse'ün Duclos ile yüzleştirilmesi gerektiği hususunda yazılar yazmaya başladılar.

Böyle bir şey olursa, cümbüş, tam olacaktır.

Jean Dides
Bir komiser geldi

Birleşmiş Milletler

Vişinski konuştu

Ayağa kalkan adam Vişinski idi. Orta boylu, gözlüklü, beyaz saçlı, babayani tavuk bir adam... Hiç kimse kendisinin, binlerle ve binlerle masumun günâhını çekmekte, vicdanında onların ölümüne sebep olmanın azabını duymakta bulunduğuna ihtimal vermezdi. Halbuki uzun bir müddet dünyadaki diktatörlüklerin en kanlısı olan Sovyet Rusyada baş savcılık yapmıştı.

İnce uzun masaların arasından geçerek, kendi taraflarının alkışları arasında kürsüye doğru ilerledi. Dinleyicilerin gözü, üzerindeydi.

Sezarın hakkını Sezara vermek gerekirse söylemek lâzımdır ki, Birleşmiş Milletler toplantılarına katılan bütün delegeler içinde en fazla alâkayı Vişinski toplar ve onun konuşmaları, muhteviyatı ne olursa olsun büyük bir dikkatle dinlenir. Tasvip eden olur, etmeyen... Ama inkârına imkân yoktur: Rus temsilcisi nazarları herkesten çok çeker.

Hele bu defaki toplantılarda Vişinski bir kral kadar itibardaydı. Gerçi memleketinin artık hariciye vekili değildi, o vazifeyi meslekdaşı Molotof yoldaşa bırakmıştı ama, bir hariciye vekili kadar şöhret sahibiydi ve Birleşmiş Milletlerin primadonnalarından biriydi. Buna mukabil diğer primadonnalar, Dulles'lar, Eden'ler Mendes - France'lar hep Londra'da Almanyanın silâhlanması işiyle meşguldüler. New York'ta kala kala Vişinski kalmıştı.

Rus temsilcisi kürsüye çıktı ve konuştu... Edası o kadar sert değildi. Fazla da bağırmıyor, çok miktarda küfürü cümleleri arasına sıkıştırmıyordu. Dünyanın vaziyetini bir kızıl gözle izah etti ve tabii Amerika Birleşik Devletlerini olup bitenlerden mesul kıldı. Bunlar beylik lâflardı ve o kadar ısırıcı dille tekrar olunmuyordu ama gene de fazla hususiyetleri yoktu. Vişinski bombasını sona saklamıştı. Nutkunu bitirirken atom ve hidrojen silâhlarından bahsetti, bunların men'i için İngiliz - Fransız ara buluca plânını Rusyanın kabul edebileceğini ifade etti. Bu, müzakere açmak hususunda ileri bir adımdı. Bomba tesirini yaptı.

Atom bombasının iki hususiyeti, yıllar var herkes tarafından bilinmektedir. Bunların birincisi şudur: Atom bombası bütün insaniyet için büyük bir tehlikedir. İkincisi de bu: ama Atom bombası, kendisini elinde bulunduran memlekete geniş üstünlük temin etmektedir. Atom bombasına malik olan da olmayan da birinci hakikatten şikâyetçidir. Devletlerin tutumları, ikinci hakikat ele alındığı zaman değişmektedir.

Birleşmiş Milletlerin hemen her toplantısında dünya basınını bir «Atom silâhlarının men'i» lâfıdır alır, gider. Herkes bir plân teklif eder, nihayet plânlar iki ana tez etrafında kristal» leşir: Amerikan tezi - Rus tezi.

Amerikan tezi ve Rus tezinin müşterek taraflı bu tehlikeli silâhın yasak edilmesi hususundaki mutabakatlarıdır. Ancak Amerika der ki: atom silâhlarının evvelâ kontrolünü kabul edelim, ondan sonra stokları imha ederiz. Buna mukabil Rusyanın dediği ise şudur; Atom stoklarını evvelâ imha edelim, ondan sonra kontrolunu kabul ederiz. İşte, bu iki ayrı fikir, Birleşmiş Milletlere senelerden beri gelir, gider ve tabii hiç bir netice vermez.

Devletlerin ısrarını anlamak için mâlik bulundukları kuvvetlere daha doğrusu kozlara göz atmak icap eder. Amerikanın elinde kuvvetli bir Atom silâhı stoku vardır, Buna mukabil, Rusya imalâtın henüz başlarındadır. Amerikanın menfaati elbette imalâtı durdurmaktadır. Yeni silâh yapılmadığı müddetçe Amerika üstünlüğünü muhafaza edecektir.

Buna mukabil Rusyanın menfaati her şeyden önce stokların ortadan kalkmasını âmirdir. Amerikanın elindeki üstünlük bu suretle - gitti mi, Kremlin dünyanın siyaset pazarına sesini elbette ki, daha ziyade kolaylıkla duyurabilecektir. Daha korkusuz hareket edebilecektir. Stoklar eridikten sonra ise, imalâtın kontrol edilip edilmemesi hususu tabii yeni baştan düşünülebilir ve Rusya meselâ bir anlaşmazlık çıkarıp kontrolu kabul etmeyebilir.

Bundan başka bir mesele daha vardır. Rusya ortaya bir de «klasik silâhlar» meselesini atmıştır. Klasik silâhlar, atomdan gayrı silâhlardır. İhtimal ki, atom silâhlarına da modern silâhlar demek icap edecektir. Rusyanın istediği şudur: klasik silâhlar ve askerî masraflar 31 Aralık 1963 seviyesine nazaran yüzde elli nisbetinde bur azaltmaya tâbi tutulsun. Bu safha bitince, mevcut silâhlar üzerinde ikinci bir yüzde elliye gidilsin ve aynı anda mevcut atom stoklan imha edilsin. Rusların açık gözlülükleri meydandadır. Klasik silâh bakımından üs-

Birleşmiş Milletlerdeki Amerika heyeti

Fotoğrafçı : "Ayaklar hizaya!" dedi

Alide Valli

Piero'nun şahidi

tünlük kendilerinde olduğundan, her iki taraf ta yüzde elli nisbetinde bir azaltma yaptı mı bu üstünlük baki kalacaktır. Onu elden çıkarmaksızın da atom stoklarının imhası yoluna gidilecektir. Sovyet plânının bu suretle dahi kabulü ne mümkündür ve tabii ne de tavsiyeye şayandır.

Şimdi Vişinski bir ara bulma tezi üzerinde müzakere açılmasını istemektedir. Her defasında yapıldığı gibi... Fakat ne kadar yumuşak konuşursa konuşsun, en sonda Rusyanın menfaatini korumayan bir uzlaşmaya gitmeyeceği tabiidir. Sovyetlerin menfaati ise evvelâ Amerikanın atom silâhları stokunu yok etmektir. Bu öylesine açık bir oyundur ki, göze derhal batmaktadır. Buna mukabil Amerikanın da kendi menfaatini düşündüğü muhakkaktır. Onun da istediği mevcut silâhları muhafaza edip, yeni silâh imalinin kontrolunu temin etmek, yani Rusyayı yeni giriştiği imalat sahasında durdurmaktır.

Bütün bu müzakereler bir defa daha göstermiştir ki, milletler arasında eksik olan ne şudur, ne de bu... Eksik olan, hakiki itimattır. Eğer itimat olsaydı, iki taraf ta atom silâhlarının menini istediğine göre, evvelâ sen ellerini yukarı kaldır, evvelâ ben ellerimi yukarıya kaldırayım münakaşası yapmazlar,. güvenle bu yolda adımlarını atarlardı. Halbuki şimdi, her teklifin altında mutlaka bir bit yeniği aranmaktadır.

Bunun başlıca sebebinin de iki dünya arasında mevcut Demir Perde oldu ğunda hiç kimsenin şüphesi bulunmamalı. Demir Perde ortadan kalkmadıkça blokların birbirlerine karşı itimat beslemelerinin imkânı kalmaz. Öte yanda nelerin olup bittiği ciddi şekilde bilinmedikten sonra, Kremlinin sakinleri orada burada casuslar çalıştırıp, her yere nifak tohumlan ekmeye gayret ettikten sonra batılıların bu zatlara inanmaları ve hareket tarzlarını ona göre ayarlamaları sadece akılsızlık olur. Farzedelim ki, Amerika Rus plânını kabul etti ve atom stokunu imha etti. Ya, Rusya ondan sonra cayarsa? Ya, Demir Perdesinin gerisinde kontrole müsaade etmezse? O zaman gitti mi stoklar, gitti mi üstünlük?

Artık dünya, ayıklasın pirincin taşını!.

Vişinskinin plânı üzerinde ihtimal ki, yeniden müzakereler başlayacaktır. Fakat bunların müsbet bir netice vereceğini ve atom bombası kâbusunun dünya üzerinden kalkacağını sanmak için mutlaka biraz safdil olmak icap etmektedir.

İtalya

Montesi meselesinde yeni perde

İtalyan Meclisinin açılış günleri, tıpkı öteki Meclislerin açılış günleri gibi gayet kalabalık olur ve alâka uyandırır. O gün de İtalyan Meclisi açılıyordu ama, kapılara biriken kalabalık her zamankinden de fazlaydı Umumi efkâr Montesi meselesinin akisleri ile öylesine meşbu bir hal almıştı ki, hükümete yapılacak hücumları dinlemekten hususî bir zevk alacağı muhakkaktı. Zaten Romalılar gladyatörleri seyretmekten zevk alırlardı.

Scelba hükümetinin müşkül bir mevkide bulunduğu söylenilip yazılmıştı. Komünistler ve Nenni'nin sosyalistleri (Moskovaya bağlı sosyalistler) aylardan beri bu meseleyi bahis mevzuu ederek kampanya açmışlardı. Meramları adaletin tecellisi değil, hristiyan demokratların sarsılmasıydı. Madem ki, sanıklardan biri eski hariciye vekilinin oğlu idi ve polis müdürü tahkikatı sekteye uğratmak için gayret sarfetmişti, o halde iktidarı itham altında bırakmak kabildi.

Halbuki Scelba hükümeti itimat reyi almaktan geri kalmadı. Tahkikat devam etmiş, iş adliyeye gelmişti. Bundan sonrasını, adliye halledecekti. Hem İtalya mühim kararların arefesindeydi. Gerçi bu, suçlu varsa cezalandırılmamasını elbette ki, icap ettirmezdi. Ama, suçlu Piero Piccioni, Ugo Montagna v.s. idi. Yoksa topyekün hristiyan Demokrat partiyi itham altında bırakmak doğru olmazdı.

Meclisin, Montesi meslesini ele aldığı celsesi hayli heyecanlı oldu. Hatipler büyük büyük laflar ettiler, fakat sonunda aklı selim galebe çaldı : Londrada İtalya için o derece mühim meseleler görüşülürken bir kabine buhranı çıkarmak istemenin hakiki gayesi gözden kaçmadı ve neticede Scel ba hükümeti itimad aldı.

Fakat bütün bu gürültü patırdı herkesten fazla İtalyan basınının işine yaradı. Gazeteler büyük başlıklarla günlerce sansasyonel havadisler neş-

Silvano Muto

Meseleyi keşfeden gazeteci

rettiler. Bilhassa, hadiseyi ortaya atan Attualita mecmuası harıl harıl satılıyordu.

Mamafih itiraf etmeli ki, Montesi rezaletinden istifade eden sadece İtal yan gazeteleri değildir. Dünyanın her tarafında gazete ve mecmualar bu me raklı hikâyeyi okuyucularına anlatmakla meşguldürler.

Misal mi : İşte Cumhuriyet Gazetesi! Montesi meselesinin tefrikası ile meşgul.

Misal mi: işte biz!
Yani bu satırlar...

Dâvanın siyasi tarafı bu suretle sona ererken sosyeteyi alâkalandıran kısmı yeni bir hamle yapıyordu. Sinema dünyasının en meşhur üç ismi, Piero'nun şahidi olarak dinlenmişti. Bunlardan ikici İngrid Bergman ile kocası Roberto Rossellini, diğeri de güzel yıldız Alida Valli idi. Her üçü de Wilma Montesi'nin öldüğü gece eski hariciye vekilinin oğlu ile kendilerinin bir arada bulunduklarını söylüyorlardı. Bu delikanlı aynı gece iki yerde birden o» lamazdı ya...

Gazeteler şimdi bu muammanın halli ile uğraşmaktadırlar. Galiba bizim Haşmet Orbay dâvası ortada tekrar edilmektedir.

Dünya batacak

Birleşmiş Miletlerde bu görüşmeler olur ve konuşmalar kurulup parlak nutuklar irad edilirken Avrupanın bir köşesinde bir adam, saçları dimdik mühim bir keşifte bulunuyordu.

Sinyor Zarbano o tarihe kadar ahbapları tarafından uslu akıllı tanınan bir adamdı. İtalyan çizmesinin hemen burnuna gelen Sicilya adasının Lentini kasabasında eczacılık eder, hayatını kazanırdı. Dostluğu seven, fakirlere yardım eden, herkese elinden gelen iyiliği yapmaktan çekinmeyen bir kim se olarak tanınmıştı. Lenfini kasabası adanın hakikaten en güzel köşelerinden biridir ve Lentinililer hayatlarından memnun, daha doğrusu gündelik gailelerinden başka şey düşünmeksizin Ömür sürmektedirler. Sinyor Zarbano kasabanın eczacısıdır.

Fakat herkesin bir merakı olduğu, kimi av, kimi spor, kimi kumar ile eğlendiği gibi Sinyor Zarbano da boş vakitlerinde fizik ile uğraşmaktadır. Eczacıyı en ziyade alâkadar eden husus bu atom infilaklerinin nereye varacağı ve tesirlerinin ne olacağıdır. Lentini'li üstad ta Hiroşima hadisesinden beri atom bombasının tekâmülünü dikkatle takip etmekte ve yeni her tecrübede yüreği ağzına gelmektedir. Ancak, o sıralarda işin hakiki tehlikesini anlayamamıştı ve meselenin tetkikiyle meşguldü. Ortada bir aksaklık vardı, bu infilâkler tesirsiz kalamazdı. Fakat tesirleri ne olacaktı?

Bir gün İtalyan Cumhurbaşkanı ve İtalyan başbakanı birer telgraf aldılar. Telgraflar Lentini'den geliyordu ve altlarında Sinyor Zarbanonun imzası vardı. Sinyor Zarbone nihayet müthiş keşfini yapmıştı ve telgraflar devlet adamlarına onu haber veriyordu: Dünya yirmi yıla kadar batacaktır.

Bu, gelişi güzel söylenmiş bir laf değildi. Eczacı ciddi araştırmalar yap mış ve ancak ondan sonradır ki, müthiş hakikati görmüştü. Mesele şuydu: İlk atom infilâklariyle meydana gelen şiddetli radyoaktif izotoplar arzın sathından, demir - kobalt - nikelden mürekkep olup muazzam bir hakiki atom pili teşkil eden dünyanın merkezine doğru sızmaktadır. Bu ağırizotoplar, sızıntı sonunda yirmi sene içinde hedeflerine ulaşacak ve dünyamızın infilakine sebep olacaktır. Dünyamız bir atom bombası gibi infilak edecek ve bütün sistemi altüst ettiği gibi tabii kendini de mahvedecektir. Sinyor Zarbano buna karşı tedbir alınması lüzumunu son derece halisane bir lisanla memleketinin cumhurbaşkanına bildiriyor, ayrıca bütün insanlık âlemine de haber veriyordu.

Fakat Lentini'nin bu müthiş eczacısı ilimden nasibi olmıyan ve fizik bilgileri hiç mesabesinde bulunan geniş halk kütlelerine hakikati bu yoldan kabul ettirmenin imkânsızlığını da görmüyor değildi. İlim adamları ortaya attığı nazariye üzerinde çalışıp bir çare arasınlar, ancak halk kütleleri de bu durumu bilmelidir. Nasıl? Sinyor Zarbano din yolunu seçti. Mukaddes kitapları karıştırdı, tarihten yapraklar çevirdi ve çok geçmeden aradığını buldu: İsrail peygamberlerinden Esay bundan asırlarca evvel dünyanın sonunun 1962 senesinde geleceğini haber vermişti. İşte, Sinyor Zarbano da «yirmi yıl içinde» diyordu. İki beyan arasından tam bir mutabakat vardı.

Lentini'nin sakin eczacısının verdiği haberler burada bitmiyordu. Daha fecisi de vardı. 15 aralıktan itibaren (Sinyor Zarbano tam tarihler vermekten çekinmiyordu, zira söyledikleri ilmî tetkiklerinin neticesiydi) dünya sar sılmaya başlayacak, yer yer zelzeleler birbirini takip edecekti. İfadesine göre eczacı bundan bir müddet evvel Orleansville'in altını üstüne getiren zelzeleyi de keşfetmiş, fakat ufak bir coğrafya hatası yaparak bunu Sicilyanın doğusunda tahmin etmişti. Bu kadarcık yanlışlık kabul edilebilir.

15 Aralıkta başlayacak sarsıntılar ise daha şiddetli olacak ve daha çok tahribat yapacaktır. Bunlardan kurtulmak hakikaten güç olacaktır. Bunlar hep yaklaşmakta olan kıyamet gününün habercileridir.

Şimdi Lentini'liler ve bilhassa sinyor Zarbano müthiş korku içinde dünyanın sonunu beklemektedirler. Sicilyanın bu güzel kasabasında herkes heyecanlıdır. Tâ Romadan gazeteciler gelip, kasabanın harikulade eczacısı ile görüşmeler yapmakta, onun fikir ve kehanetlerini gazetelere yazmaktadırlar. Wilma Montesi hikâyesinin sona erdiği bugünlerde İtalyan umumi efkârı kendisine böyle yeni bir eğlence bulduğundan dolayı tabii son derece memnundur.

İtalya cumhurbaşkanı ve başbakanına çekilen telgraflara gelince, bunlar bu zatlara sıfatlan dolayısile gittiğinden, yani resmi müracaat mahiyeti taşıyacağından maalesef sepete atılamamış ve mevki-i muameleye konulmuştur.

Sinyor Zarbano bir günde şöhrete kavuşmuştur. Ama iyi, ama fena...

Hoş Resimler:

Şehirde seyyar satıcı
Çocuk ve 12 gölgesi

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Amerikalı iş adamları
Davet olunduktan sonra...

Dış münasebetler

Yabancı iş adamları memleketimizde

Bir yandan milletlerarası çeşitli teşkilâta üye olmamız, diğer yandan Batı Bloku içinde yer almamız ve ekonomik kalkınma içinde bulunmamız dolayısiyle garp alemiyle temaslarımız gün geçtikçe artmaktadır. Bu temasların bizce asıl mühim olan yönü iki taraflı olmasındadır. Gün geçmiyor ki bir devlet adamımız, bakanımız, Başbakanımız, Cumhurbaşkanımız gibi mümtaz şahsiyetlerimiz yurd dışında bir seyahatte bulunmasınlar. Yine gün geçmiyor ki, bir yabancı devlet adamı, bir NATO memleketi üyesi Türkiyeyi ziyaret etmesin. Artık milletlerin siyasi hudutlar üzerine setler çektirip de inziva halinde yaşadıkları devirleri tarihe mal etmiş bulunuyoruz; milli, siyasi hudutlar beşeri münasebetleri tahdit eden birer mania olmaktan çok uzaktırlar, Wilkie'nin «Tek bir dünya» sı belki bugün için bir ideal amma, milletlerarası bir camiada yaşadığımız da bir gerçek.

Devletler birbirleriyle birer dostluk paktı imzalamış, birlikte hazırladıkları bir andlaşmaya müştereken imza koymuş olabilirler ve bu andlaşmalarda dünyayı barış ve güvenlik içinde tutmak için gereken şartları da tesbit edebilirler. Fakat bu istikbal için kâfi bir teminat değildir. Asıl teminat yapılmış olan andlaşmaların, tesbit edilmiş olan prensiplerin halka mal edilmesindedir.

Bu bakımdan geçen hafta iki ayrı kıtaya mensup gayrı resmi, iş adamları, bankacılar, basın mensuptan ve sanayicilerden müteşekkil iki ekibin memleketimizi yine gayri resmî teşebbüslerin misafiri olarak ziyaret etmelerini memnuniyetle karşıladık.

Bunlardan birincisi İş Bankasının davetlisi olarak memleketimize gelmiştir. Ekip Amerikalı ve Kanadalı bankacılardan, iş adamlarından, matbuat mümessillerinden mürekkepti. Heyet İstanbulda pamuklu sanayii şirketini, mensucat fabrikalarını, Ampul fabrikasını gezmiş ve sonra İzmire gitmiştir. İzmir'den sonra da bazı sınaî şehirlerimizi ziyaret edecek, tetkiklerde bulunacaktır.

İkinci ekip, Alman sanayi müdür ve murahhaslarından mürekkeptir. Memleketimizin güzide teşebbüslerinin —Türkiye Emlâk Kredi Bankası, Sümerbank, İş Bankası, Etibank, Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumu— daveti üzerine memleketimize gelmişlerdir. Memleketimizde yatırım mevzulariyle ilgili tetkiklerde bulunacaklardır. Onlar da İstanbuldan başlamak üzere seyahatlarını devam ettirmektedirler. Ankara, Zonguldak, Eskişehir, İzmir, İskenderun ziyaret edecekleri şehirlerimiz arasındadır.

İşte bütün bu temaslar, ziyaretler, iadei ziyaretler bize gösteriyor ki münasebetlerimiz millî hudutları aşmaktadır ve gün geçtikçe daha da aşacaktır. Onun için iş adamlarının memleketimizi ziyaretlerini gerçek mânada millet olarak milletlerarası topluluğa katıldığımız mânasında anlamalıdır. Artık Türkiye'nin meseleleri kuşun uçmadığı, kervanın geçmediği hermitlerle sakin bir memleketin meseleleri değildir. Şikâyetlerimiz temaslara geçmek için karşılaştığımız güçlüklerden daha çok bu temasları artırmak arzusiyle meşbu bir milletin bu arzusunu yerine getirecek imkânların mahdutluğundadır. Fakat —eğer dâva önce zihinlerde çözülüyorsa— Türkiye bu dâvayı çözmüştür. Maddi imkânları temin etmek biraz zaman ve sabır meselesidir. Bu yüzden memleketimize gelen yabancı iş adamlarını ve memleketimizden dışarıya iş için giden kendi iş adamlarımızı Türk «Ekonomik kalkınmasının öncüleri» olarak selâmlamakta, gelenlere hoş geldiniz, gidenlere yolunuz açık olsun, Allah işinizi asan etsin demekte yerden göğe kadar haklıyız.

Ziraat

Milletlerarası Zirai Krediler Konfederasyonu Kongresi

Milletlerarası hayata katıldığımızın delillerim yalnız beynelmilel toplantılara delegeler göndermekte, iş adamlarının memleketimizi ziyaret etmelerinde değil, aynı zamanda milletlerarası bazı teşekküllerin de toplantılarını memleketimizde akdetmelerinde görmekteyiz. Son günler zarfında da İstanbul bazı beynelmilel toplantılara sahne olmuştur. Milletlerarası Ziraî Krediler Konfederasyonu üçüncü toplantısını İstanbulda Yıldız Köşkünde akdetmiştir. İktisadî kalkınmamızda büyük rol oynamış olan ziraî kredilere ait bir kongrenin İstanbul'da toplanmış olması hiç şüphesiz müstesna bir değer taşır. Artık dünyanın belli başlı buğday ihraç eden memleketi haline geldik, artık senede istihsal ettiğimiz mahsül miktarı 13 - 14 milyon ton civarında. Pamuk istihsalimiz 160 bin ton sularında. Hiç şüphesiz bu istihsal fazlalığı kendiliğinden husule gelmedi, alınmış olan kararlarda Ziraat Bankasının oynamış olduğu rol büyüktür. Köylü vatandaşlarımıza açılmış olan kredi yılda 1 milyar 400 milyon lira civarındadır. Bazı iktisatçılar milletlerin iktisadî hayatlarım kullanmış oldukları mübadele vasıtalarına göre aynî iktisat, para iktisadı, kredi iktisadı gibi adlar altında bazı kısımlara ayırırlar. Biz eğer son yıllar zarfında kredi hacmindeki gelişmeleri nazarı itibara alırsak diyebilirsiniz ki, Türkiye'de kredi iktisadı devrini yaşıyoruz.

Milletlerarası Ziraî Krediler Konfederasyonu Kongresi İstanbulda yapılırken dünya buğday müstahsilleri toplantısı da Pariste aktediliyordu. Geçen son bir kaç yılın bolluk seneleri olması Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Arjantin, Avustralya gibi memleketleri stok yapmak zorluklariyle karşılaştırmış, üstelik düşen buğday fiyatlarına rağmen mahsullere mahreç bulmak mümkün olmamıştır. Paristeki toplantıda buğday istihsalinin koordinasyonu, aşırı istihsalle karşılaşılmaması, tohumların ıslahı ve buğday fiyatları hususunda görüşülmüştür.

İstanbuldaki Ziraat Kongresi ise son toplantısını Ankara'da Dil, Tarih - Coğrafya fakültesinde yapmış ve bu toplantıda Beynelmilel Zirai Krediler Bankası kurulması hususunda bir anlaşmaya varılmış ve bu bankanın statüsünü hazırlamak üzere beş kişilik bir komisyon kurulmuştur.

Millî camiada nasıl ekonomik hayatın çeşitli sektörleri arasında birbirine tabilik (interdependance) varsa milletlerarası iktisadi hayatta da buna benzer bir bağlılık mevcuttur. Artık şu keyfiyet tamamiyle anlaşılmış bulunuyor ki, milletlerin mukaddes hodgâmlıklarına dayanan bir siyaset uzun vadeli bir menfaat temin edememektedir. Nasıl komşumuzun rahatsızlığı, huzur içinde bulunmayışı, bizi hem manen, hem maddeten müteessir ve mutazarrır ediyorsa, tıpkı bunun gibi bir memlekette husule gelmiş olan ahenksizlikler, aksaklıklar bunların hudutlarını milli hudutlardan çok daha ilerilere götürmekte ve her milleti müteessir etmektedir. İşte kurulması kararlaştırılmış olan bu banka, kredi için çırpınmakta olan milletlere yardım elini açacak ve yeryüzünde milyonlarca kredi bekliyen müstahsiller arzularına kavuşmuş olacaklardır. Kredi meselesinin memleketimizde ele alınmış olması, Paris toplantısında buğday istihsali, üzerinde durulmuş bulunması gibi keyfiyetler bize gösteriyor ki, meseleler dış görünüşlerine göre ele alınmamakta bilâkis onlara tepeden bakılmaktadır. İşte bu hal ve keyfiyet istikbal için ümit vericidir. İşte böyle bir halde bugünkü nesil kendinden bir evvelki nesilden teslim almış olduğu atalar emanetini kendinden sonrakilere daha iyi bir şekilde teslim edebilme şansına maliktir.

İnşallah alman kararlar, kurulan komisyonlar işlerin plâtonik bir şekilde sona ermesine müncer olmaz da müsbet birşeyler görmek mümkün olur.

Amerika

Liberalizm mi, himayecilik mi?

Demokrasinin yakın çağlar tarihinde Avrupadan önce doğup gelişen Amerika Birleşik Devletlerinde fikirler lehte ve aleyhte olanlar tarafından tartışılmakta ve üzerinde tartışılan meselelerle ilgili olarak anketler tertip edilmektedir. İçtimai ilimlerin ilk sahifelerini okumağa başladığımız sıralarda anayasa hocamız şöyle söylemişti: «Demokrasi mevcut rejimlerin en iyisidir, çünkü o rejimde her vatandaş idare edenler arasına katılmağa ehil ve namzettir. İçtimai meseleler çok yönlüdür, bu yönlerin hepsini bir veya birkaç kişi toplu olarak göremez, hepimiz bir şeye baktığımız vakit ona başka zaviyelerden bakarız, bu zaviyelerden elde ettiğimiz bilgiler birleştirilince eksiksiz bir bilgi bütününe vasıl oluruz.»

Amerika Birleşik Devletlerinde bu kere münakaşa edilen mesele Amerika Birleşik Devletlerinin, Ticaret ve Tarifeler Üzerinde Genel Anlaşma (G. A. T. T.) Cenevre toplantısına iştirak etmeden önce ilgili sektörlerin noktai nazarlarını öğrenmek istemiş olmasıdır. Daha anketin ilk gününden itibaren himayeciler Amerika Birleşik Devletlerinin bu teşkilâttan ya derhal çıkmasını veya bu teşkilâtın derhal lâğvedilmesini talep etmişlerdir. İleri sürdükleri sebepler başlıca şunlardır : G. A. T. T., Amerika Birleşik Devletleri anayasasına aykırıdır. Çünkü kongre ne Havana Andlaşmasını ve ne de Genel Ticaret, tarifeler üzerindeki anlaşmayı tasdik etmiştir. Tarife ve Ticaret politikasını günün ihtiyaçlarına göre tanzim etmek milletlerarası bir. teşkilâtın değil, Kongrenin vazifesidir. G. A. T. T. milletlerarası plânlaştırma teşkilâtı olup daha ziyade sosyalist temayüllüdür.

Diğer yandan İktisadi İşler Bakanı M. Samuel. C. Waugh Amerikan hükümetinin anket tertip etmekten maksadının G. A. T. T.' la ilgili noktalarını şu beş kısımda toplamıştır :

1 — Daimi bir GATT teşkilâtı meydana getirmek,

2 — İktisaden geri kalmış memleketlerin iktisadi kalkınmalarını temin zımnında bunları farklı bir tarifeye tâbi tutmak,

3 — Ziraî mahsuller ithalini tah dit etmek,

4 — GATT andlaşmasının tediye bilançosunda muvazene temin edilemediği vakit ithalâtı tahdit eden hükümlerinde tadilât yapmak,

5 — Gümrük tarifesi hükümlerinin müddetlerini tayin etmek; gaye tarifelere hem elastikiyet vermek, hem de istikrarlarını temin etmektir.

G. A. T. T. toplantısını 8 Kasım 1954 te Cenevre'de yapacaktır. Şimdi yukarda hülâsa etmiş olduğumuz tez ve antitez çarpışmaktadır. Yalan bir zamanda anketin neticesi elde edilecek ve bu hususta iş adamlarının görüşlerini hükümetin görüşleriyle bağdaştırmak mümkün olacaktır. Hükümetin iş adamlarına zaman zaman görüşlerini elde etmek hususundaki müracaatı âcizinden değil, bilâkis mesuliyetini müdrik, nereye bastığını bilmiş olmasından ileri gelmektedir.

Bütçede açık var

Hazine Bakanlığı 1954 - 1955 mali yılı sonunda Amerikan bütçesinin 4,7 milyar açıkla kapanacağım bildirmiştir. Bu açık geçen seneye nazaran üç milyar daha fazladır. Açığın artması vasıtalı vergilerde yapılan indirmelerden ileri gelmektedir. Bu yıl bütçesinde askeri masraflara 41,9 milyar tahsis yapılmıştır. Bunun 35,5 milyarı atom araştırmalarına, 900.000.000 doları da sotkların ihtiyaçlarına ayrılmıştır. Kongrenin yapmış olduğu kısıntılara rağmen Amerika Birleşik Devletleri ihtiyatlarını 1/4 nisbetinde artırabilecek ve dışardan elektronik maddeler satın alabilecektir. Bunun sonunda da Amerikan ordusu sulh zamanında şimdiye kadar ulaşamadığı bir seviyeye ulaşacaktır.

Amerika Birleşik Devletlerinin iktisadi hayatında 1953 senesi bir iniş devrini yaşamıştır. 1954 - 1955 senesi bütçesinde bütçe kanaliyle iktisadi hayata tesir edilmiş ve bu yüzden de masraflar artmıştır. Zamanımızda artık bütçenin sureti kat'iyede denk olması Prensibi eski kıymetini kaybetmiştir. Bütçe denkliğinden ziyade iktisadî hayatın muvazene halinde tutulmasına önem verilmektedir. Çünkü bütçeleri denk getireceğim diye samimiyet kaidesinden uzaklaşılmakta ve bu yüzden iktisadi hayatı düzenli bir şekilde tutmak mümkün olmamaktadır. Fakat buna rağmen bütçenin yıllık yapılması murakabede kolaylığı sağlaması, israflardan kaçmak gibi faydalar tenlin etmesi bakımından hâlâ muhafaza edilmektedir. Onun için Amerikan bütçesinin açıklığından endişe etmemelidir. Zira iktisadi hayat yeniden yükselmiş ve refah devrine ulaşmıştır.

Hollanda

Sanayileşme yolunda

Avrupa'nın batısında Kuzey Denizi sahillerinde su setleri, lâle bahçeleri, çalışkan halkıyla tanınmış olan Hollanda ekonomik bünyesi bakımından yeni bir istihale geçirmektedir. Haddizatında Benelux memleketleri arasında yer alan ve yeni çağların başında büyük bir imparatorluk kurmağa muvaffak olan Hollanda coğrafya kitaplarında bir ziraat memleketi olarak geçer ve çeşitli bahçe ziraati yaparak yüksek bir hayat seviyesine ulaşmış memleketlerden biri şeklinde gösterilirdi. Hollanda çiçek bahçelerinden toplanan güllerin, lâlelerin Londra'da çiçekçi dükkânlarında satıldığını, Hamburg'da Frankfurt'ta kahvaltı esnasında yenen yumurtaların Hollanda kümeslerinden geldiğini yine coğrafya derslerinde öğrenmiştik. Fakat bugün bu manzara değişmek üzeredir ve hattâ değişmiştir bile.

Hollanda'da sanayileşme hareketi oldukça eskidir. Fakat bu sanayileşme önce ağır sanayiin bütün dallarında husule gelmemiş, ekonomik bünyenin icaplarına uygun bir gelişme göstermiştir. Evvelâ, memlekette balıkçılık sanayii, denizaşırı memleketlerle irtibatı temin eden ulaştırma sanayii kurulmuştur. 1871 senesinde Almanyanın birliğini tamamlamasını müteakip girişmiş olduğu sanayi inkılâbının dalgaları Hollandayı istilâ etmekte pek gecikmemiştir. Yirminci asrın başlarında oldukça büyük teşebbüsler Hollanda sanayiinde göze çarpmağa başlamıştır. Dünyaca meşhur Philip - Konzerni bu sırada meydana getirilmiştir. Birinci Cihan Harbi bu sanayileşme hareketini durdurmamış, bilâkis arttırmıştır. Hollandanın sanayileşmesini intaç eden sebepler arasında iktisatçılar Hollanda'da mevcut ham maddeyi ve enerji kaynaklarım saymaktadırlar. Bunlara

Hollandalıların dünya ticareti hakkında süratli bilgi elde edebilme imkânları, bütün kıtalar arasında tesis edilmiş olan ticari münasebetler, halkın serbest teşebbüse göstermiş ve göstermekte olduğu rağbet, halkın tasarruf temayülünün sağlamlığı, kuvvetli bir sağ duyu ve memlekette teessüs etmiş olan siyasi istikrar da inzimam etmektedir.

İşte kuvvet ve kaynağım buradan almış olan sanayileşme hareketleri son on sene zarfında büyük inkişaflar kaydetmeğe muvaffak olmuştur. Önce gıda maddeleri ve yarı mamul maddeler sanayiine önem verilmiş ve bunu tekstil, makine, uçak, ve kimya sanayii takip etmiştir. Bu sanayi mamulleri Hollanda'nın ihracatında önemli rol oynamaktadır. Memleketin ekonomik bünyesi şu nisbetler çerçevesinde çeşitli sektörler arasında dağılmış bulunmaktadır: Modern sanayii % 32, tekstil sanayii % 20, kimya sanayii %. 4.2, gıda ve yan mamul madde sanayii % 15. Bu inkişafı elde etmek zannolunduğu kadar kolay olmamıştır. Memleket 1945 te kurtarıldığı vakit çeşitli harp sonu meseleleriyle karşılaşmış, Endonezya'yı terketmek mecburiyetinde kalmıştır. Buna rağmen halkın yaşayış seviyesi yükselmiş ve istihsal hacmi 1938 rakamları yüz olarak kabul edilecek olursa yüzden 175 e çıkmıştır. Bu kalkınmada şüphe yok ki dış yardımların büyük hissesi vardır. Fakat asıl hisse Hollandanın iktisat politikasını tanzim eden Hollanda hükümetiyle Hollanda'lıların ferdi tasarruflarındadır.

Bir memleketin iktisadî kalkınmasında tabiat unsuru ehemmiyetli bir rol oynar. Tanınmış bir iktisatçının ifadesiyle: «Bir memleketin ekonomik yapısı o memleketin tabii servetleri üzerinde yazılı gibidir». Fakat medeniyet tabii halde olma değil, bilâkis tabiat üzerinde tesir icra edebilmededir. Hollandalılar işte bunu yapmışlardır. Denizden kazandıkları topraklar üzerinde dün ziraatin çeşitli nevilerini (Polyculture) yapıyorlardı, bugün kuvvetli bir sanayi kurmağa muvaffak olmuşlardır. Hollandalıların lâle bahçesinden tayyare sanayiine, tekstil sanayime geçişi hâdiselerin tabiî bir seyri olarak telâkki edilemez: Topluluk halinde yaşadığımız cemiyetlerde hiç bir inkişaf kendiliğinden olmaz, her şey önceden alınmış bir kararın veya bir tedbirin, daha doğrusu kararlar ve tedbirler manzumesinin mahsulüdür. Hollanda zirai bir bünyeden sanayileşmiş bir bünyeye geçmişse bunun sebebini bugün sanayiin Hollanda için ziraate nazaran daha müsmir olmasında aramalıdır. Zira Avrupalının hareketlerine, iktisadî düşüncelere göre hareket eden adamın davranışları hâkimdir. Memleketimiz tabiî servet bakımından Hollandayla kıyaslanamıyacak kadar zengindir. Hattâ bu hususta Amerika ve Rusya hariç diğer memleketlerin başında geliriz. Fakat buna rağmen tabii servetle insan elinin elele verip meydana getirdiği iktisaden kuvvetli bir Türkiye'ye kavuşmakta nedense geç kaldık. Son seneler zarfında zirai istihsal arttı, şimdi sanayileşme hareketine girişmiş bulunuyoruz. İnşallah memleketimizde kendi ellerimizle yetiştirdiğimiz pamuklarımızı en güzel kumaşlar ve bezler haline getiren fabrikaların memleketimiz ihtiyaçlarını karşıladığı günleri görmek, enerji kaynaklarımızın çeşitli sanayi dallarını beslediği anları yaşamak mümkün olacaktır. Asıl. mesele bizi bu merhaleye götürecek adımların birbiri ardı sıra isabetli olarak atılmasındadır.

Bibliyografya

Bir anket

Milletlerarası Maliye Arşivinin direktörleri olan M.Masoin, E.Morselli, F. Neumark, L. Trotabas yirmi memlekette (Almanya, Arjantin, Avusturya, Belçika, Brezilya, İspanya, Amerika Birleşik Devletleri, Fransa, Büyük Britanya, Yunanistan, İtalya, Japonya, Brezilya, İspanya, Amerika, Meksika, Hollanda, Portekiz, İsveç, İsviçre, Türkiye, Uruguay, Yugoslavya) sınaî, ticari ve serbest meslek gelirlerinin vergilendirilmesi hususunda bir anket tertip etmişlerdir. Ankete yirmi memleketin güzide maliyecileri tarafından serilen cevaplar İtalya Ferrare Üniversitesi Maliye Enstitüsü tarafından yayınlanmıştır. Emanuele Morselli'nin bir kitap halinde topladığı bu anket daha şimdiden İtalya, Fransa, Almanya, Hollanda ve İspanya'da neşrolunmuş bulunmaktadır. Maliye tekniğinin çetin meseleleri —vergilendirme tekniğinin ehemmiyeti üzerinde bir değerlendirme ve bunun tatbik kabiliyeti— bu eserde etraflı olarak ele alınmıştır. Dünyanın tanınmış maliye mütehassıslarının müşterek eseri olan bu kitapta memleketimizle ilgili kısım Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler ve Hukuk Fakülteleri Maliye Profesörü F. Hakkı Sur tarafından Fransızca kaleme alınmıştır. Bu Sahada büyük bir boşluğu doldurduğuna kani olduğumuz «Enquete sur l'imposition des revenus industriels, commerciaux et professionnels» adlı bu kitap maliyecilerimizin her halde çeşitli vesilelerle müracaat edecekleri ana kaynaklardan biri olacaktır.

KADIN

Amerikan erkeği ve kadınları
1'e 3 mü?

Amerika

Dünyanın en faal kadını

Dünyanın en faal kadınının Amerikan kadını olduğu, yapılan bir çok istatistikler sonunda anlaşılmıştır. Bugün Amerikan devletinin silâhlı kuvvetlerinde 50 bin Amerikalı kadın mühim mevkiler işgal etmektedir. Avrupa, Afrika, Uzakdoğu ve Amerikanın birçok yerlerinde vazife gören 250 binden fazla Amerikan kadını muhtelif branşlarda çalışmaktadır.

Kadınlar fiili olarak harbe katılmamakla beraber savaş mıntakasında da bulunmaktadırlar. Birleşik Amerika, Kara ve Deniz - Hastabakıcıları birlikleri ile komünist tecavüzüne karsı savaşan, Birleşmiş Milletler kuvvetlerine mensup hastalara bakmak üzere Koreye giden hemşireleri buna misal olarak alabiliriz. Silâhlı kuvvetlerde istihdam edilen kadınlar idari, malî, tıb ve muhabere gibi işleri ifa etmektedirler.. Doktor, daktilo, şoför ve muhasebeci olanları da cemiyete diğerleri kadar faydalı olmaktadır. Amerikan silâhlı kuvvetlerindeki kadınlar aynı yerlerde çalışan erkek arkadaşları ile eş maaş ve tahsisat almaktadırlar. Bunlar arasında hiç bir zaman ırk, din ve renk farkı gözetilmemektedir.

İkinci Dünya Savaşı arasında Amerikan ordusunda bir çok hastabakıcılar fevkalâde başarılardan dolayı "Purple Heart Medat" ve «Soldiers Medal» gibi madalyalar ile taltif edilmişlerdir.

Amerikan kadınlarının bir kısmı aile bütçesine yardım etmek için, bir kısmı da bütün gün ev kadını olmayı basit bulduklarından dolayı kendine bir çok işler aramış ve bulmuştur. Büyük bir kısmı erkekler gibi gündüzleri evlerinin dışında çalışmaktadır. Peki, bütün bunlar güzel ama bu kadınların kocaları ne yer, ne içerler? Evlerinde hiç mi yemek yemezler? Bunun cevabı gayet basittir. Amerikan ailelerinin ekserisi karınlarını teneke kutulardan çıkan hazır veya taze kalmış konserveler ile doyururlar. Bir Amerikan ailesinin senede en az yediyüz seksen kadar konserve kutusu harcadığı görülmüştür.

Yemek pişirmeğe vakit bulamıyan ve ancak 20 dakikasını buna hasredebilecek Amerikan kadım, konservelerini sadece bir çeşide hasretmez. Kutularda çorba mı, et mi, sebze mi. ne isterseniz vardır. Amerikan kadınının mutfakta gördüğü bütün iş, sadece bu konserveleri ısıtmak ve sofraya getirmekten ibarettir.

Aile hayatı

Amerikan malına hücum

Hele şükür artık hanımlarımızın kullanılmış Amerikan eşyasına olan hastalıkları biraz azaldı. Birçoklarının «Satılık Amerikan Eşyası» ilânını görür görmez işlerini, güçlerini bırakıp derhal satış yapılan yerlere gittikleri malûmdur. Akıllarınca fırsatı kaçırmak istemezler ve buralardan neler, neler almazlar. Mukavvadan imal edilmiş ve bir kolçağı kırık koltuklardan tutun da kullanılmış kombinezon ve kilotlara kadar her şey... Madem ki naylon, mesele yok. Varsın defalarca giyilmiş, yıkanmaktan lime lime eskimiş olsun.

Bu arada, nadiren güzel şeyler de bulunmaz mı? Elbette bulunur. Fakat büyük rağbet Amerikalıların da akıllarını başından götürmüş, onlar da fiyatları kıyasıya arttırmışlardır. Küçük bir vazo, yüz - yüzelli, naylon çamaşırlar mağaza fiyatından daha yüksek fiyatlara satılmaktadır.

Bir de ne dükkân, ne mağaza, ne de sergi adını verebileceğimiz, garip bir şekilde tefriş edilmiş bir takım yerler vardır. Buralarda da bir takım Amerikan bozması eşyaların satıldığını görürüz.

Bu modern eskicilerde satılmıyan şey yoktur. Elbiselerden, gömleklerden, buz dolabından ev eşyasına kadar hersey mevcuttur. Elbiselere iyice dikkat edilecek olursa içlerinde beşte üçünün halis Türk malı olduğu anlaşılır. Fakat hanımlar, maalesef, Amerikan eskisi zannı ile vatandaşlarının, yeni görünsün diye kolalanmış ve parlatılıncaya kadar ütülenmiş elbiselerini alıp zevkle giymektedirler.

«Swap Shop» gibi bir de İngilizce isim alan bu mağazalarda eşyaları satın almak üzere sorduğunuz zaman size şu cevabı verirler: «Bunlar, hiç kullanılmamış doğrudan doğruya Amerikalılara ısmarlanmış veya Lübnandan ve Suriye'den gelmiş mallardır». Düzüneler ile aynı biçim ve aynı renk buluzlar, aynı kombinezonlar ve kutu kutu naylon çamaşırlar insana hafif bir kaçakçılık kokusu da getirmez değil. Ama bu tahmininizi küçük bir sözle ima ederseniz mağazadakiler sizin dünyanın en ziyade suiniyet sahibi insanı olduğunuza karar verirler. Gücenerek, yüzünüze bakarlar. Bu sefer de şöyle bir cevap verirler: «Türkiye'deki Amerikalılar memleketlerine dönerken gördükleri rağbet üzerine eşyalarını Türklere satmaktadırlar. Bunlar da sadece ve sadece kullanılmış Amerikan eskileridir.

Bu cevaplardan hangisinin doğru olduğunu Allah bilir. Fakat görülen hakikat, kullanılmış malların kıyasıya bir fiyata satıldıklarıdır.

Bir takım marangozların da «Swap Shop» lara Amerikan tarzı mobilyalar yaprakları görülmüştür. Bu güzel, zarif çay ve telefon masaları, çeşitli sehpalar ve iskemleler, «Türkiye'de yok bunlar. Sen bul, ben bir misli fazlasından alayım.» gibi lâflar ile üç, dürt kat farkla satılır.

İnsan biraz uğraşır ve biraz da zevkle hareket edecek olursa istediği gibi ucuz ve zarif bir çok eşyaya sahip olur. Artık aldanmıyalım ve bizi aldatmağa uğraşanları zengin etmekten vazgeçelim.

Cemiyet hayatı

Kavgalı kongreler

Finlandiya'da yapılan Kadınlar Birliği toplantısında müthiş bir arbede olmuş, delegeler birbirlerine iskemle, çanta ve çay tepsileri atmışlardır.

Toplantının gayesinin, kadınlar arasında kültürü yaymak olduğunu hatırlatan bir delege susturulmuş, bu arada sinirli bir hanımın attığı iskemle duvardaki büyük aynayı parça parça etmiştir. Vaziyete polis müdahale ederek kavgacı kadınları ayırmıştır.

Gazetelerde çıkan bu haber hafızamızı canlandırdı ve bizi bir sene eveline götürdü. Geçen sene bizim Kadınlar Birliğinin kongresinde de buna benzer bir hâdise çıkmış ve hanımları-

mız kongre sonunda mahkemelik olmuşlardı.

Sonbahar geldi, yakında kış geliyor. Kadınlar Birliği faal azaları birer birer İstanbuldan dönmiye başladılar. Tabiatiyle Birlik de faal devresine girmek üzere. Yakında yeni kongreyi toplayacaklar ve kimbilir belki de yeni yeni kavgalara, hâdiselere şahit olacağız. Aslında, tüzüğündeki hükümlere göre hakikaten lüzumlu ve faydalı bir teşekkül hissini veren Kadınlar Birliği bugüne kadar bazı hanımlarımızın siyasî gayelerine hizmetten ve işsiz, güçsüzlere meşgale olmaktan ileriye geçememiştir.

Zengin hanımlar vardır. Evlerinde ahçısı, hizmetçisi bulunur. Çocuğuna dadı bakar. Altında otomobili de mevcuttur. Bütün zevki vitrinleri seyretmek, alış veriş etmek, para sarfetmek olan bu gibi hanımlar, kendilerine iş icat edebilmek için çaresiz böyle şeylere başvururlar. Hem, bu gibi teşekküller oldukça mühim istifadeler de temin eder. Falan memlekette toplanacak Milletlerarası filân kongreye iştirak etmek üzere gitsin bir heyet.. Hükümetle temas edilir, dövizler alınır ve hanımlar kongreden yeni yeni elbiseler, şapkalar, çantalarla dönerler.

Son senelerde, daha doğrusu çok partili hayata girdiğimizden beri bu teşekküller, bir kısım hanımların mebus olmak için kullandıkları bir vasıta haline geldi. Falan cemiyetin başkanı olan filân hanım, seçimler gelip çatınca başkanı bulunduğu teşekkülü ve azasını istismar edip bir partinin listesine kapağı atmaya çalışıyor. Öyle ya, erkekler çok kere siyasî emelleri için bu yollara başvurmuyorlar mı?. Kadınlar neden onlardan geri kalsın?.

Son milletvekili seçimlerinde bunun canlı bir çok misallerini gördük. Fakat, bu hanımlar siyasi faaliyetlerini iyi yürütememiş olacaklar ki, muvaffak olup Meclise giremediler. Bugün Mecliste kadınları temsil eden dört milletvekilinden sadece birisi, Aliye Temuçin, Kadınlar Birliği âzasıdır. O da, mensup olduğu partinin Genel idare kurulunca istenmiş ve listeye alınmıştır. Diğer üç milletvekili seçimden sonra vâki ricalar üzerine Birliğe intisap ettiler.

Ancak, Nazlı Tlabar'ın başa geçmesiyledir ki Kadınlar Birliği tam mânasiyle salim ve gayesine uygun bir yola girdi. Temennimiz böylece devamıdır."

Portre

Zabıta romanı yazalım!

Amerikanın en meşhur kadın romancısı denince akla gelen ilk isim Pearl Buck'tır. Fakat Mery Roberts Reinhard zabıta romanlarındaki kahramanları gibi bu ismi âdeta ortadan kaldırarak kendi adı ile örtmüştür.

45 sene evvel yazı hayatına atılan Mery Reinhard bugün dünyada en çok satılan zabıta romanlarının muharriridir.

Mery Reinhard, 1876 yılında Pitsburgh'da doğdu. Fakir fakat maceraperest bir baba ve mağrur bir annenin çocuğu olmak onu maddi ve mânevi bir çok mahrumiyete katlanmağa sevketti. Nihayet biraz para temin edebilmek için evlerinin odalarını pansiyon olarak kiraya vermeğe annesini razı edebildi.

Genç kızın bütün arzusu tahsilim biran evvel tamamlayıp iyi bir doktor olmaktı. Fakat mezun olduğu sene yaşının küçük olması dolayısiyle tıbbiyeye kabul edilmedi. Bunun üzerine hemşire olmağa karar verdi. Çok mağrur bir kadın olan annesi ise açlıktan ölmeyi dahi göze aldığı halde hemşireliği hakir görerek kızının böyle bir mesleğe intisabına razı olmuyordu.

Her şeye rağmen bir kere de yaşlı aile doktorunun fikrini almağa giden Mery, hayatta atacağı mühim adıma başlarken en zarif elbisesini giymeğe ve kendine çeki düzen vermeğe karar verdi.

Fakat, muayenehaneye vardığı zaman hastalığı dolayısiyle orada bulunmıyan yaşlı doktorun yerine esmer, yakışıklı ve fevkalâde ciddi çehreli genç bir doktorla karşılaştı. O gün hayran olduğu genç doktorun bir zaman sonra ismini alacağını o anda düşünmemişti bile...

Mery Reinhard 1893 senesi Ağustosunda 17 yaşında iken hastahanede hemşireliğe başladı. İşe başlamasında genç doktorun da mühim rolü olmuştu. Mesleği yorucu ve ağır olduğu halde kaabiliyet ve çalışkanlığı herkes tara-ından takdir ediliyordu. Bu arada Dr. Reinhard ile arkadaşlıkları aşk şeklini almış ve onları hayatlarını birleştirmeğe kadar götürmüştü.

Yapılan muazzam bir düğünden sonra Bermuda'da balayını geçirmeğe gitti. Kocası ile gayet iyi anlaşıyor ve çok mesut bir ömür sürüyordu. Genç kan kocanın bir müddet sonra üç çocuktan oldu. Hepsi de, istedikleri gibi, oğlandı. Artık Mery Reinhard iyi bir ev kadını, müşfik bir anne ve kocasının yardımcısı olmuştu. Aynı zamanda muayenehanede hemşirelik yapıyordu. Saadetlerine son yoktu.

Fakat bir gün borsada oynayan kocası muazzam miktarda para kaybetti. Böylece ellerinde, avuçlarında ne varsa verdikleri gibi bir dolu da birikmiş borçla kaldılar.

Mali vaziyetlerinin altüst olduğunu gören Mery Roberts Reinhard evine yardım etmesi lâzım geldiğini hissetti. Fakat kocası buna razı olmıyordu. Halbuki onun muhakkak bir işe girmesi ve bu vaziyetlerine bir çare bulması elzemdi. Bunu düşünerek kocasına belli etmeksizin, hattâ bir kapris süsü vererek yazı yazmağa başladı. Önceleri gazete ve mecmualarda neşredilen hikâye ve romanları sevilerek okundu. Bunun üzerine Dr. Reinhard'ın teşviki ile onları bir kitap halinde bastırdı ve bir hayli alâka topladı.

Mrs. Reinhard romanlarında kahramanlarının daima asil ve kibar olmalarına dikkat etmiştir. Bunun sebebi, biraz da muharririn kendi hususi hayatının tesiri altında kalmasından ileri gelir. Bilhassa kibirli bir kadın olan annesi Cornelia ve hayatta karşılaştığı zorluklar onun ruhunda bir eğilmezlik ve azme yer vermiştir. Muharrir, mağlûp olmağı asla kabul etmiyen bir karaktere sahiptir.

İlk kitabı «The Circular Staircase» bütün dünyada meşhur olmuş bir polis romanıdır.

Çocukları aile sahibi olduktan sonra 1932 de kocasını kaybeden Mery Reinhard kendini tamamiyle yazı yazmağa vermiştir. Bugün kimseye yük olmadan tek başına yaşamakta ve okuyucularına yeni yeni eserler vermektedir.

TIB

Beynelmilel temas

Bir işaret **aranıyor**

Milletlerarası Tababet ve Eczacılık Komitesi, sağlık servislerine mahsus beynelmilel bir işaret hazırlamağa çalışmaktadır. Bu komitenin çıkardığı bültenin 1954 tarihli beşinci sayısında Fransadan Dr. Yzb. Gillyboef bir işaret teklif etmektedir :

Büyük çapı dikey olan bir main içinde Esculape'ın senbolü olan, çomağa sarılmış yılan bulunacaktır. Bunlar altın sarısı renginde madenden yapılacaktır. Etrafında, kırmızı renkte ve şua şeklinde bölmeler bulunacaktır. Bunlar tıb sanatının dağılışına ve yayılışına alâmettir. Bu merkezî arma bir fırıldağın mihveri dikey olan başlıca dallarından birini teşkil etmektedir. Rüzgâr fırıldağı sekize bölünmüştür. Bu da üniversite senbolüdür. Rüzgâr fırıldağı çeperinde meşe ve zeytin yaprakları bulunan bir küme üzerine oturtulmuştur. Yapraklar askeri ve sivil yararlıkları hatırlatmak içindir. Zemindeki küre dünyayı temsil eder. Mavi porselenden yapılmıştır. Denizleri gösterir. Mavi kısım, rüzgâr fırıldağının aralarını işgal eder. Fırıldağın geri kalan dört dalı beyaz porselendendir. Kıtalara işaret etmektedir. Bu işaretin daha basitleştirilmiş modelleri de vardır. Milli işaretlere ilâveten bu milletlerarası alâmetin Cenevre anlaşmasına dahil bütün orduların sıhhiye personeline verilmesinin ve subay formalarına mecburi olarak konulmasının büyük senbolik mânası vardır.

Amerika

Ordu mobil cerrahi hastahanesi (MASH)

Son savaşlarda taktik değişmiştir. Artık sınırlar çok seyyaldir. İlerlemeler süratlidir. Savunma geniş sınırlarda yapılmaktadır. Çekilmeler de çabuk olabilir. Amerikan ordusu sıhhiye riyaseti İkinci Dünya Savaşının verdiği derslerden de faydalanarak cerrahi mobil hastahanesi (The mobile army surgical hospital) kısaca (M ASH) ı yarattı. Bu ünite, iyi yetiştirilmiş, bol sağlık personelinden teşekkül etmektedir. Kadrosunda 14 tabib vardır. Bunlardan üçü cerrah, ikisi anestetist, üçü cerrahi asistanı, biri röntgenci, ikisi dahiliyeci, üçü de pratisyen'dir. Ayrıca, kadrosunda, 12 hemşire, iki sıhhiye subayı, bir baş tabib muavini, 93 er ve gedikli vardır. 60 yataklı bir hastahane için personelin pek fazla olduğu derhal dikkati çeker. Fakat bu hastahaneye gönderilen her hastanın, cerrahi müdahaleden önce veya sonra; canlandırılması gereken ağır bir yaralı olduğunu gözönüne almak lâzımdır. Bu yaralıların fazla miktarda kana, oksijene, akciğerlerinden yaralı iseler devamlı aspirasyonlara özet olarak özel ve esaslı bakıma ihtiyaçları vardır.

MASH, sınırdan 9 - 2 2 kilometre kadar geride açılır. Normal olarak, yaralı, hasta, gazlı ve şokeler önce tümenin açtığı ayırma istasyonuna (clearing station) gönderilir. O halde MASH'ın bu istasyona yalan olması lâzımdır. Helikopterin kullanılmağa başlanmasiyle MASH'a bu vasıta ile de daha seri ve direkt olarak yaralılar gelmeğe başlamıştır. Helikopterden önce bunlar tahliye zincirine uygun olarak yapılan eski sistem ağır tahliye ve nakillerde yaşıyamıyorlardı.

MASH, emredilen yere geldikten dört saat sonra çalışmağa başlar. Aynı süte içinde de yeniden harekete geçebilir. Harekete geçtiği zaman bir kısmı kurulduğu yerde kalır. Nakli mümkün olmıyan yaralılarla meşgul olur. Bunların geriye emniyetle boşaltabilmeleri için gereken çareleri ve imkânları arar, lüzumlu yardımları yapar. Buna, basamak şeklinde tahliye diyoruz.

Savaş hattının çok oynak bulunduğu hallerde ileriye ve geriye teçhizat ve personelden mühim bir kısmı gönderilir. Bunlar birliğin yeni durumlara uygun yerlerde yerleşip açılmasına kadar, oralarda ödevlerine devam ederler. MASH'ın iç kuruluşu, araçları ve gereçleri bu gibi bölünmelere, ayrılmalara, süratle açılıp kapanmalara pek müsaittir. Kore savaşlarında MASH'ın bu seyyal ve hareketli durumundan Birleşmiş Milletler orduları büyük faydalar sağlamışlardır.

Ordumuzda da, bu tipte ve bu anlayışta bir hastahanenin (tamamen Amerikan malzemesiyle kurulmuş olarak) yalnız senede bir defa sıhhiye manevralarında değil, devamlı olarak eğitini. yapmasının zamanı gelmiştir.

Hastalıklar

Astma'nın yeni tedavileri

Ekim 1953 de Paris'te Salpetriere hastahanesinde, ordu sıhhiye reisi General Hugenot ve yedek sıhhiye subayları Başkam Dr. Julien Huber tarafından tertiplenen ve Prof. Guy Laroche ile Prof. Justin - Besançon'un başkanlık ettikleri bir tıbbi - askeri konferans toplandı. Sağlık servisinden faal ve yedek bir çok hekimin iştirak ettiği bu konferansın en önemli konularından biri Paris Üniversitesi Tıb Fakültesi doçentlerinden Claude Laroche' un takdim ettiği «Astma'nın yeni tedavileri» adını taşıyan konu idi. Yazar; astma tedavilerinin pek çok olduğunu, kendisinin ancak bu alanda elde edilen yeniliklerden bahsedeceğini söylemekte ve konferansına şöyle devam etmektedir :

«Etiyolojik tedaviler arasında Fransa'da henüz, desansibilizasyona gereken büyük önem verilmemektedir. Aileni sebeplerinden en mühimmi olarak; astına vakalarından üçte birinde, evlerdeki tozlar rol oynamaktadır. Bu arada kuş tüyleriyle hayvan kıllarını da zikretmek lâzımdır. Bu zararlı allergenlerin yok edilmesi bazan mümkün olabilir. Ev tozlarına karşı uyanan allerjilerde bu allergenlerle ve gittikçe artan dozlarla deri içine yapılan enjeksiyonlar faydalı sonunçlar vermektedir. Hastanın durumuna dikkat etmek ve mutad tedbirler alınmak şartiyle bu tedavi tehlikeli değildir. Pollenlerden ileri gelen allerjik astmalarda da desansibilizasyon kullanılabilir. Bunlarda antihistaminikler pek faydalı değildir. Bronş intanlariyle birlikte bulunan astmalarda akut hacme sırasında antibiyotikler kullanılacaktır. Bunlarda profilaktik olarak Pasteur enstitüsünün C. C. B. aşısını kullanmak çok faydalıdır,

Akciğer sklerozu ile birlikte bulunan astmalarda, radyoterapi vakaların % 25 inde çok iyi netice verir. Vakaların % 20 sinde de salâh temin eder. Bu tedavinin yegâne kontr - endikasyonu hastanın eskiden tüberküloz geçirmiş olmasıdır.

Klâsik tretelerin yazdıklarının aksine olarak devamlı ve süreğen astmalar daima tehlikeli ve öldürücü bir hastalık olarak göz önüne alınmalıdır. Astmanın böyle devamlı bir hal alması çok zaman, yüksek doz sempatimetik ilâç kullanmaktan ileri gelmektedir. Bu ilâçlar bütün inatçı astma şekillerinde menedilmelidirler. Theophyllin ve türevleriyle damara yapılan novocaine de fayda vermediği zaman ateş tedavisini (piretoterapi) buna da direnen vakalarda A. C. T. H. ve cortisone'ı denemelidir. Vakaların % 80' ninde bu sonuncu hormonlar bir iki saat içinde süreğen astmayı dindirmektedirler. Fakat, maalesef bunların tesirleri de devamlı ve kesin değildir. İlâç kesildikten bir müddet sonra nüksler vukua gelmektedir. Aksi gibi ekseriya iki . üç hafta içinde ortaya çıkan bu tekrarlamalar öbür tedavilerin hepsine dayanıklı ve inatçıdırlar. Ancak yeniden cortisone veya A. C. T. H. kullanmakla giderilebilirler. O halde bu tedaviyi aralıklı olarak bir çok haftalar ve aylar yapmak gerekir. Bu zaman da A. C. T. H. ve cortisone'un uzun boylu kullanılmasından doğan arızalar ve sürrenal bezesi üzerindeki kötü tesirler ortaya çıkar. O halde bu hormonlar öbür tedavilerden biç birinin fayda sağlamadığı, inatçı ve devamlı astma şekillerinde kullanılacaktır ve tesirlerinin de bu gibi astmalarda öbür tedavilerin hepsinden üstün olmakla beraber geçici ve muvakkat olduğu, esaslı bir çare teşkil etmedikleri ancak tıb diliyle semptomatik sağıtma yaptıkları unutulmıyacaktır» — Dr. E. E.

BUNLAR HEP HAKİKATTİR

Brooklyn mahkeme heyeti 17 yaşında olan Thomas Wysokowski'yi kasten adam öldürmek suçundan dolayı yargılamıştır.

20 sene hapse mahkûm olan Thomas Wysokowski, dört çocuk babası olan 40 yaşında Mr. Condon'un başka bir genç tarafından yumruk yiyerek yere düşmesi üzerine, üzerine çıkmış ve tepinerek ölümüne sebep olmuştur.

(New York Times)

*

Zenci ve beyaz çocukların bir arada okutulmalarına rıza göstermiyen 500 talebe velisi mekteplere karşı boykot ilân etmiş ve zenci çocuklar çekilene kadar kendi çocuklarını mektebe göndermiyeceklerini söylemişlerdir.

Meksika şehrinde bulunan ve zenciler ile beyazların fark gözetilmeden okutulmalarına taraftar olan Bill Carter ise çocukları ayırmak için artık zamanın bir hayli geçtiğini söylemiştir. — (U.P.)

*

Meşhur Mona Liza tablosunu bilmiyen yoktur. Tablonun kahramanı Mona Liza'nın gülüşü asırlardan beri bir çok zihinleri meşgul etmiştir.

Nihayet geçenlerde yapılan tıbbî bir toplantı neticesinde Ricmond'lu Doktor Peter Pastore, Mona Lizanın meşhur tebessümünün, ortaya atılan muhtelif sebeplerden dolayı değil, sadece geçirdiği bir gırtlak ameliyatından ileri geldiğini söylemiştir.

(New York Times)

New Jersey Sigorta şirketi otomobil kullanan kimselerin sigorta edilebilmeleri için ancak olgun ve yaşlı kimseler olmalarının lâzım geldiğini ilân etmiştir. Böylece motor kullananların sayısı yüzde elliden yüzde onsekize inmiş olacaktır.

(New York Times)

*

Meşhur yıldız Rudolph Valantino'nun dillere destan sevgilisi siyahlı kadın, Ditra Flame her sene Valantino'nun mezarını ziyaret ederek kırmızı güller getirmeyi bir kere dahi ihmal etmemiştir.

Ancak, bu sene de sevgilisinin 28 inci ölüm yıl dönümünde kabri ziyarete gelen Ditra Flame'in beyazlar giyerek geldiğini görenler hayret etmişlerdir. Mezarın başında ağlayarak kırmızı güllerini bırakan Siyahlı Kadın bu ziyaretinin son gelişi olduğunu, bu sebeple beyaz giymeği tercih ettiğini söylemiştir.

(News Week)

*

Avam kamarası binasında şiddetli bir infilâk olmuş, borulardan sızan gazın sebep olduğu bu patlamada hiç kimseye bir şey olmadığı hayretle görülmüştür. Buna sebep Parlâmento tatil olduğu için ortalarda kimsenin bulunmamasıdır.

(New York Times)

Peru'nun en gürültülü şehri olan Lima, şehir meclisinin aldığı yeni kararlardan sonra memleketin en sakin şehri haline gelmiştir.

Otomobil korneleri, kilise çanları ve yüksek perdeden radyo çalmak kanuna aykırı olan Lima'da propaganda maksadı ile de olsa, hatiplerin ve diğer kimselerin bağırmaları yasak edilmiştir.

Bu gürültü yasağından sadece gazete satan çocuklar hariç tutulmuşlardır. Bundan istifade eden küçük müvezziler istedikleri gibi bağırıp çağırmaktadırlar. — (New York Times).

*

Milyonlara mal olan yalancı incileri ilk defa imal eden adama artık bir efsane kahramanı nazarı ile bakılmaktadır. Halbuki hayatı müddetince cemiyete faydalı bir kimse olan Mikimoto, hakiki bir insandı.

Kokichi Mikimoto
Sahte inci kralı

Mikimoto işçilerini o kadar çok severdi ki 90 yaşında olduğu halde onları eğlendirmek için yere yatarak ayakları üzerinde bir kâğıt şemsiyeyi döndürür dururdu.

(New York Herald Tribune)

*

Belki de bir gün bütün memleketler, gök tırmalayıcılar adı verilen yüksek binalar ile dolacaktır. Fakat bunun rekoru hâlen Amerikada kırılmış bulunmaktadır.

Amerikada İkinci Cihan Harbinden sonra bu binalardan 23 tane inşa edilmiştir. Bunlardan yalnız dört tanesi Manhattan'dadır.

(New York Herald Tribune)

*

Wetchester şehrinde, havada uçan yuvarlak bir cisim gören kalabalık bir gurup hava meydanına telefon ederek bunun uçan daire olup olmadığını sormuştur. Bu cismin ne olduğunu tetkik etmek üzere havalanan jet uçaklarının pilotları bu cismin topraktan uçan daireye benzediğini, fakat alelade bir balondan başka bir şey olmadığını söylemişlerdir.

(New York Herald Tribune)

*

On bir polis karakolunun komiseri olan James J. P. Meshane'in rütbesi ikinci dereceden üçüncü dereceye indirilmiştir. Buna sebep, komiserin, yağmur yağarken vazife harici ağır siklet boks şampiyonu Rocky Marciano'nun başına şemsiye tutması ve bu pozda resim çektirmesidir.

Emniyet Müdürlüğü böyle bir fotoğrafı görecek olan halkın, polisin var zifesini iyiye kullanmadığını ve ihtiyacı olan kimselerden ziyade bir boksörün korunmasına yardım ettiğini düşünerek üzüntü duyacağından bu karara varmıştır. — (New York Times)

*

Bir devriye otomobili iki gün zarfında 559 yankesici, dilenci ve. serseriyi tevkif etmiştir. Böylece haftalardan beri halkı rahatsız eden kimseler ile birlikte halkın şikâyeti de azalmıştır.

(New York Times)

*

Atlantic City civarında 21 yaşında bir satıcı 15 dakika takipten sonra yakalanmıştır. Çocukluğunda bir sabıkası olduğu anlaşılan bu genç hırsız bir günde bir otel soymuş, bir adamı yaralamış, iki polisi çalışamıyacak hale getirinceye kadar dövmüş, silâh çekmiş Ve bir kadını yumrukla bayıltmıştır.

(New York Times)

*

Sinema, televizyon ve gece kulübü yıldızı Martha Raye 38 inci doğum gününde, başına viski şişesi ile vurarak yaralanmasına sebep olan Harry Barton isminde bir şahsı mahkemeye vermiş ve tedavi edilemez şekilde sakatlandığını söylemiştir.

Kavgaya sebep, ayni günde ikisinin de ayni cazı evlerine getirtmek istemeleridir. — (News Week)

*

Avustralyalı üç bin talebe, hükûmetin bir kararını değiştirmeğe icbar etmiştir. Bir gazino civarında bulunan mektebe devam eden bu çocuklar her gün içmeğe alışık oldukları sütü, bundan sonra içemiyeceklerini söylemişlerdir. Mektep çocukları, sıhhat işleri ile alâkalı makamların hususi surette hazırlattığı, etiketli şişedeki sütün lezzetsiz olduğunu iddia etmişler ve daha çocukken içtikleri sütü tercih ettiklerini söylemişlerdir.

Bu karışıklığı gören Sağlık Vekili Maurice O'Sullivan parlâmentoda yaptığı konuşmasında, bunu derhal önliyeceğini söylemiştir.

(New York Times)

RADYO

Islahat

Bir keşmekeş:

Geçen Pazar saat 11 ile 11.30 arasındâ, Gazeteciler Lokalinin telefonu çaldı. Kalın, mikrofonik —daha doğrusu radyofonik— bir ses, Ankara Radyosu Müdürü Münir Müeyyet Bekman'ı istiyordu. Radyoda bu sırada «Daldan dala» programı yayınlanıyordu. Rahattı, işlerini yoluna koymuş bir insan edası ile ahizeyi eline aldı :

«— Müdür bey. Sizden bir ricamız, daha doğrusu bir arzumuz..

Müdür bey, birden «Ne münasebet!» dedi. Sesin sahibi spiker Kemal Katoğlu idi, vazife ile «Daldan dala» programını idare ve anons ediyordu. Tabiatiyle, dinleyiciler programı takip eden halk, bu «ne münasebet» sözünü işitmediler. Spiker, bu nevi konuşmalarda, karşı tarafın söylediklerini, mikrofona naklediyordu. Fakat, bu şekil sert konuşmaları bilenler, Kemal Katoğlu'nun biraz duraladığını, şaşaladığını hissettiler, gördüler. Nasıl olabilirdi, imkânı var mıydı? Radyo Müdürü Münir Müeyyet, daldan dala programında, böyle telefonlu bir maceranın yapılacağından haberdardı. Kendisine Müzik Yayınlarını tedvir eden Erdoğan Çaplı —Azra Çaplı'nın kocasıdır— programın ihtiva ettiği esasları anlatmıştı. Anlatmıştı ama, müdür olarak kendisinin de telefon ile aranacağını söylememişti.

Dinleyiciler, hiç bir şeyin farkına varmadılar. Kemal Katoğlu ile müdürün konuşması devam ediyordu. Müdür soruyordu : «Ne istiyorsunuz, yoksa radyoda bir arıza mı var?» Spiker devam ediyordu :

«— Arıza yok, fakat sizden soruyoruz, programın tatbiki sırasında telefon edeceklerimizin ilki olarak sizi seçtik, garp musikisini mi, şark musikisini mi seversiniz?»

Münir Müeyyet cevap verdi, her ikisini de sevdiğini bildirdi. —Bu cevap çok klâsik, çok idareci, çok tenkide uğramış bir cevaptı.—

Spiker, müdürü gazeteciler cemiyetinde o kadar aramış, o kadar meşgul işareti ile karşılaşmıştı ki, muhakkak bir şeyler sorup cevap alacaktı. Müdür de o gün aksine aksi idi, Şarkı da, garbı da sevdiğini söyleyince, spiker yapıştırdı: «Her ikisine de mavi boncuk yâni!» Seyirciler güldüler bu sırada bir alaturka sesi, birden «Vurma avcı vurma» temposu etrafı kapladı, müdür de telefonu bu şarkıyı bildiğini söyliyerek kapadı.

Hâdise bu kadarla bitmedi. Müdür aranmış, taranmış bulunmuştu, biraz kızmıştı ama, cemiyetteki meşguliyetine verdiler; memnun, işe devam edildi. Başka bir yeri aradılar, bulamadılar, halbuki bu aranan yerin böyle bir telefonun geleceğinden, isteyeceği şarkıdan haberi vardı. Diğer bir yeri aradılar, tam bu sırada telefon bozuldu, alo, alo, filân denildi. Telefon açılmadı, kapandı, inadı tutmuştu, konuşmak kaabil olmadı. Bu bir buçuk saatlik program, böyle bir keşmekeş, bir gürültü, müdür ile spiker ve proğramı idare eden Erdoğan Çaplı arasında bir mücadele halinde sona erdi.

Fakat, mesele yeni başlamıştı. Program müdürlüğüne getirilmiş olan Naci Serez işe vaziyet etti. Bir devlet radyosunun, binlerce kişiye dinletmek için gayret ettiği bir programın bu kadar gayri ciddi, bu kadar perişan bir manzara arzetmesi, acınılacak bir hal idi. Hele, Devlet Bakanı ile bir büyük masanın etrafında toplanılmış, radyoların ıslah edilmesi için tedbirler alınmış, bu tedbirlerin başında neşriyat saatlerinin uzatılması, yeni programlara ilâve yapılması derpiş edilmişti. Bu karar alınırken, Mükerrem Sarol, radyoların ıslah edileceğinden emin; radyo müdürleri ise garp ve şark musikisinde eleman bulamıyacaklarından endişeli derdi idiler. Fakat, olan olmuş, Dr. Mükerrem Sarol —dikkat ediniz, radyonun tedavisini bir doktor yapmaktadır— emrini vermiş, gitmişti. O günden bugüne bir daha da radyo idaresine uğradığı görülmedi. Çünkü Devlet Bakam biliyordu ki, Ankara Radyosunun ıslah tedbiri yerindedir, öğleden sonra saat 16' ya, gece saat 24' e kadar neşriyat yapılması kâfidir. Hele, İstanbul Radyosundaki ıslahat bulunmaz derecede enfesti ve güzeldi. Ba radyomuzda da neşriyat saati uzatılmış ve tek değişildik olarak ajans haberlerinin okunma saati, Ankara'dakinden ayrı olarak tesbit edilmişti.

Erdoğan Çaplı

Her şeyi istiyor

Ankara Radyosunun bünyesinde de değişiklik yapılmak icap ediyordu. Müdür Münir Müeyyet Bekman yerinde kaldı, yardımcıları —proğram müdürü, yayın şefi ve nihayet müzik yayınları şefi— değiştirildi. Müzik yayınlarından yerli musiki işlerini Rağıp Tanju —radyoda aynı zamanda tambur çalar— deruhte etti, garp musikisini de genç piyanistlerimizden Erdoğan Çaplı üzerine aldı. Erdoğan Çaplı gençtir dedik; radyoda yenilik yapması bekleniyordu. Fakat müzik meselelerinin hepsini üzerine almak istemişti. Rağıp Tanju ile aralarında ihtilâf başgösterdi. İşler daha çok karıştı. Mesele yine halledilememişti. Program müdürlüğüne Naci Serez —eski gazetecilerden— getirilmişti, müzik yayın şefleri arasındaki bu ihtilâfın program tatbikinde sırıtmasını önlüyordu.

Münir Müeyyet

Telefonlar işliyor mu?

Ankara Radyosunun bünyesinden ıslahat değil, ihtilâf çıkmıştı. Yenilik yaratmak için, iyi bilmek, iyi tertiplemek, iyi düşünmek lâzımdı. Daldan dala proğramı biraz neşe verir gibi olurken, son Pazar bir soğukluk, —üst makama yaranma demiyelim— yaratmıştı.

Naci Serez, bu ihtilâftan doğan, daha iyi yapma gayreti ve bunun yüzünden bazı bazı ileri gitme hareketlerini kesmek için tedbir aldı, daldan dala programını iyice tesbit etmeden ve görmeden tekrarlatmıyacağını bildirdi. Müzik şefleri arasındaki bu ihtilâf günden güne genişlemekte, mâna değiştirmekte ve programda aksamalar, çekişmeler olmasına yol açmaktadır. Şeflerin bu şekilde birbirine düşmesi radyoyu ıslaha götürmiyecektir. Bir rivayeti, hakikat imişçesine kabul ederek, sevincimizi söyliyelim : Müzik şefleri bir çekişmeli icraata sön vermedikleri **tak-**

dirde idari kararlar alınması yoluna gidilecekmiş.

Eleman kifayetsizliği :

Safiye Ayla —en yaşlı ses sanatkârımız— bir vesile ile Ankara'ya gelişinde, radyoda konser yerdi ve ayrılırken Rağıp Tanju'ya vaad etti :

«— Söz veriyorum, İstanbul'dan iki kemancı ve diğer elemanları bulup, göndereceğim.» (Tabiî alaturka)

Demek ki, radyoda halkımızın en fazla itibar ettiği Türk musikisi şubesinde bir eleman sıkıntısı vardı. Bu hakikatti. Ankara Radyo idaresi o kadar sıkıntı içinde idi. ki, bütün müsabakalara, imtihanlara rağmen kalifiye elemanlar tedarik edememişti. Hemen her alaturka musiki saatinde ayni isimlerin okunması, ayni çalış tarzının her saate hâkim olması halkı da, idareyi de usandırmıştı. Radyo için yerli ses sanatkârı bulunamıyordu, bu sebepten gazinolarda çalışanlara «ücret» mukabili programlarda yer vermek zarurî oluyordu.

İstanbul'dan iyi ve kaliteli eleman getirtebilmek için para lâzımdı. Halbuki, beş yüz liranın üzerine çıkmak bir takım düşünceleri bertaraf, hem de halli zor olan meseleleri kabul etmek ile olabilirdi. Bir sanatkârın İstanbul'da bir kaç yerde çalışmak suretiyle kazandığı para ile radyonun vereceği arasında uçurumlar vardı. Aylardır aramalara rağmen hiç bir kimse gelmedi, bulunamadı.

İsabetsizlik :

Ve sonra, çalınan plâkların, seçilişindeki o dikkatsizlik nedir Yarabbi! Çalınan bir plâğı biraz sonra, ikinci bir defa dinleyince —hele o plâk çekilir cinsten olmazsa— dinleyici neler söyler, neler anlatırdı! Radyoda bir plâğın ayni gün iki defa, kısa fasılalarla çalındığı ortada idi. Bu hal devam edip gidiyor.

Batı musikisinde kaliteli bir program dinlemek istiyen dinleyicilerin sayısı fazla idi. Şikâyetler çok, tedbir almak gayreti azdı. Elde, Devlet operası, konservatuvarı, orkestrası vardı. Bunlardan istifade edilmiyor değildi.

Ankara Radyo evi

Kapısından ıslahat girdi

Fakat bu istifade tarzı program tertibi, istifade isabeti bakımından korkunç derecede hatalıydı. Dinleyiciye doyurucu bir tertip vermek imkânı hasıl olmuyordu. Son zamanlarda radyoda garp musikisinden muradın Rumba, Samba, Mambo olduğu anlaşılıyordu. Bunların da dinleyicisi olabilirdi, bu musiki tarzının da taraftarı bulunabilir, hattâ çokça bulunabilirdi. Fakat on beş dakikalık arada bir Rumba, Samba, Mambo gürültüsü radyoya hâkim olunca, dinleyici arzu ettiğine de pişman oluyordu.

Yeni spikerler alınmıştı. Ancak, hiç birisine bir mikrofon dersi verilmemişti. Her gün defalarla özür dileme, defalarla yanlış bir kelimenin tekrarı ile karşılaşılıyordu. Yeni spikerler yeni derde tutulmuşlarcasına, seslerine olduğundan daha başka bir ton, olduğundan daha başka bir kalınlık vermek için her gün, her konuşma sırasında çabalayıp duruyorlardı. Bunlara lüzum var mıydı? Bunları düzeltmek kabil değilmiydi?

Düzeltmek kaabildi :

Bütün bunları düzeltmek kabildi, kabildir. Ancak, bir radyo idaresinde hâkim unsur vaziyetinde bir değil, iki değil, üç değil, on kişi olursa, her birisi ayrı ayrı tezlerle, her birisi bir işi diğerinden daha iyi yapabildiğine inanırsa, o radyo idaresinde bugünkü durum hasıl olurdu. Salâhiyetler, eskiden tek âmirin yardımcıları durumunda olan kısım şeflerine verilince, işler kontrolden sıyrılmakta, şahsî kalmakta ve karışıklığı ortaya çıkarmaktadır.

Bir radyo idaresinde müzik şefi olarak vazife görenler, iki ayrı müzik stilini proğrama yerleştirenler arasında anlaşmazlık olursa, birisi meseleleri, işleri diğerinden daha iyi bildiğini iddia eder, diğeri de aksi kanaatte olduğunu açıkça söylerse yeniyi değil, eskiyi aramağa başlamaktan başka çare kalmıyacaktır.

Radyoda ıslahat olmadı. yapılamadı. Dünkünden daha fena neticeler alındı. Daldan dala koşuluyor, her tel den ayrı ses çıkıyordu. Allah ,bir an önce, ıslah eyleye!..

Evet, Allah ıslah eylesin. İşler bu kadar karışık olunca, bu hale gelince söylenecek tek şey budur. Halbuki, bütün memleketlerde, bütün dış âlemde, radyo o duruma sokulmuştur ki, halk evinden günlerce çıkmasa rahat rakat dışarıda imişçesine her hâdiseden haberdar olur. Parlâmento konuşmalarını —hem de Meclis'ten— naklen dinleyebilir. Biz parlâmento konuşmalarının, naklinden vazgeçtik, çünkü bugünkü gidiş bunun olmıyacağını gösteriyor, rahat rahat kulaklarımız hırpalanmadan bir şeyler dinlemeyi yeter sayar hale geldik. Nerede o günler, nerede bizim radyolarımız..

TİYATRO

Küçük Sahne

Kolejliler Revüsü

Atlas sinemasının yanında, Küçük Sahne'ye giden koridorun kenarındaki Kulis lokali o akşam görülmeye değerdi.

Barın önü ve bütün masalar tamamen dolmuştu; «her kafadan bir ses dedikleri gibi, herkes aynı dedikodunun bir başka köşesinden tutmuş habire çekiştiriyordu. Mamafih «cümlenin maksudu bir,,,» idi.

Sayın bayanlar, Hamfendiler, hanımlar, Beyfendiler, beyler ve monşer'ler kokorozlu şapkalar, siyah tayyörler, acele ile yenen alaminüt yemekler ve zincirleme dedikodu lokali lebalep doldurmuştu.

«A monşer üçüncü zil çaldı...» sözünü kim söyledi bilinmez, fakat yaydan, çıkan ok gibi bir anda herkes dışarıya uğradı. Eğer bir hanım canhıraş bir çığlıkla «Yangın var» deseydi daha çabuk boşalmazdı burası.

Hele küçük sahne'nin holünde kimler yoktu ki... Hemen bütün tiyatroperveran!

30 Eylül günü akşamı günlerdenberi sanat muhitini meşgul eden bir muamma nihayet çözülüyordu, zira Küçük Sahne'de başrolü kolej mezunu, bir hanım tarafından temsil edilen William Shakespeare'in Hamlet faciası başlamıştı.

Bu temsildeki hususiyet sadece Hamlet rolü ile Ofelyanın ve diğer bazı rollerin bir takım bazı kollej mezunları tarafından oynanmasından ibaret değildi. Küçük Sahneye Hamleti sığdırmakla bir mucize yaratacak olan Muhsin Ertuğrulun da mahareti mevzubahisti. Onun için fısıltılar hem antrakt'larda, hem de temsil boyunca uzayıp gitti.

Davetli seyircilerin bu derece merak etmekte hakları vardı. Bilindiği gibi Hamlet, daha Shakespeare zamanında ilk defa sahneye konduğu gün bile münakaşa mevzuu olmuştu. O gün bu gündür Hamlet münakaşa edilegelmiştir. Danimarkalı prens'in tarih hikâyesine Shakespeare öyle bir ruh vermişti ki; yarattığı insan mizacı ilim müesseselerinin başlı başına bir tetkik konusu oldu.

Hamlet deli mi, akıllı mıydı? Hamlet Ofelyayı seviyor mu yoksa intikamına alet etmek için mi öyle görünüyordu? Hamlet babasını çok sevdiği için mi amcasına kin besliyordu, yoksa annesine duyduğu sapıkça hislerden doğan kıskançlık saikasıyla mı hareket ediyordu? Hamlet...

Bütün bunlar hakkında bu güne kadar ileri sürülen iddiaları tetkik ederek seyirciler kendi görüşlerini tesbit edebilirlerdi ama mesele o kadarla bitmiyordu.

Amerikan koleji mezunlarından bir kaçının baş rollerini temsil edecekleri Hamlet'te prens Hamlet rolünü gene Amerikan koleji mezunlarından bir hanım oynuyordu. Ofelya da yeni bir kolejli idi, ama mühim olan tabii Hamletti.

Kulis'teki muayyen zümre ile birlikte Küçük Sahne tiyatrosunu tamamiyle dolduran seyirciler hemen hemen perdenin arka tarafındakiler kadar heyecanlı idiler.

Perde açıldı ve üçüncü bölümün sonunda yerde yatan beş cesedin üzerine kapandı. Seyircileri derin bir hüzün kaplamıştı. Bu facianın tesiri idi,

Nur Sabuncuoğlu
Dişi Hamlet

ama, Hamleti temsil etmek suretiyle yaratılan facianın! Yoksa eserin değil.

Küçük Sahnenin bu teşebbüsü büyük bir hayal kırıklığına münçer olmuştu. Zihnilerinde çeşitli sualler beliriyordu: «Allah Allah» diyorlardı; «Muhsin Ertuğrul bunu nasıl yapar?» «Bir kolej sahnesinde bile mazur görülmeyecek mizansen hataları ile dolu ve üstelik Prens Hamleti, Leartes'i ve Ofelyası bulunmayan bir kadroyla Shakespeare'i gülünç etmeye nasıl teşebbüs eder?», Muhsin Ertuğrul kırk senelik arakadaşlığı ile öğündüğü Hamleti tanımasın mümkün mü?..»...

Muhsin Ertuğrul da, onun kadar okuduğunu anlayan herkes de bilir ki, Hamlet kolay kolay temsil edilemez. Hem eserin bütünü için ve hem de Hamlet, Leartes ve Ofelya rollerini temsil edecek olan sanatkârlar için hususî kabiliyet ve meziyetlere ihtiyaç vardır.

Sahneye konulmak için, tam olarak anlaşılmaktan başka hiçbir külfete ihtiyaç göstermiyen Hamlet trajedisi, mizansen ve ifade yanlışları ile dolu idi. Bu sebeple rejisörü tarafından anlaşılmamış olduğu intibaını uyandırıyordu. Üstelik Agâh Hün, Mücap Ofluoglu, Lâle Oraloğlu ve Cahit İrgat'dan başka şahıslardan hiçbiri rollerinin kalıbına giremedikleri ve hele Hamlet ile Leartes çok silik kaldıkları için rejisörün isabetsiz rol tevziatının bu faciayı yarattığına hükmediliyordu. Biz Muhsin Ertuğrul gibi değerli bir tiyatro adamımızın, altıncı defa sahneye koyduğunu iftiharla beyan ettiği bu Hamlet'i anlıyamadığımızı itiraf ederiz.

Sahne eserlerinde; ifade vasıtaları arasında temsil ve temessül kudretinin esas olduğunu kabul ediyoruz. Buna göre: Küçük Sahnede temsil edilen Hamlet trajedisinde muvazeneyi bozan bir ikilik var. Bü tarafta Hamlet, Leartes, Ofelya ve diğerleri, öbür tarafta da Kral, Polonius, kraliçe ve oyuncu! Her iki grup arasında büyük bir seviye farkı müşahede edilmektedir. Eğer bir mektep temsili çerçevesi içinde Hamlet temsil edilmek isteniyorsa, bütün elemanları birinci gurup ayarında seçmek icabederdi. Fakat profesyonel bir sahnede, beş senelik kaliteli repertuvarına yaraşır bir Hamlet temsil etmek istiyen küçük Sahnenin Hamletini, en az ikinci gurup ayarında bir kadro temsil etmeli ve bir sanat harikası olmadıkça, ilk defa sahneye çıkan bir hanıma prens Hamletin ağır yükü verilmemeliydi. Bu hiç şüphesiz sanatkârların değil, rejisörün hatasıdır, ve deve kuşu misali, hakikati gizleyerek, halâ teşvik edici telkinlerde bulunmak bizzat o sanatkâra kötülük etmek demektir.

Bu arada, Münir Özkul'un kendi anlayışı ile başaracağına inandığımız mezarcı rolünün de, soytarılaştırılmasının vebalini kime yükleyeceğimizi bilemiyoruz.

Küçük Sahnede Hamlet devam ederken, insan gayri ihtiyari, bu yaz Bahar bayramında, Gülhane parkında emektar bir vodvil üstadımızın temsil ettiği «Hamlet komedisi'» ni düşünüyorda; «Komedisi oluyorda, Revüsü neden olmasın» diyor.

Toprağı bol olsun Shakespeare'in!

Küçük Tiyatro

Tanrıdağda tiyatro ziyafeti

Reşat Nuri Güntekin ceplerini araştırdı ve sigara paketini bulup çıkardı ama açmadı, sigara çıkarmadı, gözlerini sahneden ayırıp kutuya bakmadı bile, gayriihtiyarî bir hareketle kutuyu aldığı yere bıraktı. Salonda alkış devam ediyor, perde açılıp kapanı-

yor, sanatkârlar ve seyirciler müellifi istiyorlardı.

Reşat Nuri Güntekin, ilk gençliğimizin tatlı rüyalarını nasıl «Çalıkuşu» ile besledi ise şimdi de muayyen bir fikrin tiyatro yoluyla nasıl telkin edilmesi icabettiğini göstermek suretiyle neslimize büyük hizmetlerinden birisini daha ifa ediyordu.

Küçük Tiyatro'da Reşat Nuri Güntekin'in «Tanrıdağı Ziyafeti» isimli eseri temsil edilmiş ve muvaffakiyet kazanmıştı.

Eserin hem yazılışı, hem de sahneye konuluşu başarılı idi.

Meçhul bir ülkede, otuz yıl diktatörlük yapan bir askerin, etrafındaki adamların mahiyetini ortaya koymak için onlara oynadığı bir oyun, bize artık didiklenmedik tarafı kalmamış olan politikacılığın çeşitli maskelerini göstermiştir. Mareşalin bir tek sadık ve özü sözü bir olan adamı ile otuz yıl bir memleketi nasıl idare ettiğini anlamak için «Tanrıdağı Ziyafeti» ni görmek lâzımdır. Mareşal diktatördür, astığı astık, kestiği kestiktir fakat, yalandan tanıyınca hiç te korkunç değildir. Bilâkis onun etrafındaki —kendi tâbiri ile— «diktatörcükler» asıl korkulacak mahlûklardır ve onlar her devirde, dünyanın her tarafında yaşayan sinsi, fırsatçı şarlatanlardır.

Reşat Nuri Güntekin'in «Tanrıdağı Ziyafeti» ni seyrederken insan Şarlo'nun «Diktatör» filmini hatırlıyor. Şarlo Hitler'i ne kadar sert ve komik tarafından yakalamışsa Güntekin, meçhul diktatörünü o kadar mülayim ve insan cepheleriyle almış.

Eser, mevzuun gelişmesi, temiz Türkçesi ve telkin vasıtalarının kullanılışı bakımından müellifinin şöhretine lâyik bir durumdadır. Fakat gene de tiyatro, biraz ikinci plânda bırakılmış.

Eseri okumuş olsak sadece diktatör ile sadık adamı hakkında müşahhas bir fikre sahip oluruz. Diğer şahıslar az veya çok ihmale uğramış, hele bazıları sahnede bir eşyadan farksız kalmış. Bunlar müellifin noksan bıraktığı taraflardır Şüphe yoktur ki dikkatli rejisörün gözünden kaçmaması icabeder. Nitekim Mahir Canova, sahneye çıkan insan ve eşyaya bir mâna vermeye çalışmış.

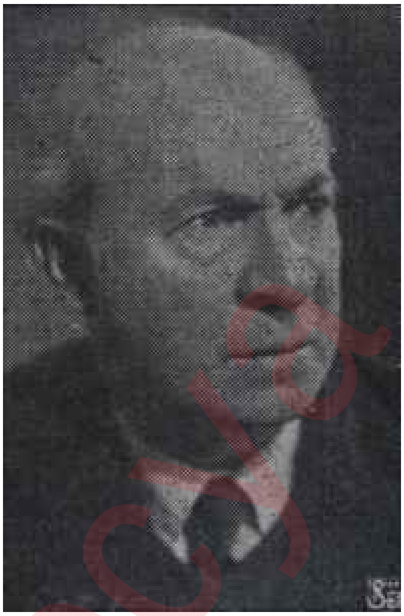
Saim Alpago —biraz daha ezberlemesi lâzım— diktatörlerin de diğerlerinden farksız birer insan olduklarını, kudret ve zaaflarını hâdiseler karşısında gösterdiklerini en tabii ve zahmetsiz bir şekilde anlatmaya muvaffak oldu. Onda eklik görünen sertlik hah kızında fazlası ile mevcuttu. Mareşal Diktatör' ün kızı rolünü temsil eden Handan Uran sertliğin ve sinirliliğin ölçüsünü muhafaza ettiği müddetçe rolünü başarıyor saydır.

Eserin kanaatimizce en iyi belirtilen ve temsil eden aktör tarafından da mükemmel bir surette benimsenmiş olan rolü Nemrut idi. Nemrut Diktatörün silâh arkadaşı ve otuz senelik muhafızıdır. Kaba saba fakat göründüğünden çok tedbirli olan Nemrut rolünü Ahmet Evintan canlandırdı.

Eserin neşe dağıtan sanatkârı da Ragıp Haykır'dı. Sevimli, soğuklaşmıyan, ciddî havaya tebessüm saçan Lâhut tipini yeni bir muvaffakiyeti olarak alkışladık.

Prenses rolünde Meliha Ârs nedense sahnede iğreti bir hal almıştı. O duruyor, arkasından bir başkası konuşuyor gibi idi. Gene. iyi çizilmiş karakterlerden birisi de Şaman idi. Asuman Korad, uzun zamandır kendisinden hasretle beklediğimiz iyi bir kompozisyon numunesi verdi.

Telsizci Kerim Afşar, Dahiliye Nazırı Oğuz Bora, Parti Reisi Suat Taşer ve genç mebus Gürbüz Bora ayrı ayrı silik kalmış tipler arasında kendilerine bir yok bulup gölündüler.

Muhsin Ertuğrul
İhtiyarlayan Rejisör

Eserin muvaffakiyetinde, dekorun rolü de büyük oldu. Perde açılır açılmaz, Çin mi desek, Kore mi desek, Tibet veya Mançurya mı desek; Uzakşarkın rüya âleminden esrarlı bir köşeye götürülmüş gibi oluyoruz.

Şekil, ışık ve renk imtizacı insanda bir sihir tesiri uyandırıyor. Elbiselere gelince o bir kokteyl idi.

Çinli, Avrupalı, Amerikalı... Kutuptan ve Hattıüstüvadan.

Dünyanın hemen her tarafında giyilen kıyafetler bir arada idi. Bu; eseri herhangi muayyen bir yere maletmemek endişesinden ileri gelmiş olmalı. Fakat beyhude bir endişe!

İdare

Yaz - boz tahtası

Devlet Tiyatrosu Umum Müdürlüğü' ne yeniden ve mükerreren Muhsin Ertuğrul getirildi.

Eski umum müdür Cevat Memduh Altar tekrar ve mükerreren Güzel sanatlar umum müdürlüğüne tâyin edildi.

Bir buçuk aydanberi kararsız ve huzursuz bir halde ne yapacağını bilemiyen tiyatro; nihayet bir karara ka vuştu ama huhzur bulduğunu zannetmiyoruz.

Bilindiği gibi bir müddet evvel Devlet Tiyatrosuna Muhsin Ertuğrul'un getirilmesi kararlaştırılmış ve Cevat Memduh Akar da Güzel Sanatlar umum müdürlüğüne naklen tâyin edil mişti. Bir ara bu karardan vaz geçildi herkes yerinde kalmak üzere niyet değiştirildi, derken Resmi gazetede yeni bir kararname ile iş tazelendi ve katiyet kesbetti.

Resmi Gazetede Muhsin Ertuğrul' un Devlet tiyatrosu umum müdürlüğüne tâyin edildiği hakkındaki kararname çıktığı sırada diğer bütün gazeteler, İstanbulda müptedî bir hanıma Hamlet rolünü oynatmak ve Shakesepeare'le alay etmek suçu ile Muhsin Ertuğrul'u itham ediyorlardı. Muhsin Ertuğrul'un ihtiyar William huzurunda bu şekilde günah işlediği sırada memleketin biricik tiyatro ümidi olan Devlet Tiyatrosunun başına tâyin edil mesi, her halde; sanatın idare makam larınca maküsen mütenasip olarak kıymetlendirdiğini ifade eder.

Muhsin Ertuğrul daha önce de Devlet Tiyatrosu umum Müdürlüğü yapmıştır. Hattâ müessesenin Ok umum müdürüdür ve tiyatronun bir binaya sahip olması yolundaki hizmet leri unutulmaz. Ancak onun buradan uzaklaşmasını intaceden sebepler, Muhsin Ertuğrul'un tab'ında mündemiç bulunduğuna ve huy canın altında olduğuna göre, yeniden ve mükerreren ayni vazifeye getirilmesi sadece «hikmet-i devlet» terkibi ile izah olunabilir. Muhsin Ertuğrul'un Devlet Tiyatrosunun başına geçmesi ile idarî bakımdan bir çok başıbozuk meselenin inzibat ve disiplin altına gireceği muhakkaktır. Ama unutulmaması icabeder ki, Muhsin Ertuğrul devasız bir tiyatro manisine müptelâdır. Her şeyin en iyisini, en güzelini ve en doğrusunu bilirim zanneder, zannetmekle de kalmaz aklına eseni ısrarla tatbik eder.

Bu hal genç tiyatromuzu gerilere çok gerilere götürür. Nitekim beş yıl sonra Küçük Sahneyi, otuz sene evvelki mektep tiyatrosuna benzetti.

SPOR

Futbol

Ankara futbolunda bir hafta

Şaşaalı bir merasimle başlayan Ankara lig maçları henüz ikinci haftasını idrâk edemeden ezeli derdi olan tehir hastalığına uğrayıverdi. Yanlış bir zihniyetin kurbanı olarak esasen daha ilk haftasında ikiye bölünen ve tamamı ikinci haftaya bırakılan Karagücü - Jandarmagücü maçının milli vazifeye çağırılan Karagüçlü Mustafanın yokluğu yüzünden tertip komitesinin aldığı kararla tehir edilmiş bulunması, Ankara lig maçlarının daha başında tehir hastalığı ile malûl olduğunu açıkça ortaya koymuştur. Tam futbol mevsiminin bidayetinde haf tanın boş geçmemesi için Hacettepe ve Gençlerbirliği daha çabuk davranmak suretiyle bir dostluk maçı yapmak üzere anlaşmaya varacak maalesef hiç de dostluk maçı sayılmasına imkân olmıyan bir karşılaşma yapmıştır.

Spor yazarlarının ve taraftarlarının daima mevsim başında formsuz, mevsim sonunda Sür antre gibi beylik lâflarını bir tarafa bırakarak itiraf etmeli ki iki takım da mazilerini fazlası ile aratacak kadar bozuktular. Gençlerbirliği biraz da şanssız bir gününde olduğu için kazanabileceği bir maçı ancak beraberlikle kurtarabildi. Oyuncular içinde Hadi, Kemal, Kâzım muvaffak oldular. Buna mukabil Hacettepeli Nihat ve B. Oktay hakem kararlarının daimi itirazları ve maçın dostluk maçı olmasına rağmen hiç de dostâne olmıyan hareketleri ile iyi bir intiba bırakmadılar.

Maçın hakemine gelince : Zülbahar Sağnak uzun seneler emek verdiği bu meslekte yine bazı beynelmilel kaidelere karşı vukufsuz göründü. Biraz insaflı olarak mütalâa edildiği takdirde Zülbaharın bu kaideleri bilmediğini iddia etmek doğru olmasa bile tatbikattaki noksanlığı muvaffakiyetini gölgeleyen başlıca kusurları olarak kabul edilebilir.

Pazar günü yapılan haftanın yegâne lig maçına gelince : Havagücü tecrübesiz denemiyeceğine göre kendisine nazaran biraz zayıf rakibi karşısında nisbeten kolay denebilecek bir galibiyet koparılmak suretiyle Ankara lig maçlarının ilk muvaffak takımı olmak şerefini de kazandı. Bu maçta üstüste takımına üç gol kazandıran takım kaptanı Havagücü Nusret 1954 - 1955 lik sezonunun şeref golünü de attı. Çıkardığı güzel ve yırtıcı oyununun böyle bir unvanla süslenmesi başarısının bir nişanesi olarak kabul edilebilir. Ancak Havagücü, liglerin ilk galibiyetini kazanmış olmasına rağmen taraftarlarım tatminden birhayli uzaktı. Evvelki senelerde gördüğümüz ve takdir ettiğimiz Havagücü henüz istenilen randımanı vermekten uzaktır. Müdafaa biraz tatmin edici olmakla beraber haf hattı vasattır, fakat hücum hattı sadece Nusretin şahsi, gayreti ile yürümektedir. Böyle olunca da Havagücünün muvaffakiyeti Nusretin gününde olmasına bağlı kalmaktadır. Ayhanın, geçen sene bütün sezon boyunca muhafazaya muvaffak olduğu formunu henüz bulmamış olduğunu kabulle beraber bu oyuncunun yerinin haf hattı olduğunu zannederiz ki, idarecileri de bizim gibi anlamışlardır.

Bir zamanların şöhretli ve sevilen kulübü Demirspor iki üç seneden beri geçirdiği buhranın sonuna yaklaşmış görünmektedir. Takımın tamamen gençleşmiş olması lehlerine bir not teşkil ettiği içindir ki biraz daha beklemeleri normaldir. Ancak Tiko gibi devrini tamamlamış, defterini dürmüş kıymetleri de bir kalemde feda etmesi zamanı gelmiş, belki de geçmiştir bile. Hakkının iltihakı ile Demirspor lig maçlarında esas kozunu zamanla ortaya koyacaktır. Takımı idare eden ve hazırlıyanların bir noktaya dikkatlerini çekmek isteriz: Hiç bir zaman Fikri bir müdafaa oyuncusu olamaz. Futbolda en geçer taktik hücumdur. Bundan başka, takımdaki bir iki oyuncunun centilmenlikle kabili telif olmıyan hareketleri bunların şahıslarından ziyade takımın aleyhine olmaktadır.

Maçın hakemi Hüsamettin Böke ise bir gün evvelki arkadaşı kadar bile muvaffak olamadı. Uzun zamandanberi maç idare etmemiş olması bir mazeret olarak kabul edilse bile avantaj kaidelerine riayet etmemekteki inadı kendisine yapılan söz ye jestlerle vaki itirazları cezalandırmakta acze düşmesi başlıca kusurları olarak sayılabilir.

Teşkilat

Müstakil federasyonlara hasret

Federasyonların faaliyetinde ne zaman bir müşkülât zuhur etse, bilhassa mali ve teknik cephelerden bir anlaşmazlık doğsa ortaya hemen federasyonların muhtariyeti meselesi çıkar. «Bugünkü Beden Terbiyesi Teşkilâtı ve mevzuatı dünyanın hemen hiç bir yerinde mevcut değildir ve bugünün spor anlayışını, spor faaliyetini kavramasına imkân yoktur. Bu hali ile Beden Terbiyesi Teşkilâtı memleket sporuna faydadan ziyade zarar getirmektedir. Federasyonlara istiklâl verilirse, federasyonlar intihapla iş başına gelirlerse, kendilerine göre bir bütçeleri olursa, idari, teknik bütün tedbirler ve kararlan kendileri alırlarsa bugünün spor faaliyetinin seyrine daha iyi ayak uydururlar ve daha verimli çakşırlar.» işte bugünkü teşkilâtın mekanizmasını

Hacettepe takımı

Ankaralıların mavi boncuğunu aldı

beğenmiyenler ve federasyonların müstâkil olmasını istiyenler, bu şekilde düşünmektedirler. Bu fikre yanaşanların mütereddit kaldıkları nokta, müstakil birer mahiyet aldıktan sonra federasyonların malî bakımdan kendilerini idare etmeğe muktedir olup olmıyacağıdır.

Bugünkü hali ile, memlekette bazı spor şubeleri diğerleri ile kıyas edilmiyecek derecede güdük kalmışlardır. Hattâ varlıkları ile yoklukları bir gibidir ve her sene bu gibi federasyonların klâsik faaliyetlerine devam ettirebilmeleri ancak Beden Terbiyesi teşkilâtının büyük yardımı ile mümkün olmaktadır. Bu. federasyonların etrafında büyük bir alâkalı kütlesi, seyircisi yoktur, tesisleri, teknik elemanları, hocaları da yoktur. Bunlara teşkilâtın yardımı ve himayesi elması bu şubelerin kendilerini idare imkânı pek tahmin edilemez. Buna mukabil futbol, güreş ve biraz da basketbol ile boks kendilerini mali bakımdan idare edebilirler. Bu sporlar bugün memleketimizde kitlenin sporu olmuşlar veya olmaktadırlar. Bir federasyonun faliyet gösterebilmesi için mali bakımdan kuvvetli olması lâzımdır. Futbol, güreş, basketbol ve boks her zaman iyi organizasyonlarla büyük hasılatlar sağlayabilirler ve gelirleri ile bir federasyonun bütçesini pekâlâ kurtarabilirler. Futbol, bugün bütün memlekete şâmil çok geniş bir teşkilât istemektedir. Müstakil bir federasyon, geniş mali imkânları ile memlekette futbolun lüzumlu faaliyetini pekâlâ organize edebilir. Güreşte de durum aynidir. Plânlı şekilde yapılacak mâli ve temsili karşılaşmalar, kulüpler arasında rekabetin de körükliyeceği resmî temaslar, bölgelerarası mücadele Güreş federasyonunun malî kaynakları olabilir. Basketbol da bugün başta İstanbul olmak üzere Ankara ve İzmir'de binlerce seyirci toplayabilecek bir spor olmuştur. Boks da en büyük inkişaf göstermeğe namzettir. Memlekette çok tutulan bu spor şubelerinde başlıyacak muhtariyet çok hayırlı bir çığır açmağa muktedirdir. Hiç değilse bu spor şubelerinin inkişafı için müstakil federasyonlar elzem görülmektedir. — T. Ü.

İstişare heyeti toplantısı

AKİS'in bu sayısı intişar ettiği tarih- Merkez İstişare heyeti toplanmış ve gündemindeki mevzuları konuşarak memleket sporu için bazı kararlar almış olacaktır. Biz burada istişare heyetine götürülecek bir mevzu üzerinde durmak istiyoruz. Bilindiği gibi İstişare Heyetinin son toplantısında Amatör sporcuların transferlerinde tatbik edilmek üzere aktarma yapan sporcular için bir bekleme müddeti konmuş ve geçen transfer ayından itibaren bu kararın tatbikine başlanmıştı. Hâlen Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü namı altında spor işlerini tedvirle mükellef ve memlekette Amatörlüğü vikaye ile sorumlu bulunan teşkilâtın düştüğü bir hata neticesi alınan bu kararın tatbikatta doğurduğu aksaklıklara itiraz eden Askeri Güçlerin, silâh altındaki sporcuların bu karardan muaf tutulmaları hakkındaki taleplerinin mezkûr Genel müdürlükçe tashihi cihetine gidil* mek üzere İstişare heyetine götürülmesi yeni ihtilâflara yol açmıştır.

Tek taraflı olarak mütalâa edilmekte olan karar, askeri güçler kadar sivil kulüpleri de mutazarrır ettiği için hafta sonunda Ankaranın sivil kulüpleri bir toplantı yaparak Askerî güçlerin talepleri hakkındaki görüşlerini efkârı umumiyeye açıklamışlar ve ayni zamanda Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğüne duyurmuşlardır.

Sivil kulüpler bu mevzuda askeri güçlerle beraber olduklarını, bekleme müddetinin amatör sporumuzu baltaladığını kabul etmekte, fakat transfer ayının geçmiş olması itibariyle kendilerinin bu karar gereğince faaliyette bulunduklarını, bu itibarla bu kararın kaldırılarak önümüzdeki transferden itibaren tatbik edilmesi lâzım geleceği fikrini müdafaa etmek ve ancak böyle bir kararın hakkaniyetle bağdaşabileceğini iddia etmişlerdir.

Yugoslav futbolunun değeri

Tevfik ÜNSİ

17 Ekimde karşılaşacağımız Yugoslav Milli Takımı Türk Millî Takımı ile bey ölçüşmeden evvel üç karşılaşma yapmış bulunmaktadır. Bu müsabakalarda Yugoslavların gösterdiği başarı 10 gün sonraki rakibimizin bugünkü kuvvet ve durumunu gösterir. Hasmın kuvvetini yalandan tanımak daima* faydalı olduğu için, bu defa da Yugoslav futbolu üzerinde durmağı doğru buldum.

Yugoslav futbolu bizim hiç de yabancımız değildir. Komşularımız içinde en fazla maç yaptığımız Yugoslavya'dır. Yugoslav'lar ile oynadığımız altı maçtan ancak birini 2 - 0 kazanabildik, üç defa mağlûp olduk ve iki defa da berabere kaldık. Bu bilanço Yugoslav futbolunun bugüne kadar bizden üstün durumunu devam ettirdiğini gösterir. Esasen uzun bir zamandanberi Yugoslav futbolu kalite bakımından Balkanların hududu dışına çıkmıştır. Bu futbolun bu kadar ilerlemesinin sebebi meydandadır. Yugoslavlar hiç değilse otuz senedenberi beynelmilel futbol piyasasında kendilerini göstermektedirler. 1930 ilk dünya kupasında Yugoslavlar Avrupanın en iyi derece alan takımı idiler. Brezilyayı 2 - 1 yenerek dömi finallere kadar yükseldiler. Balkanların Avrupanın futbol merkezine en yalanda olmanın verdiği avantajla Yugoslav futbolu Macaristan, Avusturya, Çekoslovakya ve İtalyanın arasında futbolda kolayca gelişme imkânım buldu. Avrupa futbolunun en mümtaz simaları olan bu dört memleketin tesiri altında kalan ve sık sık enternasyonal temas imkânını bulan Yugoslav futbolu bu sayede bugünkü kuvvet derecesine erişti. Avrupa takımlarından hepsini sıra ile ve sık sık yenmiş olan Yugoslav Millî Takımı, İngiliz takımını iki defa, Brezilya'yı bir kere mağlûp etti, İngiltere ve Brezilya ile de birer defa berabere kaldı.

Yugoslav futbolunun dikkate değer bir hususiyeti de istikrarıdır. 25 sene içinde Yugoslav futbolu kovvetinden hiç bir şey kaybetmemiştir. Halbuki bu müddet zarfında Çek, Avusturya, İtalyan futbolları devirlerini kapatmışlardır. Yugoslav futbolu Avrupada en öne çıkmamış ise de, hiç bir zaman birinci plandan aşağı düşmemiştir.

1948 de Olimpiyad finalisti olan takım, ayni şerefe dört sene sonra da erişmiştir. İki mevsimdir Yugoslav Milli Takımı Avrupanın en az mağlûbiyet tadan Millî Takımıdır. Bu sene Yugoslav Millî Takımı gol bakımından kısır kaldı ise de yine pek az farklı galibiyetlerle sezonu lehde kapadı. Dünya kupasında yalnız fevkalâde bir Brezilya maçı çıkaran Yugoslavlar, ikinci turda Almanlar tarafından elenirken lüzumlu dersi almış oldular. Yugoslav takımım teşkil eden bir çok oyuncular klâsik bir futbol oynamakta, artık futbola kanıksamış olduklarından randıman vermemektedirler. Bu mevsimle beraber Yugoslavlar Millî Takımlarını genç dinamik elemanlarla takviyeye başladılar. Bu genç elemanlar Yugoslav takımına lüzumlu yırtıcılığı ve golcülüğü kazandırmışa benzemektedirler. Bu bakımdan 17 Ekimde bize karşı çıkacak Yugoslav Millî Takımında emeklilerin, büyük şöhretli eskilerin yerini genç elemanların alması her halde lehimize de değildir.

Güreş

Karakucak organizasyonu

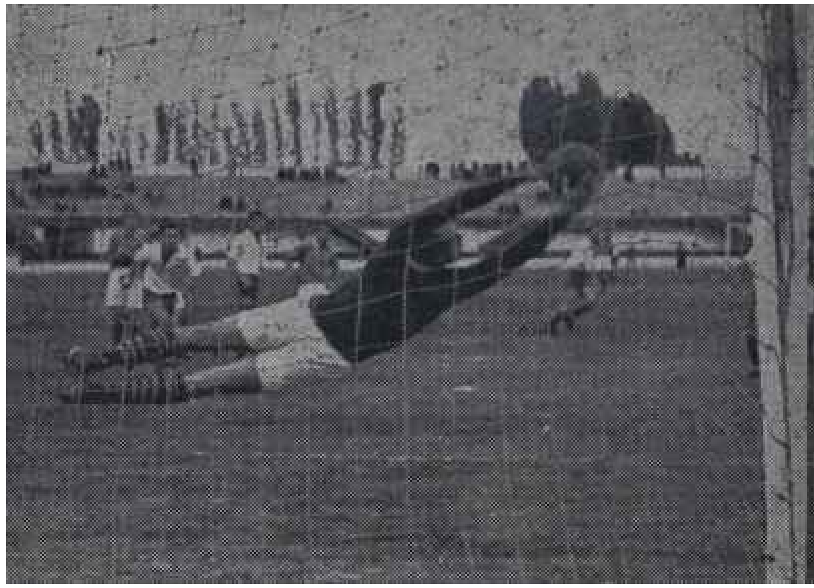
Evvelâ ilgili çevrelerde dolaşan haber, nihayet gazete sütunları ile efkârı umumiyeye aksediverdi: Her sene yapılması kararlaşmış bulunan Türkiye Karakucak güreş birinciliklerinin tahsisatsızlık yüzünden bu sene yapılamasına imkân bulunmuyor» muş.

Karakucak güreşleri serbest güreşimizin aslıdır. Bu güne kadar serbest güreşte «Milli» olmak mazhariyetine erişmiş, bütün güreşçilerimiz, Yaşarlar, Gazanferler, Nasuhlar, Celâller; hemen hepsi Karakucak güreşlerinden yetişmiş, şampiyonluk kazanmışlardır. Bu itibarla geçen sene, Kara kucak güreşlerinin, Fedarasyonun ufak bir himmeti ile teşkilâtlandırılması

umumi bir memnuniyete mucip olmuştu. Hatırlarda olduğu üzere geçen sene Denizlide Filiz Nurullah, Balıkesirde Kurtdereli, Edirnede Kara Ahmet ve Çorumda Koca Yusuf adına grup karşılaşmaları tertiplenmiş ve sonra, her sıkletin birinci ve ikincileri 29 Ağustosta Ankarada yapılan Türkiye Karakucak birinciliklerine iştirak etmişlerdi. Güreş sporumuzda başlı başına bir hadise olarak kabul edilen Karakucağın bu sene 6 bölgede daha tertiplenmesi düşünülürken ortaya çıkan mali imkânsızlık bu gün federasyonun elini kolunu bağlamağa kâfi gelmiş ve böylece bizleri Türk gürelinin gizli kalmış istidatlarını tanımak imkânlarından mahrum bırakmıştır. 952 olimpiyat şampiyonlarından Bayram Şiti 19 Mayıs Stadyomunun çimleri üzerinde kovalayan bir Ramazan Güngör, bir Ah Yığ, bir Hasan Akal ve nihayet bir Mehmet Gocur 953 Karakucak güreş birinciliklerinin bize kazandırdığı kuvvetlerdir ve «Kara saçlı kuvvet ilâhlarımızdan» sadece birkaçıdırlar ve her sene tekrar edilecek bu Organizasyon ile Türk güresi istikbalini emniyet altına almış olacaktı. Fakat federasyonun, cidden yüklü bir güreş faaliyeti idrak ettiği bu yıl, tahsisatının kifayetsizliği yüzünden gelenek haline getirmek istediği bu büyük organizasyondan, feragat etmek Ancak hiç bir zaman ümitsizliğe düşmekte doğru değildir. Güreş, Milli, sporumuz olarak kabul edildiğine göre Federasyon dar bütçesi dışında hususî bir alaka ve yardımla daha geniş çalışma- imkânlarına kavuşabilir. Bunun için de hususî ve Devlet teşekküllerinin bu sporumuza yardım elini uzatması kâfi gelecektir. Yapı ve Kredi Bankasının Millî halk oyunlarımıza karşı gösterdiği alâka bütün canlılığı ile ortadadır ve bizlerin, bir başka teşekkülden veya teşekküllerden milli sporumuz olan güreşe yardımda bulunmalarını istemek hakkımızdır.

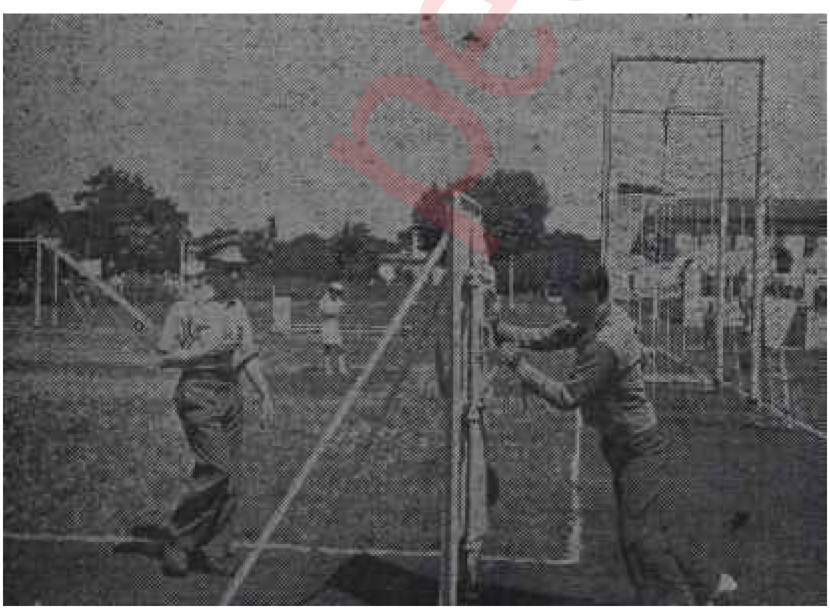
Şimdilik yapılacak en mühim vazife; suya düşmek üzere olan Türkiye Karakucak güreşlerinin organizesine mali yardımda bulunmak olacaktır.

Geçen seneki organizasyon, 4 Bölgede ve Ankaradaki karşılaşmaların her türlü masrafı dahil edilmek suretile, 15-20 bin liraya mal olmuştur. Bu kadar cüz'i bir paranın her an temin edilmesi mümkün olabileceği Karakucak güreşlerinin bu senede tekrar edilmesini istiyoruz. Davanın ehemmiyetini idrak etmek, teşebbüsün tahakkuku demektir. N.A

Ankaragücü kalecisi

Yalnız kuşlar uçmaz

İtalyada Pentatlon

İşte ismi meçhul spor

Yılda
16
Çekiliş
EV
OTOMOBİL
AYRICA:
VADELİ MEVDUAT SAHİPLERİNE
KUMAŞ SATIŞLARINDA
%10 TENZİLÂT
Sümerbank

DESEN MATBAASI — ANKARA